

การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา
ตามหลักไตรสิกขา

THE STUDY OF PARTICIPATION IN EDUCATIONAL MANAGEMENT OF LOCAL
ADMINISTRATIVE ACCORDING TO TRISIKKHA

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๗

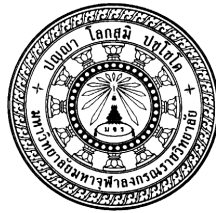

การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา
ตามหลักไตรสิกขา

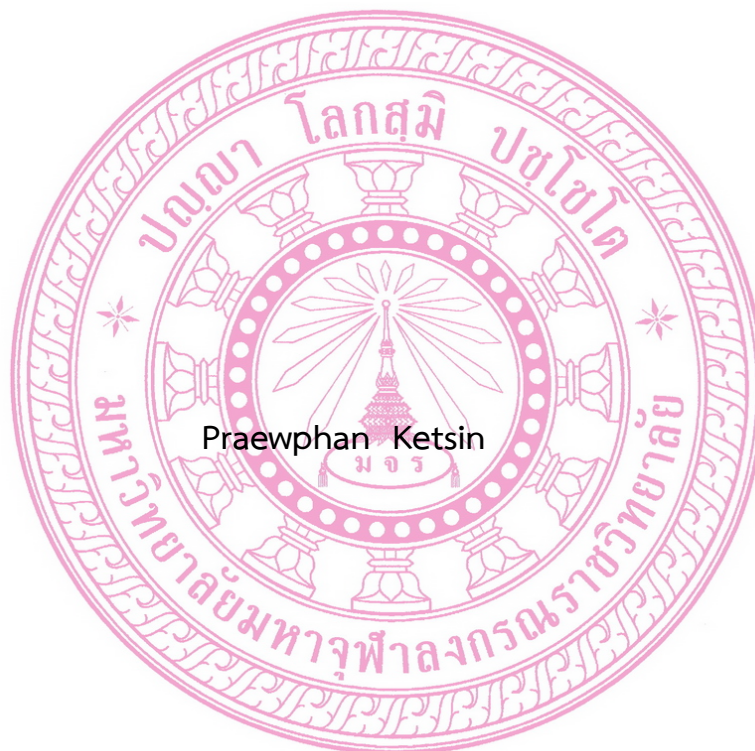

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๗

(ลิขสิทธิ์เป็นส่วนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

RESEARCH THE PARTICIPATE IN LOCAL ADMINSTRTRIVE ABOUT
EDUCATION SYSTEMS BASC ON TRISIKKHA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2014

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

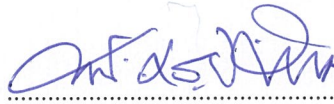
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลัก
ไตรสิกขา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระครูปลัดมารุต วรมงคลโล, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม)

กรรมการ

(ดร.อดิศักดิ์ กอวัฒนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.อดิศักดิ์ กอวัฒนา

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางแพรวพรรณ เกษศิลป์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา

ผู้วิจัย : นางแพรวพรรณ เกษศิลป์

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

- : พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร. ป.ธ.๙, กศ.ม., พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- : ดร.อดิษฐ์ กอวัฒนา, กศบ., M.Ed. (Second class), Ph.D. (Educational Evaluation & Measurement)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๖ มีนาคม ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ R.V.Krejcie และ D.W.Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐๓ คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยมีค่าความเชื่อเท่ากับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม การทดสอบค่าเอฟ (f-test) หรือการทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ซึ่งเป็นการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไปรวมทั้งการทดสอบการเป็นอิสระ (x-test of independent) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะโดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษา การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาพบว่า เพศ , ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน มีเพียงอายุและประสบการณ์ทำงานที่มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ระดับนัยสำคัญที่ .๐๕

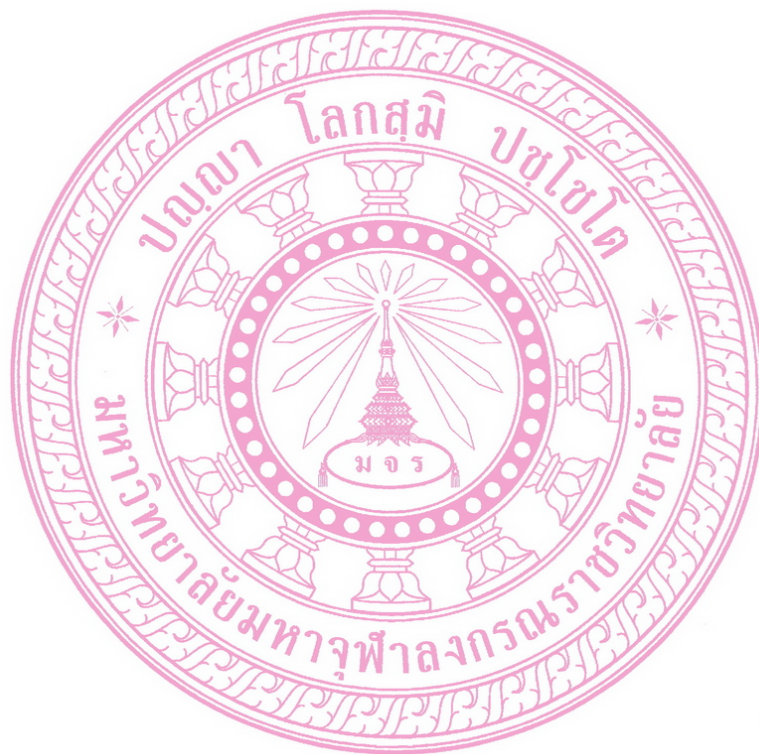
ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อปัญหาและอุปสรรค พบว่า ด้านศีล เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรของสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาพบว่า เพศ, ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกัน ที่มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาที่ระดับนัยสำคัญที่ .๐๕ ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านอายุและประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่แตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อปัญหาและอุปสรรค พบว่า ด้านสมาธิ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรของสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาพบว่า เพศ,อายุ, ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านสมาธิแตกต่างกัน ที่มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาที่ระดับนัยสำคัญที่ .๐๕ ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อปัญหาและอุปสรรค พบว่า ด้านปัญญา เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรของสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาพบว่า เพศ, ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านปัญญาแตกต่างกัน ที่มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาที่ระดับนัยสำคัญที่ .๐๕ ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุและประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สถานศึกษาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปลูกฝังหลักไตรสิกขา ด้านศีล สมาธิและปัญญาให้นักเรียน ปลูกฝังด้านความประพฤติดีอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้เด็กมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆให้กับสถานศึกษา จัดทำโครงการที่มีประโยชน์ต่อสถานศึกษาและชุมชน เช่น โครงการบรรพชาภาคฤดูร้อน การช่วยกันรักษาความสะอาดของชุมชน

ปลูกฝังให้เด็กนักเรียนสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอนและกราบไหว้บิณฑบาตก่อนมาโรงเรียนและกลับจากโรงเรียน โครงการสนับสนุนโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม โครงการส่งเสริมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดและนอกเขตจังหวัด มีการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ

Thesis Title : The Study of Participation in Educational Management of Local Administrative According to Trisikka.

Researcher : Mrs. Praewphan Ketsin

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Phratheppariyatmethi
Pali IX, M.A., Ph.D.(Buddism-Studies)

: Dr. Adisai Korwattana., B.Ed., M.Ed., (Second class), Ph.D.
(Evaluation & Measurement)

Date of Completion : March 6, 2014

ABSTRACT

The research had the following objectives: 1) to study Participation in educational management of Local Administrative according to Trisikkha. 2) to compare the educational officials opinions towards the. educational management according to Trisikkha classifying by personal factors 3) to study the guideline of the application using Trisikkha on educational management.

This study was applied the Mixed Methods Research. The sample of the study was drawn from the administrators and teachers of Ladyao office of Primary Educational Area 2 Ladyao District Nakhonsawan Province. The researcher used the table of R. V. Krejcie and D.W. Morgan to determine the sample size of 303 persons. The Sampling Method was Simple Random Sampling by drawing lots. The research tool of this study was questionnaire which has been constructed by researcher herself. The Statistical Program for Social Science (SPSS) has been done to analyze collected data. The statistics employed frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test (One Way ANOVA), chi-square test and Least Significant Differences (LSD)

Referring to Samadhi, it was found that gender, age education level and position did affect to the educational management according to Trisikkha, The hypotheses were accepted

When considering to Panna it was found that gender, education level and Position did affect to the educational management according to Trisikkha. at .05 level. Therefore the hypotheses were also accepted, only age and working experience did not affect the educational management according to Trisikkha. The hypotheses were rejected. The institution should cooperate with the Local Administration Organization to implant Trisikkha in order to make the students in good manner the Local Administration Organization should give enough the budget to create good project such as Pabbajja in summer holiday Project of community cleaning day, Chanting before go to bed, pray respect to the parents before go to the school and supporting the learning resources in community Finally, the local Administration Organization should preserve the tradition and cultural holy day.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อันประกอบด้วย พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร. , ดร.อดิศักดิ์ กอวัฒนา ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาในการให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือ ในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตั้งแต่เริ่มทำงานวิจัย ด้วยดีตลอดมา

ขอกราบนมัสการขอขอบพระคุณพระครูปลัดมารุต วรมงคล โส ผศ.ดร. , ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภักตราคม ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้สอบและให้ข้อเสนอแนะคำพิจารณาต่อวิทยานิพนธ์เล่มนี้ด้วยความปรารถนาดี

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.สุพจน์ บุญอ่อน ผศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง พระอาจารย์ประจวบ คมภีธรรมโม ดร.พาที เกศธนากร และนายวิระ แฉ่งกลีการ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ นายเดชา อินทุรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนไตรประชาสามัคคี นางประภาพรรณ แร่งเขตวิทย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านดอนโม่ นายบุญนำ ศรีตะลหุทัย ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระแก้ว นายวิโรจน์ วิบูลรัตน์ นายกเทศมนตรีตำบลลาดยาว นางสาวนภาพร ปัญญา ผู้อำนวยการกองการศึกษา เทศบาลตำบลศาลเจ้าไก่ต่อ นายไพบูลย์ เขียนประเสริฐ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศรีไกลาส และนายปราณี เข้มนักกิจ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำหอม ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในการทำวิจัย โดยให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ คณะผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าวิจัย ครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแต่งหนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัยต่างๆ ที่ผู้วิจัยใช้อ้างอิง

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ตลอดมา ถึงเพื่อนนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ ๒ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทางในการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอขอบพระคุณญาติผู้ใหญ่ทุกคน และขอขอบใจลูก ที่ให้ความห่วงใย และเป็นกำลังใจ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี สิ่งอันใดหรือสาระอันใดที่มีคุณค่า และคุณประโยชน์จากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกุศลให้กับท่านผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน

นางแพรวพรรณ เกษศิลป์

๖ มีนาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๔)
กิตติกรรมประกาศ	(๖)
สารบัญ	(๗)
สารบัญตาราง	(๑๐)
สารบัญแผนภาพ	(๑๒)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๑๓)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๔
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๕
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษา	๗
๒.๑.๑ ความหมายของการศึกษา	๗
๒.๑.๒ รูปแบบของการจัดการศึกษา	๙
๒.๑.๓ ขอบข่ายของรูปแบบการศึกษา	๙
๒.๒ หลักไตรสิกขา	๑๐
๒.๒.๑ ความหมายของหลักไตรสิกขา	๑๐
๒.๒.๒ ความสำคัญของหลักไตรสิกขา	๑๔
๒.๒.๓ กระบวนการไตรสิกขา	๒๖
๒.๒.๔ วิธีการสอนแบบไตรสิกขา	๒๙
๒.๒.๕ การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา	๒๙
๒.๓ การมีส่วนร่วม	๓๒
๒.๓.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม	๓๒
๒.๓.๒ ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม	๓๔
๒.๓.๓ เงื่อนไขการมีส่วนร่วม	๓๕
๒.๓.๔ การวัดการมีส่วนร่วม	๓๗

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๔ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	๓๗
๒.๔.๑ เทศบาลตำบล	๓๙
๒.๔.๒ การจัดระเบียบการปกครองเทศบาลตำบล	๔๐
๒.๔.๓ อำนาจหน้าที่ของเทศบาล	๔๓
๒.๔.๔ เทศบาลตำบลลาดยาว	๔๕
๒.๔.๕ โครงสร้างการบริหารงานเทศบาลตำบลลาดยาว	๔๘
๒.๔.๖ การจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	๕๐
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๗
๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	๕๗
๒.๕.๒ งานวิจัยเกี่ยวข้องกับหลักสูตรไตรสิกขา	๖๐
๒.๕.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๖๓
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๕
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๕
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๖
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๘
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๙
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๐
บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย	๗๔
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๕
๔.๒ ระดับความคิดเห็นต่อการศึกษากการมีส่วนร่วมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	
ในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์	๗๗
๔.๓ เปรียบเทียบความคิดเห็นของการศึกษากการมีส่วนร่วมขององค์การปกครอง	
ส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา	๘๑
๔.๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างกำลังสอง	
น้อยที่สุด (LSD)	๘๗
๔.๕ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๙๐

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๙๑
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๑
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๙๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๙
บรรณานุกรม	๑๐๑
ภาคผนวก	๑๐๒
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๐๘
ภาคผนวก ข ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถาม (IOC)	
ภาคผนวก ค ตารางสรุปความเชื่อมั่น (Reliability)	
ภาคผนวก ง แบบสอบถามสอบถามเพื่อการวิจัย	
ภาคผนวก จ แบบหนังสือขอความอนุเคราะห์ต่างๆ	
ภาคผนวก ฉ ภาพการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา	
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ ๒.๑	แสดงจำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลลาดยาว	๔๘
ตารางที่ ๔.๑	จำนวนและร้อยละของผู้บริหารและบุคลากร จำแนกตามข้อมูลทั่วไป	๗๕
ตารางที่ ๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม	๗๗
ตารางที่ ๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านศีล	๗๘
ตารางที่ ๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านสมาธิ	๗๙
ตารางที่ ๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านปัญญา	๘๐
ตารางที่ ๔.๖	การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา จำแนกตามเพศ	๘๑
ตารางที่ ๔.๗	การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา จำแนกตามอายุ	๘๒
ตารางที่ ๔.๘	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดตามอายุ ด้านศีล	๘๓
ตารางที่ ๔.๙	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดตามอายุ ด้านปัญญา	๘๓
ตารางที่ ๔.๑๐	การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามระดับการศึกษา	๘๔
ตารางที่ ๔.๑๑	การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่	๘๕
ตารางที่ ๔.๑๒	การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามประสบการณ์	๘๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามประสบการณ์ทำงาน ด้านศีล	๘๗
ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามประสบการณ์ทำงาน ด้านสมาธิ	๘๗
ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามประสบการณ์ทำงาน ด้านปัญญา	๘๘

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

๒.๑ กระบวนการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

๒๗

๒.๒ การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

๓๐

๒.๓ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

๓๒

๒.๔ โครงสร้างการบริหารงานฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

๔๙

๒.๕ โครงสร้างการบริหารงานของเทศบาลตำบลลาดยาว

๔๙

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

๖๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อภาษาไทย

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม ข้อ หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่าง เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๐๘/๑๕๕. หมายถึง ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๒๐๘ หน้า ๑๕๕

อง.ติง.	(บาลี)	=	สูตรตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(บาลี)	=	สูตรตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิทเทส	(ภาษาไทย)
ขุ.ป.	(บาลี)	=	สูตรตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปฏิสมภิตามคคปาติ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(บาลี)	=	สูตรตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก	(บาลี)	=	สูตรตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของไทย เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาตามวัฒนธรรมแบบไทยคือจัดที่ วัด บ้าน อันเป็นแหล่งทางการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย การศึกษาในวัง เป็นการศึกษาของบุตรหลานของบรรดาเชื้อพระวงศ์และขุนนางที่มียศถาบรรดาศักดิ์เท่านั้น จะมีการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับศีลธรรม กฎหมาย การปกครอง แบบแผนธรรมเนียมประเพณี พิธีทางราชการ โคลง ฉันท์ กาพย์กลอน ส่วนการศึกษาในวัด การสอนหนังสือเป็นเรื่องของการบำเพ็ญบุญ เนื้อหาที่เรียนกัน เช่น การสอนศีลธรรม ศาสนา อ่านเขียนและการคิดเลขอย่างง่าย ๆ ส่วนการเรียนวิชาชีพเฉพาะอย่าง เช่น ไวยากรณ์ การแพทย์ หรือวิชาแขนงต่างๆ ต้องชวนขวายเป็นอาจารย์พิเศษ นอกจากนั้น ยังเป็นการศึกษาเพื่อสืบทอดอาชีพของครอบครัว เช่น งานช่างประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น การศึกษาไทยลักษณะดังกล่าวดำเนินมาจนสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงสู่การศึกษาในระบบโรงเรียนของประเทศไทยครั้งแรก ที่โรงเรียนวัดมหรณพาราม ในปี พ.ศ. ๒๔๒๗ และโรงเรียนหลวงได้เจริญงอกงามมาเป็นลำดับ จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงขยายการศึกษาของมวลชนออกไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้น จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาพุทธศักราช ๒๔๖๔ เป็นฉบับแรกที่ทำให้เด็กไทยต้องเข้าเรียนในโรงเรียน นับเป็นการประกาศการศึกษาภาคบังคับเป็นครั้งแรกโดยมีการจัดตั้งโรงเรียนประชาบาลขึ้นด้วยกำลังอุดหนุนของประชาชนในท้องถิ่น และมีการเก็บภาษีการศึกษา ปัจจุบันการบริหารและการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ ยึดหลักการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวคือ มีเอกภาพด้านนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ และการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชน^๑ ดังระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๓๙ ให้กระทรวงกระจายอำนาจและจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคลากรและการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง นอกจากนี้พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้ การกระจายอำนาจบริหารและการจัดการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างเป็นรูปธรรม มาตรา ๓๐ ได้ระบุไว้ในแผนการถ่ายโอนภารกิจให้บริการสาธารณะ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน ๔

^๑สุทัศน์ นันทสวาง, “การเตรียมการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๔๕).

ปี มาตรา ๔๑ ได้ระบุไว้ว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสม และความต้องการในท้องถิ่น”^๒ เกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของนักเรียนกำหนดไว้อย่างชัดเจนในกฎกระทรวง ว่าจะต้องจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ หากภายหลังจากถ่ายโอนแล้วการจัดการศึกษาไม่มีคุณภาพ ส่วนราชการต้นสังกัดร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการจะต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติกำหนด ท้องถิ่นจะต้องจัดระบบการบริหารงานบุคคลให้มีสวัสดิการต่างๆ เหมือนกับกระทรวงศึกษาธิการ ให้มีการบริหารการจัดการศึกษาในรูปแบบคณะกรรมการ ต้องเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทั้งระบบงานบุคลากรและทรัพยากร โดยการถ่ายโอนอำนาจต้องเป็นไปตามหลักประเมินความพร้อมที่คณะกรรมการการศึกษากำหนดขึ้น ประกอบด้วยแผนงานการจัดการศึกษา ทรัพยากรและงบประมาณเพื่อการศึกษา รวมทั้ง การมีคณะกรรมการเฉพาะด้าน เพื่อการบริหารจัดการศึกษา ตามความต้องการของคนในท้องถิ่น การถ่ายโอนการศึกษาเป็นประเด็นที่จะต้องศึกษาทางเลือกที่ดีที่สุดเพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาส่วนรวมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศบาลตำบล ซึ่งเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและสถานศึกษา มากที่สุด

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการเป็นตัวแปรสำคัญในการดำเนินงาน ซึ่งปัจจัยด้านบุคลากรถือเป็นปัจจัยในระดับแรกที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นที่ต้องพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคม ทางด้านจิตใจ และทางด้านสติปัญญา ตามหลักพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอยู่เป็นจำนวนมาก หลักคำสอนเหล่านี้เมื่อนำมาศึกษา วิเคราะห์ อธิบาย ตีความและบูรณาการให้เข้ากับยุคสมัยแล้ว จะสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารการศึกษา และพัฒนามนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้อีกทางหนึ่งด้วย จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้วเห็นว่า หลักไตรสิกขาเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาปรับใช้กับกระบวนการพัฒนาบุคลากรในการจัดการศึกษาเพื่อนำมาซึ่งประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรโดยหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ได้ให้ความสำคัญกับคำว่า “สิกขา” หรือที่เรามักเรียกในภาษาไทยว่า “ศึกษา” เป็นอย่างมาก หลักของสิกขานี้เป็นหลักธรรมที่มีความหมายครอบคลุมการปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนา จนกล่าวได้ว่าเรื่องของการศึกษาเป็นเรื่องพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น สำหรับความหมายของไตรสิกขาคืออะไร แนวคิดตามหลักของไตรสิกขาเป็นอย่างไร รูปแบบของวิธีไตรสิกขาเป็นอย่างไร การนำรูปแบบไตรสิกขาไปใช้ในการจัดการศึกษาทำได้อย่างไร ผู้เขียนจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา

^๒สมชาย บำรุงทรัพย์ และณัฐวิภา โมชิตตันติบุญ, “การเมืองและการปกครอง รัฐศาสตร์กฎหมาย”, (กรุงเทพมหานคร : สายบุรีส์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๐๑.

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ระดับของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ของสถานศึกษาในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับใด

๑.๓.๒ ผลความเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ แนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีอะไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๓ ด้าน ประกอบด้วย

๑. ด้านศีล หมายถึง ข้อปฏิบัติตนขั้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงามมีความปกติสุข เพื่อประโยชน์ขั้นพื้นฐานคือความสุขและไม่มีการเบียดเบียนกันในสังคม

๒. ด้านสมาธิ หมายถึง การฝึกฝนอบรมจิตใจให้สงบแน่วแน่มั่นคง เพื่อให้เป็นจิตใจที่สามารถ หรือใช้การได้ดี โดยเฉพาะการคิดพิจารณาให้เกิดปัญญา หรือใช้ปัญญาอย่างได้ผล จิตใจที่เป็นสมาธิจะเป็นจิตใจที่เอื้อหรือเหมาะต่อการพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ

๓. ด้านปัญญา หมายถึง การมองเห็นสิ่งทั้งหลายล่วงทะลุถึงเหตุปัจจัยต่างๆ ตามความเป็นจริง สามารถเชื่อมโยงความรู้ในสิ่งทั้งหลายมาแก้ปัญหา และทำการสร้างสรรค์ จัดดำเนินการต่างๆ ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจในความเป็นจริงของโลกและชีวิต

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

๑.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ ในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีสถานศึกษาทั้งหมดจำนวน ๕๘ แห่ง โดยมีผู้บริหารครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษารวมทั้งสิ้น ๑,๔๓๑ คน

๑.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ ซึ่งมีสถานศึกษาทั้งหมดจำนวน ๕๘ แห่ง

โดยการเปิดตารางคำนวณของ R.V. Krejcie and D.W. Morgan (เครซีเมอร์แกน)^๓ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐๓ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑. ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรของโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๕๘ แห่ง จำแนกได้ดังนี้

๑.๑ เพศ

๑.๒ อายุ

๑.๓ ระดับการศึกษา

๑.๔ ตำแหน่ง

๑.๕ ประสบการณ์ทำงาน

๒. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย

๑.๑ ด้านศีล การศึกษาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุและทางสังคม

๑.๒ ด้านสมาธิ การพัฒนาจิตใจ

๑.๓ ด้านปัญญา การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยโดยมุ่งศึกษาเฉพาะสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๕๘ แห่ง

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๕๖ ถึงเดือน มกราคม ๒๕๕๗

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกัน

๑.๕.๒ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกัน

๑.๕.๓ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกัน

๑.๕.๔ กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกัน

^๓ ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, (กรุงเทพมหานคร: บิซซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒), หน้า ๔๘-๔๙.

๑.๕.๕ กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกันไป

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การจัดการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๑.๖.๒ สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๒ ในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๑.๖.๓ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๑.๖.๔ การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๑.๖.๕ ไตรสิกขา หมายถึง ข้อที่ควรศึกษา, การศึกษาข้อปฏิบัติที่พึงศึกษา, การฝึกฝนอบรมตนในเรื่องที่พึงศึกษา ๓ อย่าง ได้แก่

๑) ศีล คือ การดำเนินชีวิตโดยมีความประพฤติที่ดี ที่ถูกต้อง มีการปฏิบัติทางกาย วาจา ที่เรียบร้อย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น และสังคม

๒) สมาธิ คือ การมีสภาพจิตใจที่หนักแน่น มั่นคง มีความแน่วแน่ คิดในสิ่งที่ดีๆ เรียกว่าใจอยู่กับจิต จิตอยู่กับงาน

๓) ปัญญา คือ ความรู้ความเข้าใจเหตุผล รู้เข้าใจความจริงของโลกและชีวิต รู้อะไรๆ ให้ถูกต้องตามที่เป็นจริง มิใช่ถูกต้องแต่ตามที่เรารู้เข้าใจเอาเอง

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทราบการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา

๑.๗.๒ ได้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ได้ทราบแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในสถานศึกษาตามทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรอื่นจะก่อให้เกิดประโยชน์นำไปใช้ได้จริง

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี ดังนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

๒.๑.๑ ความหมายของการศึกษา

๒.๑.๒ รูปแบบของการจัดการศึกษา

๒.๑.๓ ขอบข่ายของการจัดการศึกษา

๒.๒ หลักไตรสิกขา

๒.๒.๑ ความหมายของหลักไตรสิกขา

๒.๒.๒ ความสำคัญของหลักไตรสิกขา

๒.๒.๓ กระบวนการไตรสิกขา

๒.๒.๔ กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ไตรสิกขา

๒.๒.๕ การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา

๒.๓ การมีส่วนร่วม

๒.๓.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

๒.๓.๒ ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

๒.๓.๓ เงื่อนไขการมีส่วนร่วม

๒.๓.๔ การวัดการมีส่วนร่วม

๒.๔ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๔.๑ ความหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๔.๒ รูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๔.๓ เทศบาลตำบลลาดยาว

๒.๔.๔ โครงสร้างการบริหารงานเทศบาลตำบลลาดยาว

๒.๔.๕ การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยในประเทศ

๒.๕.๒ งานวิจัยเกี่ยวข้องกับหลักธรรมไตรสิกขา

๒.๕.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีการศึกษาเป็นศาสตร์ที่มีองค์ประกอบของความรู้ หลักเกณฑ์ที่นำมาจากศาสตร์สาขาต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแล้วนำไปสู่

การปฏิบัติจริง การจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถประสบการณ์และทักษะของนักการศึกษา การประยุกต์เอาทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติจริงให้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมนับเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง

๒.๑.๑ ความหมายของการศึกษา

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (CARTER V. GOOD) ให้ความหมายของการศึกษาในพจนานุกรมการศึกษาไว้ ๔ ประการโดย คือ

๑) การศึกษา หมายถึง การดำเนินการด้วยกระบวนการทุกอย่าง ที่ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถด้านต่างๆ รวมทั้งทัศนคติและพฤติกรรมอื่นๆ ตามค่านิยมและคุณธรรมในสังคมที่บุคคลนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เจตคติ ความประพฤติที่ดีมีคุณค่า และมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม

๒) การศึกษา หมายถึง กระบวนการทางสังคม ที่ทำให้บุคคลได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่คัดเลือกและกำหนดไว้อย่างเหมาะสมโดยเฉพาะโรงเรียน เพื่อพัฒนาบุคคลและสังคม

๓) การศึกษา หมายถึง วิชาซีพอย่างหนึ่งสำหรับครู หรือการเตรียมบุคคลให้เป็นครูซึ่งจัดสอนในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย วิชาจิตวิทยาการศึกษา ปรัชญา ประวัติการศึกษา หลักสูตร หลักการสอน การวัดผล การบริหาร การนิเทศการศึกษา และวิชาอื่นๆ ที่ครูควรรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เกิดความเจริญงอกงามสำหรับครู

๔) การศึกษา หมายถึง ศิลปะในการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ในอดีต ซึ่งรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบสำหรับคนรุ่นใหม่^๑

ศึกษา น. การเล่าเรียน ผูกฝน และอบรม (ส. ศึก ; ป. สึกษา).^๒

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายการศึกษาไว้ว่า การศึกษา หมายถึง การประหารเสียซึ่งสัญชาตญาณอย่างสัตว์ แล้วมีการประพฤติกระทำอย่างมนุษย์ที่มีใจสูงโดยสมบูรณ์ สิ่งที่ดีที่สุดควรจะได้ คือ บรมธรรม ถ้าชั้นธรรมดาได้แก่จริยธรรมสากลคือความสุขที่แท้จริง มีความเต็มเปี่ยมแห่งความเป็นมนุษย์มีการทำหน้าที่เพื่อหน้าที่^๓

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายการศึกษาไว้ว่า

๑. การศึกษา คือการพัฒนาคนให้มีชีวิตที่ดีงาม คำว่าชีวิตที่ดีงามนี้ หมายรวมถึงความเป็นอยู่อย่างถูกต้อง มีคุณค่า เกื้อกูล เป็นประโยชน์และความสุข อย่างน้อยต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น

๒. การศึกษา คือการแนะนำและฝึกฝนพัฒนาคนให้รู้จักดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเมื่อดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องทำให้ชีวิตมีความสุข การศึกษาที่ถูกต้องจึงต้องทำให้คนมีความสุข หรือรู้ทำตนให้มีความสุข

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๐๔.

^๒ พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักหนังสือธรรมบุญ, ๒๕๑๙), หน้า ๔๐-๔๕.

^๓ พระธรรมปิฎก, (ประยุทธ์ ปยุตโต), การศึกษาที่สากลบนฐานแห่งภูมิปัญญาไทย, (กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๐๖.

๓. การศึกษา คือกระบวนการสร้างปัญญาและคุณธรรมอันเป็นส่วนประกอบอย่างอื่นๆ ที่จะสามารถช่วยมนุษย์แก้ไขปัญหาล่วงพ้นสิ่งบีบคั้นขัดข้อง นำชีวิตให้เจริญงอกงามสู่ความเป็นอยู่ที่ดีที่สุด และเสวยผลแห่งความมีชีวิตได้โดยสมบูรณ์^๕

วิจิตร ศรีสอ้าน ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษาไม่ว่าจะนิยามความหมายว่าอย่างไร มีลักษณะอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. การศึกษาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปในแนวทางที่พึงปรารถนา

๒. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นไปโดยจงใจ โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดไว้

๓. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นทำเป็นระบบ มีกระบวนการอันเหมาะสม และผ่านสถาบันทางสังคมที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ด้านการศึกษา^๖

สุภร ศรีแสน ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียนในด้านต่างๆ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพ เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ช่วยให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ มีความเชื่อมั่นในตนเอง การศึกษาจะเกิดถึงวาระสุดท้ายของชีวิต เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั่นเองหรืออาจสรุปได้ว่าการศึกษาอาจชีวิตและชีวิตคือการศึกษานั้นเองบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการศึกษาคือ จะช่วยให้ผู้เรียนถึงการรู้จักตนเอง^๗

พนัส หันนาคินทร์ ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา หมายถึงประสบการณ์ รวมทั้งการอบรม ฝึกฝน และสั่งสอน ที่ผู้ใหญ่ให้แก่ผู้เยาว์ ด้วยจุดหมายที่จะให้ผู้เยาว์ได้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกด้วยความสะดวกสบายเท่าที่จะเป็นไปได้^๘

ภิญโญ สาร ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา หมายถึงกระบวนการทุกชนิดที่ช่วยพัฒนาหรือปรับปรุงจิตใจ อุปนิสัยและคุณสมบัติทางกายภาพต่างๆ ของมนุษย์ให้ดีขึ้น^๙

๒.๑.๒ รูปแบบของการจัดการศึกษา

ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน ให้ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบของการศึกษาตอนหนึ่งว่า “สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) หมายถึงการที่บุคคลจะดำรงตนอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นปัจจุบันได้อย่างไร มีความสุข บุคคลจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ วิทยาการที่ก้าวหน้า เป็นปัจจัยเกื้อกูลการดำเนินชีวิต สมาชิกของสังคมที่ไร้ความก้าวหน้าจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาในรูปแบบ ต่างๆ เทคโนโลยีสมัยใหม่กลายเป็นเครื่องมือสำคัญ ในอันที่จะเกื้อกูลกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตยุคนี้จึงเป็นยุคของการผสมผสานระหว่างสังคม

^๕เรื่องเดียวกัน

^๖วิจิตร ศรีสอ้าน, **หลักการอุดมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๘), หน้า ๖.

^๗สุภร ศรีแสน, **ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษา**, (มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๕๒๓), หน้า ๔๓.

^๘พนัส หันนาคินทร์, **การศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๒๑), หน้า ๙.

^๙ภิญโญ สาร, **หลักการการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: สุภา, ๒๕๒๑), หน้า ๑๐-๑๑.

แห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งเทคโนโลยีควบคู่กันไป สถาบันทางสังคมต่าง ๆ นอกเหนือจากสถานศึกษาที่มีอยู่ มีบทบาทอย่างสำคัญในการให้การศึกษาในรูปแบบต่างๆ แก่ผู้เยาว์และผู้ใหญ่ บ้าน หน่วยงานของรัฐและเอกชนหลายประเภทรวมทั้งสถาบันสื่อมวลชน ได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของประชากรมากยิ่งขึ้น เกิดแนวการศึกษาตามลักษณะการเรียนรู้ของบุคคลเป็น ๓ แนวทางคือ

๑) การศึกษาในโรงเรียน (Formal Education)

๒) การศึกษานอกโรงเรียน (Non-Formal หรือ out of school Education)

๓) การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ซึ่งเป็นวิธีการจัดการศึกษาแนวใหม่ อยู่เสมอในปัจจุบัน

๒.๑.๓ ขอบข่ายของรูปแบบการศึกษา

๑) การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) หมายถึงการศึกษาในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ เช่น โรงเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย เป็นแบบของการจัดการศึกษาที่รู้จักกันโดยทั่วไป เป็นการจัดการศึกษาที่มีระเบียบแบบแผนมาตรฐานแน่นอนในเรื่องของหลักสูตร การประเมินผล ตลอดจนระเบียบวิธีปฏิบัติต่างๆ จัดขั้นตอนการศึกษาเป็นระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา

๒) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-Formal Education) หมายถึง การศึกษา ที่จัดให้นอกเหนือจากการศึกษาในโรงเรียนซึ่งอาจดำเนินการโดยหน่วยงาน หรือสถาบันต่างๆ ที่ไม่ใช่สถาบันการศึกษาตามปกติแต่อาจใช้สถานที่ของสถาบันการศึกษาก็ได้ ลักษณะการจัดมีทั้งแบบที่จัดอย่างมีระเบียบแบบแผน หรือ กึ่งระเบียบแบบแผน โดยทั่วไปมักจะดำเนินการที่ไม่แน่นอนตายตัว เช่น หลักสูตรเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของท้องถิ่นไม่กำหนดอายุหรือพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน เอาไว้แน่นอนตัวอย่างของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและเพิ่มพูนความรู้แก่ผู้ประกอบอาชีพ อยู่แล้ว

๓) การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่แต่ละบุคคลได้รับจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เช่น จากบุคคลในครอบครัว การอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ การเดินทาง เป็นต้น เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นเฉพาะแต่ละบุคคลแตกต่างกันไปไม่มีการจัดระบบที่เป็นแบบแผนแน่นอนแต่ถือว่าเป็นการศึกษาที่มีความสำคัญไม่น้อย เพราะในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลย่อมได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ มากมายตลอดเวลา ซึ่งก่อให้เกิดสะสมความรู้ ทักษะ ความเชื่อถือต่าง ๆ นำไปสู่ความคิด และการตัดสินใจที่ถูกต้อง การศึกษาแบบวิสัย การศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนี้ได้รับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันแล้ว สื่อสารมวลชนต่าง ๆ ก็มีบทบาทอย่างสูงในการทำให้คนได้รับการศึกษาในรูปแบบนี้ด้วย

จากคำกล่าวที่นักวิชาการได้กล่าวแล้วข้างต้นนั้นพอสรุปได้ว่า การศึกษา คือการดำเนินการด้วยกระบวนการทุกอย่าง ที่ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถด้านต่างๆ ซึ่งมีด้วยกัน ๓ แบบคือ ๑. การศึกษาในโรงเรียน (Formal Education) ๒. การศึกษานอกโรงเรียน (Non-Formal Education) ๓. การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) และยิ่งรวมไปถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่ตนเองได้รับรู้และพิจารณาด้วยประสาทสัมผัสทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

๒.๒ หลักไตรสิกขา

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับไตรสิกขา ไว้ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของไตรสิกขา

พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนาไว้ในพระไตรปิฎกว่า สิกขา ๓ ประการ คือ

- ๑) อธิศีลสิกขา
- ๒) อธิจิตสิกขา
- ๓) อธิปัญญาสิกขา^๙

ความหมายของไตรสิกขาในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ว่า ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ๓ ประการ เพื่อฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน^{๑๐}

คำว่า **ไตรสิกขา** มีรากศัพท์มาจากคำสองคำ คือ ๑) **ไตร** หรือ **ตรี** เป็นภาษาสันสกฤตตรงกับภาษาบาลีว่า **ติ** แปลว่า สาม และ ๒) คำว่า **สิกขา** เป็นภาษาบาลี ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า **คิกษา** หมายถึง การศึกษา การปฏิบัติ และการอบรมความประพฤติให้บริสุทธิ์^{๑๑}

ส่วนคำว่า **ติ** หรือ **ไตร** นั้น หมายถึง องค์ประกอบ ๓ ประการ คือ อธิศีลสิกขา, อธิจิตสิกขา, อธิปัญญาสิกขา หรือ **ศีล สมาธิ ปัญญา** โดยมีความหมายตามพระไตรปิฎกดังนี้

๑) อธิศีลสิกขา (สิกขา คือ ศีลอันยิ่ง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง ดังคำอธิบายในคุหุฎฐกสูตรนิกายเทส คัมภีร์มหานิทเทส ว่า

อธิศีลสิกขาเป็นอย่างไร คือ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มั่งคั่ง สำรวมด้วยความสังวรในพระปาติโมกข์ สมบูรณ์ด้วยอาจารย์และโคจร เห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อย สมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลายอยู่คือ สีลชั้นเล็ก สีลชั้นใหญ่ ศีลเป็นที่พึ่ง เป็นเบื้องต้น เป็นความประพฤติ เป็นความสำรวม เป็นความระวัง เป็นหัวหน้า เป็นประธานเพื่อความถึงพร้อมแห่งธรรมที่เป็นกุศล นี้ชื่อว่า อธิศีลสิกขา^{๑๒}

โดยการฝึกอบรมศีลนั้น มุ่งเน้นที่การสำรวมเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ในการกระทำเป็นเกราะกิลเลสทั้งหลายที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อน และการเบียดเบียน ดังที่แสดงในมัตติกาถา คัมภีร์สัมภิตามรรคว่า “เนกขัมมะ ชื่อว่า สีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า ก้นกาม ฉันทะ...ความสำรวม ชื่อว่า อธิศีลสิกขา...อภยาบาท ชื่อว่า สีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า ก้นพยาบาท...อรหัตตมรรค ชื่อว่า สีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า ก้นกิเลสทั้งปวง”^{๑๓}

^๙ อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒, ๒๐/๙๐/๓๑๘, พุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๘-๔๙.

^{๑๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๗.

^{๑๑} พระพุทธโฆษาจารย์, วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตัน ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘) หน้า ๔, ๙-๑๒.

^{๑๒} พุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๘.

^{๑๓} พุ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๐/๖๐๖.

๒) อธิจิตสิกขา (สิกขา คือ จิตอันยัง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูง การสังตจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลายดังคำอธิบายในคหฬสูตรตติยเทศ คัมภีร์มหานิทเทศ ว่า

อธิจิตสิกขา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สังตจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลาย บรรลุปฐมฌานที่มีวิตก วิจารณ์ ปิติและสุข อันเกิดจากวิเวกอยู่ เพราะวิตกวิจารณ์ สงบระงับไปแล้ว บรรลุทุติยฌาน มีความผ่องใสภายใน มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ไม่มีวิตก ไม่มีวิจารณ์ มีแต่ปิติและสุขที่เกิดจากสมาธิอยู่พอปิติจางคลายไป มีอุเบกขา มีสติสัมปชัญญะเสวยสุขด้วยนามกาย บรรลุตติยฌานที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่า ผู้มีอุเบกขา มีสติอยู่เป็นสุขเพราะละสุขและทุกข์ได้แล้ว เพราะโสมนัสและโทมนัสดับไปก่อนแล้ว บรรลุจตุตถฌานที่ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่นี้ชื่อว่า อธิจิตสิกขา^{๑๔}

โดยการฝึกอบรมจิตนั้น มุ่งเน้นที่ความตั้งมั่นแห่งจิต, การทำใจให้สงบแน่วแน่เพื่อให้จิตบริสุทธิ์ ไม่ฟุ้งซ่าน เป็นกลาง ปราศจากอคติ ดังที่แสดงในมาติกาภา คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “ชื่อว่าจิตตวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า ไม่ฟุ้งซ่าน..ความไม่ฟุ้งซ่าน ชื่อว่าอธิจิตสิกขา”^{๑๕}

๓) อธิปัญญาสิกขา (สิกขา คือ ปัญญาอันยัง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง การรู้ชัดตามความเป็นจริงในอริยสัจ ๔ เป็นลำดับไปจนทำให้แจ้งทั้งเจโตวิมุตติ และปัญญาวิมุตติ สามารถทำลายอาสวะกิเลสให้หมดไป ดังคำอธิบายในคหฬสูตรตติยเทศ คัมภีร์มหานิทเทศ ว่า

อธิปัญญาสิกขา เป็นอย่างไร คือภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ที่มีปัญญา ประกอบด้วยปัญญา อันประเสริฐยิ่งถึงความเกิดและความดับ เพิกถอนกิเลสให้บรรลุถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ เธอรู้ตามความเป็นจริงว่า “นี้ทุกข์”... “นี้ทุกข์สมุทัย (เหตุเกิดทุกข์)”... “นี้ทุกข์นิโรธ (ความดับทุกข์)” ... “นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา (ข้อปฏิบัติเครื่องดำเนินไปสู่ความดับทุกข์)” เธอรู้ตามความเป็นจริงว่า “เหล่านี้อาสวะ” ... “นี้อาสวสมุทัย”... “นี้อาสวนิโรธ”... “นี้อาสวนิโรธคามินีปฏิปทา” นี้ชื่อว่า อธิปัญญาสิกขา^{๑๖}

โดยการฝึกอบรมปัญญานั้น มุ่งเน้นที่การรู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เพื่อให้เกิดความเห็นที่บริสุทธิ์ จึงจะสามารถทำลายกิเลสได้ ดังแสดงในมาติกาภา คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “ชื่อว่าทวิวิสุทธิ” เพราะมีความหมายว่า เห็น...ความเห็นชื่อว่าอธิปัญญาสิกขา^{๑๗}

การฝึกอบรมทั้ง ๓ ด้าน จึงมีวัตถุประสงค์โดยรวมเพื่อการทำลายกิเลสอันเป็นเครื่องเศร้าหมองของบุคคล ดังที่พระพุทธองค์ทรงดำรัสว่า “สำหรับบุคคลผู้ตั้งอยู่ตลอดเวลาหมั่นศึกษา

^{๑๔} พ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๙.

^{๑๕} พ.ป. (ไทย) ๓๐/๔๑/๖๐๖-๖๐๗.

^{๑๖} พ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๙.

^{๑๗} พ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๑/๖๐๖-๖๐๗.

ไตรสิกขาทั้งกลางวันและกลางคืน น้อมจิตเข้าหาณิพพาน อาสวะทั้งหลาย ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้^{๑๘} ทั้งนี้ พระสารีบุตรได้แสดงอรรถาธิบายวัตถุประสงค์เพิ่มเติมไว้ในคัมภีร์มหานิเทศ^{๑๙} ว่า

๑. เพื่อไม่ประพฤติดิตถิทางกาย วาจา ใจ เพราะรู้ในเหตุที่ทำให้ประพฤติดิตถิ
๒. เพื่อละเมถุนธรรม เพราะรู้ว่าเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมยศและเกียรติของสมณะ
๓. เพื่อกำจัดราคะในรูป เสียง กลิ่น รส และผัสสะ
๔. เพื่อทางแห่งญาณ เพราะรู้เหตุแห่ง ความล่งเลสงสัยว่าเกิดจากสิ่งที่น่าปรารถนาและ

สิ่งที่ไม่ปรารถนา

๕. เพื่อกำจัดมลทินของตน คือ ราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ กิเลส ทุจริต มิจฉาทิฏฐา มิจฉาสังกัปปะ มิจฉาวาจา มิจฉากัมมันตะ มิจฉาอาชีวะ มิจฉาวายามะ มิจฉาสติ มิจฉาสมาธิ มิจฉาญาณ มิจฉาวิมุตติ เพราะได้สมาทานไตรสิกขาจึงมีสมาธิ มีสติ มีปัญญาที่รักษาตน

พระพุทธโฆษาจารย์ ได้กล่าวไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า ไตรสิกขาเป็นทั้งหลักการและวิธีปฏิบัติเพื่อให้สามารถล่วงพ้นจากอบาย ภูมิธาตุ และภพทั้งปวง โดยมีเป้าหมายที่การบรรลุพระนิพพานอันบริสุทธิ์ปราศจากมลทิน ไตรสิกขาเป็นแนวปฏิบัติในทางที่ไม่ใช่การปรนเปรอตนด้วยกามสุขและการทรมานตน มีศีลเป็นปฏิบัติก่อนสู่สิกขาที่แนบแน่นอยู่ในจิตสามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นพระอริยผู้มีความบริบูรณ์ด้วยศีล ได้แก่พระโสดาบันและพระสกทาคามี บริบูรณ์ด้วยสมาธิ ได้แก่พระอนาคามีบริบูรณ์ด้วยปัญญา ได้แก่พระอรหันต์ นอกจากนี้ องค์ธรรมทั้ง ๓ ยังเป็นเครื่องหนุนให้บรรลุคุณวิเศษอันหาได้ยากในบุคคล ดังมีวิชา ๓ เป็นต้น^{๒๐}

พระอุปัชฌาย์ ได้ให้ความหมายของการศึกษาและขอบเขตของการศึกษาไว้ในวิมุตติมรรคว่า สิกขา หมายถึงการศึกษาเรื่องที่ควรศึกษา การศึกษาอันยอดเยี่ยมและการศึกษาเพื่อความ เป็นพระอเสขะ (ผู้ไม่ต้องศึกษา)^{๒๑}

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของไตรสิกขาว่า ศีล สมาธิ ปัญญาข้อปฏิบัติหมวดนี้ เรียกว่า ไตรสิกขา

สิกขาขั้นแรกที่สุด เราเรียกว่า “ศีล” ซึ่งหมายถึงการประพฤติดี ประพฤติถูกต้องตามหลักทั่วๆ ไป ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อน มีจำแนกไว้เป็นศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ หรืออื่นๆ อีก เป็นการปฏิบัติเพื่อความสงบเรียบร้อย ปราศจากโทษขั้นต้นๆ ทางกาย ทางวาจา ของตน ที่เกี่ยวกับสังคมและส่วนรวม หรือเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นแก่การเป็นอยู่

สิกขาขั้นที่ ๒ เราเรียกว่า “สมาธิ” ข้อนี้ได้แก่การบังคับจิตใจของตนเองไว้ให้อยู่กับสภาพที่จะทำประโยชน์ให้มากที่สุดตามที่ตนต้องการ ขอให้ตั้งข้อสังเกตความหมายของ “สมาธิ” ไว้ให้

^{๑๘} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๒๖/๑๐๓.

^{๑๙} ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๕๐, ๒๙/๕๒/๑๘๒, ๒๙/๑๐๓/๓๑๙, ๒๙/๑๙๗/๕๔๗-๕๗๙, ๒๙/๒๐๙/๖๑๔-๖๑๕.

^{๒๐} พระพุทธโฆษาจารย์, วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘) หน้า ๔, ๙-๑๒.

^{๒๑} พระอุปัชฌาย์, วิมุตติมรรค, แปลโดย พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต) และคณะ, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

ถูกต้อง โดยมากท่านทั้งหลายย่อมจะได้ฟังมาว่า สมานัน คือจิตใจที่ตั้งมั่นแน่วแน่เหมือนท่อนไม้ หรือมากกว่าเป็นจิตที่สงบ เป็นจิตที่บริสุทธิ์ แต่ลักษณะทั้งสองอย่างนั้น ไม่ใช่ความหมายอันแท้จริงของ สมาน การกล่าวเช่นนี้ มีหลักในพุทธวจนะนั่นเอง พระองค์ทรงแสดงลักษณะของจิต ด้วยคำอีกคำหนึ่ง ซึ่งสำคัญที่สุด คือคำว่า “กมมโน” แปลว่า สมควรแก่การทำงาน และคำนี้เป็นคำสุดท้ายที่ทรงแสดง ลักษณะของจิต

สิกขาชั้นที่ ๓ นั้นเรียกว่า “ปัญญา” หมายถึงการฝึกฝนอบรมทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ อันถูกต้องและสมบูรณ์ถึงที่สุด ในสิ่งทั้งปวงตามที่มันเป็นจริง คนเราตามปกติ ไม่สามารถรู้อะไร ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงได้ คือมันถูกแต่เพียงตามที่เราเข้าใจเอาเอง หรือตามโลกสมมติ มันจึง ไม่ใช่ตามความเป็นจริง ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงมีระเบียบปฏิบัติเรียกว่าปัญญาสิกขานี้ขึ้นอีก ส่วนหนึ่ง เป็นส่วนสุดท้ายสำหรับจะได้ฝึกฝนอบรมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ให้เห็นแจ้งในสิ่งทั้งหลายตามที่ เป็นจริงโดยสมบูรณ์^{๒๒}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวว่า ไตรสิกขา แปลว่า สิกขา ๓ คำว่า สิกขา แปลว่า การศึกษา การสำเนียง การฝึก ฝึกปรี้อ ฝึกอบรม ได้แก่ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้เจริญงอกงามขึ้นไปจนบรรลุจุดสูงสุดคือ ความหลุดพ้นหรือนิพพาน สิกขา ๓ มีความหมายคร่าวๆ ดังนี้

๑. อธิศีลสิกขา การฝึกอบรมในด้านพฤติกรรม ระเบียบวินัย ให้มีสุจริตทางกาย (Training in Higher Morality)

๒. อธิจิตสิกขา การฝึกอบรมทางใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพจิตและรู้จัก ใช้ความสามารถในกระบวนการสมาธิ (Training in Higher Mentality หรือ Mental Discipline)

๓. อธิปัญญา การฝึกอบรมทางปัญญาอย่างสูง ทำให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตใจ ให้บริสุทธิ์หลุดพ้นเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ (Training in Higher Wisdom)

นี่เป็นความหมายอย่างคร่าวๆ ถ้าจะให้สมบูรณ์ ก็ต้องให้ความหมายเชื่อมโยงถึงความมุ่งหมายด้วย โดยเติมข้อความแสดงลักษณะที่สัมพันธ์กับจุดหมายต่อท้ายสิกขาทุกข้อได้ความตามลำดับ ว่า ไตรสิกขาคือ การฝึกปรี้อความประพฤติ การฝึกปรี้อจิต และการฝึกปรี้อปัญญา ชนิดที่ทำให้ แก้ปัญหาของมนุษย์ได้ เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ นำไปสู่ความสุขและอิสระที่แท้จริง เมื่อความหมาย แสดงความมุ่งหมายได้ชัดเจนแล้ว ก็จะทำให้มองเห็นสาระของไตรสิกขาแต่ละข้อดังนี้

สาระของอธิศีล คือการดำรงตนด้วยดี มีชีวิตที่เกื้อกูล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ตนมีส่วนช่วยสร้างสรรค์รักษาเอื้อรักษาให้อื้ออำนวยแก่การมีชีวิตที่ดีงามร่วมกัน เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิต และการเจริญปัญญา

สาระของอธิจิต คือการพัฒนาคุณภาพจิต หรือการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพและสมรรถภาพสูง ซึ่งเอื้อแก่การมีชีวิตที่ดีงามและพร้อมที่จะใช้งานในทางปัญญาอย่างได้ผลดีที่สุด

สาระของอธิปัญญา คือการมองดูรู้จักและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงหรือรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขารธรรมทั้งหลาย ที่ทำให้เป็นอยู่และทำการต่าง ๆ ด้วยปัญญา คือรู้จักวางใจ

^{๒๒} พุทธทาสภิกขุ, **คู่มือมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา), หน้า ๕๕-๕๖.

วางท่าทีและปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสม ในทางที่เป็นไปเพื่อแผ่ขยายประโยชน์สุข มีจิตใจผ่องใส ไร้ทุกข์ เป็นอิสระเสรี และสดชื่นเบิกบาน

สาระของไตรสิกขา แสดงตัวออกมาไม่เฉพาะที่การปฏิบัติของบุคคลเท่านั้น แต่ส่องถึงภารกิจที่มนุษย์ต้องจัดทำในระดับชุมชนสังคมด้วย กล่าวคือ การจัดวางระบบแบบแผนจัดตั้งสถาบัน และกิจการต่างๆ จัดแจงกิจกรรมและวิธีการต่างๆ เพื่อให้สาระของไตรสิกขาเป็นไปในหมู่มนุษย์ หรือให้มนุษย์ดำรงอยู่ในสาระของไตรสิกขา^{๒๓}

บุญมี แทนแก้ว ให้ความหมายของไตรสิกขาไว้ว่า หมายถึงข้อปฏิบัติ ๓ ขั้น คือ

๑. ขั้นศีล ได้แก่ การเว้นชั่ว ประพฤติดี ปฏิบัติเพื่อความปกติสงบเรียบร้อยไม่ทำให้ตนเอง และผู้อื่นเดือดร้อน ข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า ศีลสิกขา แปลว่า สิ่งที่ต้องอบรมศึกษา เป็นขั้นศีล

๒. ขั้นสมาธิ ได้แก่ การฝึกฝนหรืออบรมจิตใจให้เหมาะสม ตั้งมั่นในลักษณะที่พร้อมจะปฏิบัติงานคือ พิจารณาความเป็นจริง เพื่อเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญา การฝึกบังคับจิตใจให้ตั้งมั่นโดยระลึกรู้ตัวทั่วพร้อม ดังนี้เรียกว่า จิตตสิกขา

๓. ขั้นปัญญา ได้แก่ การฝึกอบรมในการพิจารณาสิ่งทั้งปวงให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง หมายถึง การฝึกฝนอบรมจนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวง ถึงกับเกิดความสดสังเวชเบื่อหน่ายในสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตาได้จริงการฝึกฝนเช่นนี้เรียกว่า ปัญญาสิกขา^{๒๔}

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติ หรือกระบวนการพัฒนา ๓ ด้าน คือ ศีล เป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์สืบหาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจน ไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการ

๒.๒.๒ ความสำคัญของไตรสิกขา

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่ามีผู้กล่าวถึงความสำคัญของไตรสิกขา ไว้ดังนี้

พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงความสำคัญของไตรสิกขาออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมใหญ่เพื่อกำจัดกิเลสของภิกษุและบุคคลทั้งหลาย ดังปรากฏในอนุพุทธสูตร ว่าด้วยการตรัสรู้ธรรมเป็นเหตุสิ้นภพว่า ภิกษุทั้งหลาย เพราะไม่รู้แจ้งแทงตลอดธรรม ๔ ประการ เราและเธอทั้งหลายจึงเที่ยวเร่ร่อนไปตลอดกาลยาวนานอย่างนี้ ธรรม ๔ ประการ อะไรบ้าง คือ อริยศีล อริยสมาธิ อริยปัญญา และอริยวิมุตติอันยอดเยี่ยมพระโคตมผู้มียศได้ตรัสรู้แล้ว ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสบอกธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย เพื่อความรู้ยิ่ง^{๒๕}

^{๒๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๖๐๓-๖๐๔.

^{๒๔} บุญมี แทนแก้ว, **จริยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๙๘.

^{๒๕} องค์กร. (ไทย) ๒๑/๑/๑-๒.

ไตรสิกขารากฐานที่สำคัญของพระวินัย ดังปรากฏในวัชชีปุตตสูตร ว่า พระพุทธองค์ทรงให้คำแนะนำภิกษุรูปหนึ่งว่า หากเธอไม่อาจประพฤติปฏิบัติตามสิกขา บทที่บัญญัติไว้ได้ครบถ้วน บริบูรณ์ ก็ให้พึงศึกษาปฏิบัติในสิกขา ๓ เพื่อการละราคะ โทสะ โมหะ ทำให้เป็นผู้ไม่ประกอบอกุศลกรรม^{๒๖} เพราะสิกขา ๓ ประการนี้เป็นที่รวมของสิกขาบท นั้นเอง^{๒๗}

ไตรสิกขาเป็นกระบวนการฝึกศึกษาพัฒนามนุษย์เป็นกระบวนการพื้นฐานในการฝึกพฤติกรรมที่ดีของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น ดังที่แสดงในปฐมสิกขาสูตร ว่าภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีลทำพอประมาณในสมาธิ และปัญญา ย่อมสามารถบรรลุเป็นพระโสดาบัน หรือเป็นพระสกทาคามีขณะที่ภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล และสมาธิทำพอประมาณในปัญญา ย่อมสามารถบรรลุเป็นพระอนาคามี ส่วนภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล สมาธิ ปัญญา ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง^{๒๘}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า คนนั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เราเรียกในภาษาปัจจุบันว่าเป็นองค์รวม การดำเนินชีวิตของเรานั้น แยกออกมาเป็นหลายด้าน แต่ทุกด้านนั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ด้านต่างๆ เหล่านี้มีอะไรบางอย่าง ขอบ้างง่าย ๆ ว่ามี ด้านพฤติกรรมด้านจิตใจ และด้านความรู้ที่เรียกว่าปัญญา ชีวิตทั้งสามด้านนี้มีความสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลาไม่สามารถแยกออกจากกันได้

พฤติกรรมของเรา คือการแสดงออกและเคลื่อนไหว ทางกาย ทางวาจาโดยสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมก็มีทั้งสิ่งแวดล้อมทางสังคมคือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือทางวัตถุ เริ่มตั้งแต่ปัจจัยสี่ คือสิ่งบริโภค และเครื่องใช้สอยต่างๆ จนกระทั่งธรรมชาติแวดล้อมอย่างที่เราเรียกกันในภาษาปัจจุบัน ตลอดจนการเข้ามาหาเลี้ยงชีพ เราเคลื่อนไหวไปด้วยพฤติกรรมในเรื่องเหล่านี้ นี้ด้านหนึ่ง

ขอให้มองต่อไปว่าพฤติกรรมมาจากไหน ในการที่จะมีพฤติกรรมไม่ว่าทางกายภาพ หรือทางวาจา เรามีความตั้งใจทุกครั้งที่เราจะทำอะไร เราจะพูดอะไร นอกจากมีความตั้งใจแล้วลึกลงไปก็มีแรงจูงใจ ว่าอยากจะได้อะไร เช่นต้องการผลประโยชน์ หรืออาจจะจูงใจในทางไกรธ ในทางเครียด แค้น เมื่อเรามีแรงจูงใจเราก็ตั้งใจโดยสอดคล้องกับแรงจูงใจนั้น แล้วก็แสดงออกทางพฤติกรรมด้วยกาย วาจา นอกจากนั้น ความรู้สึก หรือสภาพอารมณ์ รวมทั้งคุณธรรม และบาปอกุศล เช่นความรัก ความขบใจ ความเกลียดชัง อะไรต่างๆ เหล่านี้ ก็มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมทั้งนั้น ถ้ามีความรัก ก็จะมีพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ถ้ามีความเกลียดชังก็จะมีพฤติกรรม อย่างหนึ่ง

แม้ว่าเราต้องการมีพฤติกรรมภายนอกอย่างหนึ่งเรียกว่าพึงประสงค์ในสังคม เช่นไม่ทำร้ายผู้อื่น แต่ถ้าในใจเรามีสภาพไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมตามข้อกำหนดของสังคมนั้น สังคมกำหนดว่าไม่ให้ทำร้ายกัน ไม่ให้เบียดเบียนผู้อื่น แต่ในใจของเรามีความโกรธแค้นอยู่พฤติกรรมนั้น เราก็คงทำด้วยความฝืนใจ ถึงแม้พฤติกรรมจะดี แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าจิตใจเราดี แทนที่เราจะโกรธจะเกลียดก็มีความรัก พฤติกรรมที่จะไม่ทำร้ายกัน ก็สอดคล้องกันเป็นไปเองโดยไม่ต้องบังคับภายนอก นอกจากนั้นจิตใจก็มีความสุขด้วยที่ได้ทำพฤติกรรมนั้น และพฤติกรรมที่มีความสุขเป็นฐานที่ตั้งก็จะ

^{๒๖} อก.ติก.(ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒, ๒๐/๘๘/๓๑๔, ๒๐/๘๙/๓๑๗.

^{๒๗} อก.ติก.(ไทย) ๒๑/๑/๑-๒.

^{๒๘} อก.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒-๓๑๔.

มีความมั่นคง ตรงกันข้าม ถ้าพฤติกรรมนั้นทำด้วยใจที่เป็นทุกข์ฝืนใจก็จะไม่มั่นคง นี่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างจิตใจกับพฤติกรรม

ในทางกลับกัน จิตใจก็อาศัยพฤติกรรม เช่น เมื่อได้ทำพฤติกรรมที่เคยชิน หรือถูกใจก็ชอบใจสบายใจ หรือพฤติกรรมของตนดำเนินไปได้ตามต้องการ จิตใจก็มีความสุข แต่ถ้าพฤติกรรมถูกขวางปิดกั้น ก็ไม่ชอบใจ อาจโกรธ หรือเกิดความทุกข์

นอกจากนั้นพฤติกรรมก็ต้องอาศัยปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย การที่เราจะแสดงพฤติกรรมอะไรออกมา นั้น เราต้องมีความรู้ความเข้าใจอะไรอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น การมองเห็นความมุ่งหมาย และมีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลว่า เมื่อผลที่ต้องการอันนี้จะต้องทำพฤติกรรมได้อย่างไร เรามีปัญญาแค่ไหน เราก็ทำพฤติกรรมได้ภายในขอบเขตของปัญญานั้น ถ้ามีปัญญาน้อย พฤติกรรมก็อาจจะตื้นเขิน ไม่มีประสิทธิภาพ แต่ถ้ามีความรู้เข้าใจมาก ก็สามารถวางแผนพฤติกรรมได้ละเอียดลออและได้ผลมาก เพราะฉะนั้นปัญญาก็สัมพันธ์กับพฤติกรรม แยกกันไม่ได้

พร้อมกันนั้นปัญญาก็ส่งผลต่อจิตใจด้วย เช่นถ้าเราไปเจออะไร เราไม่มีความรู้ เราไปเจอสถานการณ์หนึ่งแล้วเราไม่รู้ว่าในสถานการณ์นี้เราจะต้องทำอะไร สิ่งที่เราพบอยู่นั้นคืออะไร เป็นอย่างไร เราจะต้องปฏิบัติต่อมันอย่างไร เพียงแค่นี้จิตใจก็อัดอัด จิตใจของเราจะมีปัญหา มีความติดขัดบิบบิ้น เรียกว่าเป็นทุกข์ คือประสบปัญหา แต่พอมีปัญญารู้ว่า อันนี้คืออะไร เป็นอย่างไร จะปฏิบัติต่อมันอย่างไร ก็โล่งจิตใจก็โปร่งสบายเกิดสุข หรือว่าเราเจอกับคนอื่น เห็นหน้าเขาบึ้ง แม้แต่อาจจะเป็นเพื่อนใกล้ชิดกัน เคยพูดจากันดี เคยแสดงอาการยิ้มย่องผ่องใส มาวันหนึ่งไม่พูดด้วยกันเสียแล้ว หน้าบูดบึ้ง เราก็คิดว่า เอ๊ะคุณทำไมมาโกรธฉันล่ะ ฉันก็โกรธเป็นเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ฉันก็บึ้งได้ จิตใจเราก็มีความโกรธไม่สบาย แต่ถ้าเราเกิดนึกคิดขึ้นมา หรือเราเกิดความรู้ขึ้นมาว่า อ้อ เพื่อนของเรานี้มีปัญหาค้างใจ หรือที่บ้านเขามีเรื่องทะเลาะ หรือว่าเขาไม่มีเงินใช้ หรือมีปัญหากดดันในใจ อย่างใดอย่างหนึ่ง พอปัญญาของเรารู้หรือมีแนวความคิดนี้ขึ้นมา ก็เปลี่ยนภาพจิตใจจากความโกรธไปเป็นความสงสาร ดังนั้นปัญญาก็มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนจิตใจ

ที่นี้ปัญญาก็เหมือนกัน ต้องพึงพาพฤติกรรม ก่อนจะได้ปัญญา เราต้องทำพฤติกรรมในการหาข้อมูลเป็นต้น ถ้าเราไม่รู้จักหาข้อมูล ไม่รู้จักเคลื่อนไหวกาย วาจา ไม่รู้จักพูดจา ไม่รู้จักเข้าหาคน ไม่รู้จักสอบถาม พูดไม่เป็น ตั้งคำถามไม่เป็น เราก็ไม่ได้ข้อมูล ไม่ได้ข้อแนะนำเป็นต้น ที่ดี ไม่ได้แนวความคิดอะไรต่างๆ ปัญญาก็ไม่พัฒนา แต่ถ้ารู้จักมีพฤติกรรมกายวาจาที่ดีก็จะช่วยให้เราได้ปัญญา

ปัญญาก็ต้องอาศัยจิตใจด้วย ถ้าจิตใจของเรามีความเพียร มีความขยันอดทน ใจสู้เจอปัญหาไม่ถอย เราพยายามคิด การขบคิดของเราก็ทำให้เกิดปัญญา ถ้าเราท้อถอย ใจไม่สู้ ไม่พยายามคิด ปัญญาก็ไม่เกิด นอกจากความเพียรพยายามคิดแล้วจิตใจที่แน่วแน่มิสมาก็ทำให้ความคิดชัดเจน เจาะลึกได้ง่าย เพราะฉะนั้นจิตใจก็เป็นฐานที่จะให้ปัญญาทำงานและพัฒนาได้ด้วยดี นี่เป็นตัวอย่างของความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ซึ่งไม่สามารถแยกจากกันได้ ตัวอย่างที่มองเห็นง่าย ๆ ก็เช่นว่า เราต้องการให้คนมีพฤติกรรมที่เป็นไปตามเหตุผลคือให้เป็นพฤติกรรมที่ประกอบด้วยปัญญา แต่พฤติกรรมนั้นจะเป็นไปตามเหตุผลของปัญญาได้ ก็ต้องอาศัยความเข้มแข็งของจิตใจมาช่วย อย่างที่พูดว่ารู้จักควบคุมจิตใจของตนเอง การควบคุมบังคับจิตใจของตนเองก็อยู่

เบื้องหลังการดำรงรักษาพฤติกรรมนั้น แต่ถ้าไม่สามารถทำให้จิตใจเป็นสุขด้วยพฤติกรรมนั้นก็อาจจะไม่ต้องควบคุม ความเข้มแข็งของจิตใจก็ใช้น้อยลง เพราะด้านความสุขเข้ามาช่วยแล้ว^{๒๙}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า การดำเนินชีวิตของมนุษย์ออกเป็น ๓ ด้าน ที่ประสานสัมพันธ์เป็นปัจจัยหนุนเนื่องไปด้วยกัน คือ

ด้านที่ ๑ การสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งรับเข้าและแสดงออก ได้แก่พฤติกรรมในการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัตถุ คือ สิ่งของเครื่องใช้ปัจจัย ๔ เริ่มแต่อาหารการกินตลอดจนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และเทคโนโลยี และทางสังคม คือ เพื่อนมนุษย์ด้วยกันเรามีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ด้วยพฤติกรรมทางกาย และทางวาจา ทั้งการรับเข้าและการแสดงออกภายนอก ทั้งหมดนี้เป็นด้านหนึ่งของชีวิต รวมเรียกว่า ด้านพฤติกรรม

ด้านที่ ๒ ของชีวิตที่ดำเนินไปด้วยกันโดยอยู่เบื้องหลังการสื่อสัมพันธ์และพฤติกรรมนี้ ก็คือด้านจิตใจ ซึ่งเป็นเรื่องของคุณธรรมความดีงามหรือความชั่วร้าย เรื่องของสมรรถภาพและประสิทธิภาพของจิตใจ เช่น ความเข้มแข็ง ความเพียรพยายาม ความอดทน ความมีสติ สมาธิบ้าง เรื่องของความสุขความทุกข์บ้าง

ด้านที่ ๓ การที่เราขยับเขยื้อนมีพฤติกรรมแสดงออกอย่างไร ทั้งหมดนั้นต้องอาศัยความรู้ เรามีความรู้แค่ไหน เราก็ทำพฤติกรรมได้แค่นั้น หมายความว่าเราทำพฤติกรรมได้ภายในขอบเขตของความรู้ ที่เรียกว่าปัญญา

ถ้าปัญญาของเราขยายออกไป พฤติกรรมของเราก็ขยายกว้างซับซ้อนขึ้น และได้ผลยิ่งขึ้น คนมีปัญญาน้อย ความรู้ก็น้อย ก็ทำพฤติกรรมได้ตื้นๆ และได้ผลน้อย แต่พอมีความรู้มากขึ้น คิดอะไรได้ซับซ้อนขึ้น พฤติกรรมก็ยิ่งซับซ้อน และได้ผลมากขึ้น องค์ประกอบของชีวิตเหล่านี้ เรียกว่า ด้านปัญญา

สามด้านของชีวิตนี้ทำงานสัมพันธ์ไปด้วยกันตลอด คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา

อนึ่ง ของทำความเข้าใจกันไว้ก่อนว่า คำว่า “พฤติกรรม” ในที่นี้ใช้ในความหมายพิเศษที่กว้างกว่าปกติ คือหมายถึงความสัมพันธ์เชิงรูปธรรมกับสิ่งแวดล้อม ทั้งในการสื่อสารรับรู้ เสพความรู้สึกทางอินทรีย์คือตา หู จมูก ลิ้น กายและการสื่อเจตนาที่แสดงออกทางกายและวาจา

ที่ว่าการดำเนินชีวิตสามด้านนี้ต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกันและส่งผลต่อกันนั้น ในด้านพฤติกรรมก็อย่างที่พูดว่าต้องอาศัยจิตใจ และต้องอาศัยปัญญา เช่น เราจะทำอะไรก็ต้องมีความตั้งใจ และแรงจูงใจ และจะได้แค่นั้น ก็ต้องอาศัยปัญญาบอกนั้น เรื่องนี้ก็ชัดเจนอยู่แล้ว

ในทางกลับกัน จิตใจจะเสพอารมณ์และแสดงออก ก็ต้องอาศัยพฤติกรรมเป็นช่องทางสนองความต้องการของตน เพื่อให้ตัวเองได้มีความสุข หรือหนีความทุกข์ และสนองความอยาก ความปรารถนาต่างๆ

จิตใจก็ต้องอาศัยปัญญา จิตใจมีความปรารถนาอะไรต่างๆ ได้ในขอบเขตของความรู้และถ้าไปเจออะไรแล้ว ไม่มีความรู้ว่าจะทำอย่างไรเป็นต้น จิตใจก็จะติดขัดคับข้องถูกบีบคั้นมีความทุกข์

^{๒๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาคนตามแนวธรรมชาติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๒-๖.

แต่พอรู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร เป็นอย่างไร ใจก็โล่งหายทุกข์ ฉะนั้นปัญญาจึงเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจ ทำให้จิตใจเป็นอิสระ และเป็นตัวเปลี่ยนท่าทีของจิตใจ^{๓๐}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า ในหลักของการพัฒนา แม้ว่าปัญญาจะเป็นสิ่งที่ต้องการที่แท้ เพราะเป็นตัวนำชีวิตสู่อิสรภาพ แต่ปัญญาก็เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของชีวิต หมายความว่าเราต้องมองชีวิตของมนุษย์เป็นระบบแห่งองค์รวมของส่วนประกอบมากมาย ส่วนประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวพันกันและกันเช่นที่ทางพระแยกชีวิตเป็นองค์ประกอบที่เรียกว่าขั้น ๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ชีวิตเป็นองค์รวมของระบบความสัมพันธ์แห่งองค์ประกอบเหล่านี้

พร้อมกันนั้นในเชิงปฏิบัติในแง่ของการดำเนินชีวิตก็เช่นเดียวกัน ชีวิตของคนแยกออกเป็นด้านต่างๆ ของความเป็นอยู่หรือประกอบด้วยความเป็นอยู่ด้านต่างๆ รวม ๓ ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม ซึ่งแสดงออกทางกาย และวาจา ที่ติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม แล้วก็มีด้านจิตใจ และปัญญาสามด้านหรือสามส่วนนี้มีความสัมพันธ์และอิงอาศัยซึ่งกันและกัน

ในการที่จะพัฒนาปัญญานั้น เราจะพัฒนาปัญญาอย่างเดียวไม่ได้ เพราะปัญญาเป็นด้านหนึ่งขององค์ประกอบรวมของชีวิตที่มีส่วนประกอบสามด้านอิงอาศัยสัมพันธ์กันอยู่

พระพุทธศาสนาไม่มองจริยธรรมแยกส่วนออกไปว่าเป็นความประพฤติอย่างนั้นอย่างนั้นเหมือนในวัฒนธรรมตะวันตก แต่มองว่า จริยธรรมคือการดำเนินชีวิตของคน หรือระบบการดำเนินชีวิตที่ดีงามซึ่งมีความสัมพันธ์ทั้งสามด้านมาเกี่ยวพันกันคือ ด้านพฤติกรรมที่เรียกว่า ศีล ด้านจิตใจ ซึ่งมักเรียกชื่อตามองค์ประกอบที่เป็นแกนกลางในการฝึกฝนว่า สมาธิและด้านปัญญา คือความรู้ สามด้านนี้สัมพันธ์เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน จึงต้องพัฒนาไปด้วยกันเพราะฉะนั้น ถ้าจะพัฒนาปัญญาก็ต้องให้ ศีล สมาธิ พัฒนาไปด้วย เป็นระบบแห่งศีล สมาธิ ปัญญา เป็นการศึกษาหรือสิกขา ๓ ด้าน จึงเรียกว่า ไตรสิกขา (จะเรียกว่าตรีสิกขาหรือไตรสิกขา ก็ได้)

จะเห็นง่าย เช่น พฤติกรรมจะเป็นไปด้วยดี ตอนแรกอาศัยความเคยชิน พอให้มีพฤติกรรมเคยชินอย่างไร คนก็ดำเนินชีวิตไปด้วยพฤติกรรมอย่างนั้น พฤติกรรมเคยชินที่ดีมักเกิดจากการหล่อหลอมของสังคม เช่นการเลี้ยงดูและวัฒนธรรมเป็นต้น วัฒนธรรมทำให้พฤติกรรมเคยชินที่ต้องการได้ง่าย แต่พฤติกรรมที่ดีจะมีความมั่นคงเมื่อมีสภาพจิตที่ดี เช่น คุณธรรมรับรองหรือหนุนอยู่ เช่น ถ้าในใจคนมีเมตตา คือความรักความปรารถนาดี อยากให้คนอื่นมีความสุข พฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันก็จะเป็นไปได้ง่าย เพราะมันทำให้มีความเต็มใจที่จะทำและมีความสุข

ถ้าทางด้านจิตใจ คนมีความพอใจในพฤติกรรมนั้น และมีความสุขที่จะปฏิบัติและแสดงออกในพฤติกรรมนั้น พฤติกรรมนั้นจะมีความมั่นคง แต่ถ้าเราจะให้คนมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไม่มีสภาพด้านจิตใจที่ประสานสอดคล้องกัน เช่น สอนเด็กให้ประพฤติอย่างนั้นอย่างนั้น แต่จิตใจเด็กไม่มีความสุขในการดำเนินพฤติกรรมนั้น พฤติกรรมนั้นก็ไว้ใจได้ยาก จึงต้องให้คุณธรรมและความสุขมาหนุนด้วย พฤติกรรมดีจึงจะจริงจั่งมั่นคง ยิ่งถ้ามีปัญหา รู้เหตุผลและคุณค่าว่าทำไมเราจึงควรมีพฤติกรรมอย่างนี้ด้วย ก็ยิ่งเต็มใจ และทำพฤติกรรมนั้นด้วยความเป็นสุข อย่างนี้เรียกว่าเป็นการ

^{๓๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๕๓-๕๕.

ประสานขององค์ประกอบทั้งสามด้านซึ่งจะทำให้ระบบการดำเนินชีวิตดีงามเป็นไปได้ การพัฒนามนุษย์จึงต้องพัฒนาทั้งระบบขององค์ประกอบที่อาศัยซึ่งกันและกัน

ในการที่จะพัฒนาปัญญานั้น เราจะพัฒนาปัญญาอย่างเดียวไม่ได้ เพราะปัญญาเป็นด้านหนึ่งขององค์ประกอบรวมของชีวิตที่มีส่วนประกอบสามด้านอิงอาศัยซึ่งกันและกันอยู่

พระพุทธศาสนาไม่มองจริยธรรมแยกส่วนออกไปว่าเป็นความประพฤติอย่างนั้นอย่างนั้นเหมือนในวัฒนธรรมตะวันตก แต่มองว่า จริยธรรมคือการดำเนินชีวิตของคน หรือระบบการดำเนินชีวิตที่ดีงามซึ่งมีความสัมพันธ์ทั้งสามด้านมาเกี่ยวพันกันคือ ด้านพฤติกรรมที่เรียกว่า ศีล ด้านจิตใจ ซึ่งมักเรียกตามองค์ประกอบที่เป็นแกนกลางในการฝึกฝนว่า สมาธิและด้านปัญญา คือความรู้ สามด้านนี้สัมพันธ์เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน จึงต้องพัฒนาไปด้วยกันเพราะฉะนั้น ถ้าจะพัฒนาปัญญาก็จะต้องให้ ศีล สมาธิ พัฒนาไปด้วย เป็นระบบแห่งศีล สมาธิ ปัญญา เป็นการศึกษาหรือสิกขา ๓ ด้าน จึงเรียกว่า ไตรสิกขา (จะเรียกว่าตรีสิกขาหรือไตรสิกขา ก็ได้)

จะเห็นได้ง่าย เช่น พฤติกรรมจะเป็นไปด้วยดี ตอนแรกอาศัยความเคยชิน พอให้มีพฤติกรรมเคยชินอย่างไร คนก็ดำเนินชีวิตไปด้วยพฤติกรรมอย่างนั้น พฤติกรรมเคยชินที่ดีมักเกิดจากการหล่อหลอมของสังคม เช่นการเลี้ยงดูและวัฒนธรรมเป็นต้นวัฒนธรรมทำให้พฤติกรรมเคยชินที่ต้องการได้ง่ายแต่พฤติกรรมที่ดีจะมีความมั่นคง เมื่อมีสภาพจิตที่ดี เช่นคุณธรรมรับรองหรือหนุนอยู่ เช่นถ้าในใจคน มีเมตตา คือความรักความปรารถนาดี อยากให้คนอื่นมีความสุข พฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก็เป็นไปด้วยดี เพราะมันทำให้มีความเต็มใจที่จะทำ และมีความสุขใจ

ถ้าทางด้านจิตใจ คนมีความพอใจในพฤติกรรมนั้น และมีความสุขที่จะปฏิบัติและแสดงออกในพฤติกรรมนั้น พฤติกรรมนั้นจะมีความมั่นคง แต่ถ้าเราจะให้คนมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไม่มีสภาพด้านจิตใจที่ประสานสอดคล้องกัน เช่น สอนเด็กให้ประพฤติอย่างนั้นอย่างนั้น แต่จิตใจเด็กไม่มีความสุขในการดำเนินพฤติกรรมนั้นก็ไว้อายใจได้ยากจึงต้องให้คุณธรรมและความสุขมาหนุนด้วย พฤติกรรมดีจึงจะจริงจางมั่นคง ยิ่งถ้ามีปัญหา รู้เหตุผลและคุณค่าว่าทำไมเราจึงควรมีพฤติกรรมอย่างนี้ด้วย ก็ยิ่งเต็มใจ และทำพฤติกรรมนั้นด้วยความสุข อย่างนี้เรียกว่าเป็นการประสานขององค์ประกอบทั้งสามด้านซึ่งจะทำให้ระบบการดำเนินชีวิตดีงามเป็นไปได้ การพัฒนามนุษย์จึงต้องพัฒนาทั้งระบบขององค์ประกอบที่อาศัยซึ่งกันและกัน

ในทางตรงข้าม พฤติกรรมที่ไม่ดี มีความขัดแย้ง มีความรุนแรง ก็ทำให้จิตใจกระสับกระส่าย เราร้อนรนงุ่นงัน เมื่อสภาพจิตใจก็ไม่ดี การใช้ปัญญาก็ไม่ชัดเจน ทำให้คิดถึงผลประโยชน์และผลเสียหายไม่รอบรอบ ทำให้มองแง่เดียว ด้านเดียว เช่น จะต้องเอาชนะแง่เดียว ก็ยังทำให้เกิดปัญหา เพราะฉะนั้นพฤติกรรมที่ไม่ดีก็ไม่เอื้อที่จะให้เกิดปัญญา แต่ถ้ามีพฤติกรรมที่ดีคนจะเกิดความมั่นใจในพฤติกรรมนั้น จิตก็จะเกิดความสงบทำให้การใช้ปัญญาได้ผลดีมีความคิดรอบคอบเป็นต้น

ในการพัฒนาปัญญา ต้องมีพฤติกรรมที่เอื้อ เช่น การไปหาและรวบรวมข้อมูล การใช้ตา หู ในการสำรวจ และสังเกต การรู้จักติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น การแสดงกิริยาอาการในการติดต่อ การใช้วาจาซักถาม ปรีชาสนทนา เป็นต้น และต้องมีสุขภาพจิตที่เกื้อหนุน เช่นมีความใฝ่รู้ สู้ปัญหา ขยันอดทนในการคิดค้น รู้จักระลึกและทบทวน มีจิตใจแน่วแน่เป็นสมาธิจึงจะพัฒนาปัญญาได้ดี ถ้าใจไม่สู้

ปัญญา ชี้เกียจคิด ใจเราร้อนชุ่มมัวหรือกระวนกระวาย มีแต่เรื่องให้รบกวนจิตใจ ใจจับจดฟุ้งซ่าน ก็พัฒนาได้ยาก

นี่เป็นตัวอย่างเล็กๆ น้อยๆ ที่แสดงว่า การพัฒนามนุษย์จะต้องเป็นไปอย่างไรประสานกัน ทั้งสามด้าน คือ พฤติกรรม สภาพจิตใจ และปัญญา เป็นอันว่า ถ้าจะพูดเรื่องสร้างสรรค์ปัญญา จะต้องพูดให้ครบทั้งสามด้าน และให้สามด้านมาเกื้อกูลกัน ดังที่ทางพระเรียกสั้นๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญาปัญญา ทั้งเข้าถึงธรรมชาติ ทั้งสามารถจัดสรรสังคมจึงจะสมบูรณ์ด้วยความหมาย

ต่อไปประการที่สาม เรื่องปัญญานี้ มีสองด้าน มาบรรจบประสานกัน คือ

๑. ปัญญาที่จะเข้าถึงความจริงของธรรมชาติ

๒. ปัญญาที่นำความรู้ในความจริงนั้นมาใช้จัดสรรสังคมให้ดี

ปัญญาสองขั้นนี้มีความสัมพันธ์กันและสำคัญอย่างยิ่งบางที่เราอาจจะมองข้ามไป^{๓๑}

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงความสำคัญของไตรสิกขาไว้ว่า

ศีลสิกขา นั้นเป็นเพียงการศึกษาปฏิบัติ ในขั้นเตรียมเบื้องต้น เพื่อให้เรามีความเป็นอยู่อย่างผาสุก อันจะช่วยให้จิตใจเป็นปกติ อาณิสสของศีลมีหลายอย่างด้วยกัน แต่ที่สำคัญที่สุดก็ คือเป็นไปเพื่อให้เกิดสมาธิ อาณิสสอย่างอื่นก็เช่นว่าให้เป็นสุข หรือให้ไปเกิดเป็นเทวดาในสวรรค์นั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้มุ่งหมายโดยตรง ท่านมุ่งหมายโดยตรงถึงข้อที่จะให้เกิดเป็นที่เกิดที่เจริญของสมาธิ ศีลจะส่งเสริมให้เกิดสมาธิได้ง่าย ถ้าเรามีเรื่องมารบกวนมาก จิตใจของเราจะเป็นสมาธิได้อย่างไร

สมาธิสิกขา คือการที่เราสามารถควบคุมหรือใช้จิตของเราให้ทำหน้าที่ของมันให้เป็นประโยชน์สูงสุด ในขั้นศีล มีความประพฤติทางกาย ทางวาจา ในขั้นสมาธิมีความประพฤติทางดีทางจิต คือ ความไม่เศร้าหมอง ไม่มีความฟุ้งซ่าน และอยู่ในสภาพที่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ของมัน อย่างนี้เรียกว่า สมาธิ

แม้ในส่วนที่เกี่ยวกับประโยชน์ทั่วไป ในทางโลก สมาธิก็ยังเป็นข้อจำเป็นในทุกๆ กรณี ไม่ว่าจะทำอะไร ถ้าไม่ทำด้วยใจที่เป็นสมาธิแล้ว ย่อมไม่ได้รับผลสำเร็จด้วยดี ท่านจึงจัดสมาธิไว้ในลักษณะของบุคคลที่เรียกว่า มหาบุรุษ ไม่ว่าจะเป็มหาบุรุษทางโลกหรือทางธรรมล้วนแต่จำเป็นต้องมีสมาธิเป็นคุณสมบัติประจำตัวทั้งนั้น แม้แต่เด็กนักเรียน ถ้าไม่มีจิตที่เป็นสมาธิแล้ว จะคิดเลขออกได้อย่างไร สมาธิในทำนองนั้นเป็นสมาธิตามธรรมชาติ มันยังอยู่ในระดับอ่อน ส่วนสมาธิในทางพระพุทธศาสนา เป็นสมาธิที่เราได้ฝึกให้สูงยิ่งขึ้นไปกว่า ที่จะเป็ไปตามธรรมชาติ เพราะฉะนั้น เมื่อฝึกกันสำเร็จแล้วจึงกลายเป็นจิตที่มีความสามารถ มีกำลัง มีคุณสมบัติพิเศษ อย่างอื่นๆ มากมาย การที่เราสามารถถือเอาประโยชน์จากสมาธิได้ถึงปานนี้เรียกว่ามนุษย์ ได้ก้าวขึ้นมาถึงการรู้ความลับของธรรมชาติอีกขั้นหนึ่ง ข้อนี้หมายถึง การรู้วิธีบังคับจิต ให้มีสมรรถภาพยิ่งไปกว่ามนุษย์ธรรมดาจะทำได้ ขั้นศีลยังไม่ถือว่าเป็นการอวดอุตตริมนุสสธรรม แต่พอมาถึง ขั้นที่เป็นสมาธิ เป็นฌาน เป็นสมาบัติ ท่านจัดว่าเป็นอุตตริมนุสสธรรม ซึ่งภิกษุจะอวดไม่ได้ ขึ้นอวดก็ชื่อว่า ไม่เป็นพระที่ดีหรือถึงกับไม่เป็นพระเลยแล้วแต่กรณี

^{๓๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), การสร้างปัญญาเพื่ออนาคตของมนุษยชาติ, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๐-๒๔.

การได้มาซึ่งสมาธินี้เราต้องลงทุน อดทนศึกษาอบรมและปฏิบัติ จนเรามีสติตามสมควรที่จะมีได้ในที่สุดเราก็จะได้ผลในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมากไปกว่ามนุษย์ธรรมดา ที่เขาได้ๆ กัน เพราะเรามีเครื่องมือที่สูงไปกว่าที่เขา มี เพราะฉะนั้นจึงให้สนใจไว้ อย่าถือว่าเป็นของที่โง่เขลา งามายพันสมัยเลย มันยังคงเป็นของสำคัญที่สุด ต้องใช้กันอยู่เรื่อยไป และยิ่งในสมัยที่โลกไม่มีอะไรๆ หมุนเร็วแทบจะลูกปืนไฟอย่างนี้ด้วยแล้ว ยิ่งจะต้องการสมาธิมากไปเสียกว่าครั้งพุทธกาลเสียด้วยซ้ำ อย่าไปหลงคิดว่า เป็นเรื่องไปวัดหรือเรื่องสำหรับคนวัด หรือของคนงมงายเลย

ถัดจากนี้ ก็ถึงความเกี่ยวเนื่องกันระหว่าง สมาธิสิกขา กับ ปัญญาสิกขา พระพุทธเจ้าตรัสไว้เลยทีเดียวว่า เมื่อจิตเป็นสมาธิแล้ว ย่อมเห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามความเป็นจริง หมายถึงอาการที่จิตประกอบด้วยสมาธิ ในลักษณะที่พร้อมจะประกอบหน้าที่ ถ้าจิตมีลักษณะเช่นนี้แล้ว ก็จะเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

ข้อนี้มีความแปลกประหลาดอยู่น้อยหนึ่ง คือว่าเรื่องอะไรๆ ที่อยากรู้ หรือปัญหาที่เราอยากจะสะสางนั้น ตามปกติมันฝังตัวอยู่ในใจของคนเราทั้งนั้น เราอาจจะไม่รู้สึกรู้สีกก็ได้ คือมันอยู่ใต้จิตสำนึก (Subconscious) เรื่อยไปตลอดเวลา ขณะที่เราตั้งใจจะสะสางให้ออก มันก็ไม่ออกเพราะเหตุว่าจิตใจขณะนั้น ยังไม่เหมาะที่จะสะสางปัญหานั้นเอง ถ้าผู้ใดทำสมาธิที่ถูกต้อง คือมีลักษณะที่เรียกว่า “กัมมีย์” พร้อมที่จะปฏิบัติงานทางจิตแล้ว ปัญหาต่างๆ ที่สะสมอยู่ใต้จิตสำนึกนั้น มันจะมีคำตอบโผล่ออกมาเรื่อยๆ อย่างไม่มีปี่มีขลุ่ย ต่อเนื่องจาก ขณะที่จิตเป็นสมาธินั้น

แต่ว่าถ้ามันไม่โผล่ออกมา เราก็ยังมีวิธีอื่นอีกวิธีหนึ่ง คือการน้อมจิตไปสู่การพิจารณาปัญหาที่เราเผชิญ การพิจารณาด้วยกำลังของสมาธิ ในลักษณะเช่นนี้เอง เรียกว่า ปัญญาสิกขา หรืออย่างน้อยก็สังเคราะห์เข้าในปัญญาสิกขา ในคัมภีร์ที่ตรัสรู้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ปฏิจลสมุปบาท คือรู้อะไรเป็นอะไร ทอยกันไปตามลำดับ ทั้งนี้ ก็โดยสมาธิ อย่างที่กล่าวมาแล้ว พระองค์ตรัสเล่าไว้อย่างละเอียด แต่รวมความแล้วก็ถือว่า ในขณะที่จิตเป็นสมาธิดีแล้วก็น้อมจิตไปเพื่อพิจารณาปัญหานั้นๆ

ทั้งหมดนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่า ปัญญากับสมาธิจะต้องเกี่ยวข้องกันเสมอไป แต่ว่าอาการที่ปัญญา อาศัยสมาธินั้นบางทีเรามองไม่เห็นเลย เช่นเวลาเจิบสังขตเยนสบายไม่มีอะไรบกวนใจ จิตเป็นสมาธิสดชื่นดี เราก็คิดอะไรๆ ที่เป็นคำตอบของปัญหา ซึ่งติดค้างอยู่ในใจเป็นต้น แต่ในพุทธศาสนานั้น ท่านแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสมาธิกับปัญญายิ่งขึ้นกว่านั้นไปอีก คือ ต้องมีสมาธิจึงจะเกิดปัญญา ต้องมีปัญญาก็จะมีสมาธิ ข้อนี้เป็นเพราะในการที่จะทำให้เกิดสมาธิ ยิ่งไปกว่าสมาธิตามธรรมดาตินั้น มันต้องอาศัยการต่างๆ ของจิตว่าจะบังคับอย่างไร จึงจะเกิดเป็นสมาธิขึ้นมาได้ ฉะนั้นคนมีปัญญาก็จะสามารถมีสมาธิได้มากขึ้นตามลำดับเมื่อสมาธิมากขึ้น ปัญญาก็ยิ่งมีกำลังมากขึ้นตาม มันส่งเสริมซึ่งกันและกันไปในตัว ถ้ามีปัญญาแล้ว ก็จะต้องมีความเห็นแจ้ง และมีผลเป็นความรู้สึกรู้สึกระเบิบสั่นไหว ทยอยหล่นออกมาจากสิ่งทั้งปวงที่เคยหลงรักหลงยึดถือ ถ้ายังรู้เข้าไปหาสิ่งทั้งปวงด้วยความหลงรัก ด้วยความยึดถือ ด้วยความหลงใหลแล้วไม่ใช่ปัญญาของพระพุทธศาสนา ที่ว่าชะงักหรือถอยหลังนี้ ไม่ใช่ทางกิริยาอาการ เช่นจะจับต้องสิ่งนั้น สิ่งนี้ ขว้างทิ้งหรือทุบตีแตกหัก หรือว่าต้องวิ่งหนีเข้าป่าไป อย่างนี้ก็หาไม่ได้ แต่หมายถึงชะงักถอยหลัง ด้วยจิตใจโดยเฉพาะ คือมีจิตใจถอยห่าง ออกจากการที่เคยตกเป็นทาสของสิ่งทั้งปวงมาเป็นจิตที่อิสระ ผลของความเบื่อหน่ายคลายความอยากจากสิ่งทั้งปวง มันเป็นอย่างนี้ ไม่ใช่ไปฆ่าตัวตาย หรือเข้าป่าไปบวชเป็นฤาษีแล้วเอาไฟจุดเผาสิ่งต่างๆ เสียให้หมด ภายนอกจะเป็นอย่างไรก็เป็นไปตามเรื่อง ยังเป็นไปตามเหตุผลตามความเหมาะสมแต่ภายใน

จิตใจนั้นย่อมเป็นอิสระ ไม่เป็นทาสของสิ่งใดอย่างแต่ก่อนอีกต่อไป นี่คืออานิสงส์ของปัญญา ท่านใช้เรียกด้วยคำบาลีว่า “วิมุตติ” หมายความว่าหลุดพ้นจากการเป็นทาสของสิ่งทั้งปวง โดยเฉพาะของที่เรา

พระพุทธรเจ้าจึงวางหลักไว้สั้นๆ ที่สุดว่า คนเราบริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญา ท่านไม่เคยตรัสว่าบริสุทธิ์ได้ด้วยศีลด้วยสมาธิ แต่บริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญา เพราะมันทำให้หลุดพ้นออกมาจากสิ่งทั้งปวง การไม่หลุดก็คือ มีความไม่บริสุทธิ์สกปรกมืดมัว เราร้อน เมื่อหลุดก็จะมี ความบริสุทธิ์สะอาด สว่างไสวแจ่มแจ้ง และสงบเย็น มันเป็นผลของปัญญาหรือลักษณะอาการที่แสดงว่า ปัญญาได้เข้าปฏิบัติหน้าที่ของมันถึงที่สุดแล้ว^{๓๒}

พุทธทาส อินทปณฺโณ ได้กล่าวไว้ว่า เรื่องศีล คนที่มีจิตว่างไม่ยึดมั่นถือมั่นตัวตนของตน นั้น เรียกว่าเป็นคนที่มีศีลที่แท้จริง และเต็มเปี่ยมถึงที่สุดด้วย ศีลนอกนั้นเป็นศีลลุ่มลูกคลุกกลาน คือ ศีลที่เราตั้งใจเห็นว่าเราจะละเว้นอย่างนั้น เราจะเว้นอย่างนี้ แล้วก็เว้นไม่ได้ ลุ่มๆ ดอนๆ อยู่นั่นเอง เพราะเราไม่รู้จักปล่อยวางตัวตนเสียก่อน ไม่รู้จักปล่อยวางของของตัวตนเสียก่อน คือไม่มีความว่างจากตัวตนเสียก่อน ศีลก็มีขึ้นไม่ได้แม้จะลุ่มๆ ดอนๆ ไม่เป็นอริยกันตศีล คือไม่มีศีลเป็นที่พอใจของพระอริเจ้าได้ เป็นโลกียศีล ที่ลุ่มๆ ดอนๆ อยู่เรื่อยไม่เป็นโลกุตตรศีลขึ้นมาได้ ถ้าเมื่อใดมีจิตว่างแม้ชั่วขณะหนึ่งวันหนึ่ง หรือคืนหนึ่งก็ตาม มันก็มีศีลที่แท้จริงตลอดเวลาเหล่านั้น

ทีนี้ถ้าพูดถึง สมาธิ จิตว่างนั้น เป็นสมาธิอย่างยิ่ง เป็นจิตที่ตั้งมั่นอย่างยิ่ง สมาธิที่พยายามปลุกปล้ำลุ่มๆ ลุกๆ มันก็ยังไม่ใช่สมาธิ และยิ่งสมาธิที่มีความมุ่งหมายอย่างอื่น นอกไปจากเพื่อความไม่ยึดมั่นถือมั่นในเบญจขันธ์แล้วล้วนแต่เป็นมิจาสมาธิทั้งนั้น ท่านต้องทราบไว้ว่ามันมีทั้ง มิจาสมาธิ และสัมมาสมาธิ เพราะฉะนั้นคำว่า สมาธิ ในที่นี้ เราหมายถึงสัมมาสมาธิ ถ้าเป็นสมาธิอย่างอื่นก็เป็นมิจาสมาธิไปหมด จิตที่ว่างจากความยึดมั่นถือมั่นว่าเราว่าของเราเท่านั้น ที่จะมั่นคง เป็นสมาธิได้อย่างแท้จริงและสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นผู้ที่ว่างจึงเป็นผู้มีสมาธิอย่างถูกต้อง

ทีนี้มาถึง ปัญญา เลื่อนขึ้นมาถึงปัญญา ยิ่งป่งชัดว่ารู้ความว่าง หรือเข้าถึงความว่าง หรือตัวความว่างนั่นเองก็ตาม นั่นเป็นตัวปัญญาอย่างยิ่ง เพราะว่าขณะที่จิตว่างนั้น เป็นความฉลาดอย่างยิ่ง ขณะที่เป็นอย่างยิ่งก็คือ ขณะที่โมหะหรืออวิชชาเข้ามาครอบงำอยู่แล้วทำให้ยึดมั่นถือมั่นนี้ว่าเป็นตัวตนหรือของตน ลองคิดดูก็จะเห็นได้ง่ายๆ ชัดแจ้งด้วยตัวเองว่า พอสิ่งเหล่านี้ออกไปแล้ว มันจะโง่ได้อย่างไร เพราะว่าความโง่โง่เข้ามาต่อเมื่อมีอวิชชา ไปหลงยึดมั่นว่าเป็นตัวเราของเรา ขณะใดที่จิตว่างจากความโง่โง่อย่างนี้ก็เข้าถึงความว่างจากตัวเราของเรา มันก็ต้องเป็นความรู้หรือปัญญาเต็มที่ เพราะฉะนั้นผู้ที่ฉลาดเขาจึงพูดว่า ความว่างกับปัญญาหรือสติปัญญานี้เป็นสิ่งเดียวกัน ไม่ใช่เป็นของสองสิ่งเหมือนกันแต่ว่าเป็นสิ่งเดียวกัน ข้อนี้อย่อมหมายความว่าปัญญาที่แท้จริงหรือถึงที่สุดของปัญญานั้น ก็คือความว่างนั่นเอง คือความว่างจากโมหะที่หลงยึดมั่นถือมั่นนั่นเอง หมายความว่าพอเอาโมหะอันนี้ออกไปเสีย จิตก็ถึงสภาพเดิมของจิตที่เป็นจิตเดิมแท้ คือปัญญาหรือสติปัญญา^{๓๓}

^{๓๒} พุทธทาสภิกขุ, **คู่มือมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา), หน้า ๕๗-๖๓.

^{๓๓} พุทธทาส อินทปณฺโณ, **แก่นพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา), หน้า ๖๐-๖๒.

พระธรรมเจดีย์ (ประกอบ ธมฺมเสฏฺฐโณ) ได้กล่าวไว้ว่า “สิกขา” แปลว่า ข้อที่จะพึงศึกษา ได้แก่ปฏิบัติที่พึงทำไว้เพื่อศึกษา คือการฝึกหัดทวารทั้ง ๓ ได้แก่ กาย วาจา ใจ สิกขานี้เป็นข้อปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าวางทางไว้ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนศึกษาและปฏิบัติ

อริสสิกขา สิกขาคือศีลยัง ได้แก่การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย ให้เป็นระเบียบสมควรแก่หมู่คณะ เพื่อปรับความประพฤติให้เสมอกันและปราศจากโทษทางกาย อันเป็นเครื่องกำจัดกิเลสอย่างหยาบ กล่าวโดยห้วนข้อ ได้แก่ศีลของภิกษุ

อริจิตสิกขา สิกขาคือสมาธิยัง ได้แก่การศึกษามรรคจิตให้อยู่ในอำนาจด้วยการบำเพ็ญสมณธรรมฐานอันเป็นเครื่องข่มจิตไม่ให้ฟุ้งซ่าน เป็นอุบายกำจัดกิเลสอย่างกลาง

อริปัญญาสิกขา สิกขาคือปัญญายัง ได้แก่การใช้ปัญญาพิจารณาสังขารให้รู้ยังเห็นจริงตามคตัตถธรรมดา เพื่อกำจัดกิเลสอย่างละเอียดอันมีอยู่ภายใน คือ อวิชชา ข้อนี้เป็นการศึกษาขั้นสูงของพระพุทธศาสนา^{๓๔}

พระอาจารย์ภทฺททันตะ อาสภมหาเถระ ได้กล่าวว่า ศีล คืออะไร ศีลคือข้อปฏิบัติที่ทุกคนพึงมี เพื่อสังวรและสำรวมตนสำหรับคฤหัสถ์จำต้องมีศีล ๕ พระภิกษุต้องสมบูรณ์ด้วยปาฏิโมกข์สังวรศีล (ศีล ๒๒๗ ข้อ) บุคคลที่สมบูรณ์ด้วยศีลนั้นย่อมสมบูรณ์ด้วยมนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ และสมบัติอื่นๆ แต่ความบริบูรณ์นี้ยังไม่เป็นที่มั่นใจได้ว่าจะไม่กลับกลอก ผันแปรและพ้นจากอบายภูมิ เพราะเป็นเพียงโลกียศีลเท่านั้น

ดังนั้น จำต้องปฏิบัติตนให้ถึงพร้อมด้วยโลกุตตรศีล คือ มรรคศีล ผลศีล โลกุตตรศีลเท่านั้นที่จะมั่นใจได้ว่า พ้นจากอบายภูมิแน่นอน การที่จะให้ถึงพร้อมด้วยมรรคศีล ผลศีลนี้จำต้องลงมือปฏิบัติกันจริงๆ ถ้าบุคคลใดพลาดโอกาสโลกุตตรศีลแล้วย่อมเป็นที่น่าเสียดายยิ่งนัก

บรรดาอภิสกกรรมที่บุคคลได้กระทำการไว้ทั้งที่รู้และไม่รู้นั้น เมื่อใดโอกาสเหมาะสมก็ย่อมจะอำนวยผลให้ไปเกิดเป็นสัตว์นรก เปรต ภูต หรือสุรกายตามแต่กรรมของกรรมชั่วที่ได้ทำไว้ และอาจจะต้องใช้วิบากกรรมนั้นๆ นับได้เป็นแสนๆ ล้านๆ ปีทีเดียว ดังนั้นสาธุชนจึงไม่ควรปล่อยให้พลาดไปเสียจากโอกาสอันดีงามนี้ โดยล้าหลังแต่ศีลแล้วย่อมเป็นไปไม่ได้ จำต้องมีสมาธิประกอบด้วย

สมาธิ คืออะไร สมาธิ คือการทำจิตให้สงบนิ่งเอง ธรรมชาติของจิตนั้นย่อมไม่อยู่นิ่งเฉย มักจะไปข้องหรือจับอยู่ในอารมณ์ต่างๆ ตามความเคยชิน ดังนั้น เพื่อมิให้จิตเตลิดไปหรือน้อมไปตามอารมณ์ต่างๆ จำต้องกำหนดจิตไว้ในอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่งเท่านั้น เพื่อให้จิตได้ขังติดอยู่ เมื่อจิตเริ่มติดหรือแนบกับอารมณ์ที่กำหนดได้แล้ว การจิตขังหรือสงบอยู่ในอารมณ์ที่กำหนดให้นั้นเรียกว่า “สมาธิ” สมาธิมีอยู่ ๒ ประการ คือ โลกียสมาธิและโลกุตตรสมาธิ

โลกียสมาธิ เป็นสมาธิที่ได้จากสมถภาวนาจนได้รู้ปฏาสนาและอรุปฏาสนา เมื่อบำเพ็ญภาวนาจนเกิดฌานสมาธิแล้ว ย่อมจะส่งผลให้ไปเกิดพรหมโลก ซึ่งมีอายุยืนตั้งแต่ ๑ กัป เป็นต้น จนถึง ๘ หมื่น ๔ พันกัปทีเดียว แม้จะได้ไปเกิดเป็นพรหมมีอายุยืนสักปานใดก็ตามเมื่อจุติลงมาเกิดในมนุษยโลก เพราะหมดอำนาจของฌานสมาธิแล้วนั้น ถ้าไม่มีการสำรวมระวังอินทรีย์ให้จงดีแล้วก็ย่อมจะกระทำ

^{๓๔} พระธรรมเจดีย์ (ประกอบ ธมฺมเสฏฺฐโณ), **ธรรมวิภาคบรรยาย**, (กรุงเทพมหานคร: ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๖๑.

กรรมชั่วได้อีก เมื่อได้สร้างกรรมชั่วขึ้นแล้วผลกรรมนั้นก็จะบันดาลให้ไปเกิดในอบายภูมิมีนรกเป็นต้นได้อีก ดังนั้น โลกียสมาธิยังไม่เป็นสมาธิที่น่าไว้วางใจได้โดยแท้ จึงต้องเริ่มแสวงหาปัญญามาประกอบปัญญานี้มีอยู่ ๒ ประการคือ โลกียปัญญา และโลกุตตรปัญญา

โลกียปัญญา ได้แก่ หัตถปัญญา ปัญญา คือ ความฉลาดในการใช้มือสร้างสรรค์ในงานศิลปะหรือหัตถกรรมต่างๆ วาทปัญญา คือ ปัญญาที่ฉลาดในการใช้คำพูดหรือวาทศิลป์เป็นต้น ความฉลาดที่เกิดจากปัญญาเหล่านี้ไม่สงเคราะห์เป็นปัญญาที่แท้ตามความมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา เพราะไม่เนื่องด้วยภาวนามยปัญญา และไม่จัดเข้าในประเภทกุศลด้วยเหตุที่ไม่จัดเข้านั้นเพราะเป็นปัญญาที่คลุกเคล้าอยู่ด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง มุ่งแต่จะแสวงหาช่องทาง คิดล้างผลาญและเอาผิดเอาเปรียบกัน เช่น ในปัจจุบันนี้สัตว์โลกย่อมยอเย้ยปล้มตายเป็นลือที่จะนับได้ ก็เพราะปัญญานี้เอง ปัญญาที่แท้นั้น ย่อมไม่เจือไปด้วยอกุศลเลยมุ่งแต่สร้างความดีความงามเสมอไป เพื่อหวังความเจริญก้าวหน้าของสัตว์โลก สุตมยปัญญาและจินตามยปัญญาก็ดี ปัญญาเหล่านี้เรียกว่า “โลกียปัญญา”

เมื่อบุคคลสมบูรณ์ด้วยปัญญานี้แล้วก็ย่อมจะให้เกิดศักดิ์ศรีมีทรัพย์สินเงินทองเพียบพร้อมไปด้วยการนับถือยกย่องสรรเสริญ แม้ปัญญาที่กล่าวนี้ก็ยังไมอาจจะให้หลักประกันได้ว่า จะไม่ไปสู่ออบายภูมิ ดังนั้น ถ้าปรารถนาจะให้พ้นจากอบายภูมิอย่างเด็ดขาดแล้ว ก็จำเป็นต้องได้โลกุตตรปัญญา อันเป็นปัญญาที่จะให้หลักประกันได้อย่างแน่นอน

โลกุตตรปัญญา ได้แก่ มรรคญาณ ผลญาณ เมื่อปรารถนาปัญญานี้จะต้องปฏิบัติอย่างไร จะต้องปฏิบัติให้ถึงพร้อมด้วยศีล สมาธิ ปัญญา อย่างครบครัน ในปัญญา ๓ ประการตามที่กล่าวมานี้ เมื่อบริบูรณ์ด้วยภาวนามยปัญญาแล้ว ก็เป็นอันว่าถึงพร้อมด้วยศีล สมาธิ ปัญญา อย่างครบถ้วน

เพื่อให้ได้มาซึ่งภาวนามยปัญญานี้จะต้องปฏิบัติอย่างไร บุคคลผู้ปรารถนาเพื่อให้ได้มาซึ่งภาวนามยปัญญา พึงกำหนดรู้รูปธรรม นามธรรมที่เราทุกคนต่างมีอยู่ เพื่อให้รู้แจ้งเห็นจริง ตามความเป็นจริง สมัยนี้วิทยาศาสตร์กำลังเจริญ ย่อมมีเครื่องมืออุปกรณ์ครบถ้วนสามารถแยกธาตุให้เป็นกันตามความเป็นจริงทุกประการ แต่เมื่อนามธาตุนั้นยังไม่อยู่ในวิสัยที่จะทำเช่นนั้นได้ ตรงข้ามกันกับวิธีแยกธาตุของสมเด็จพระบรมศาสดาของเรานั้น ไม่จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมืออย่างใดให้เป็นที่เป็นที่เปลืองทรัพย์เปลืองสมอง เพียงแต่ใช้จิตกำหนดรู้เท่านั้น ย่อมสามารถแยกได้ทั้งรูปธาตุ นามธาตุ วิธีนี้พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า เพียงแต่ใช้สติปัญญาตามกำหนดรู้ซึ่งการเกิดดับของรูปนามในปัจจุบันขณะเท่านั้น เมื่อการกำหนดนั้นเกิดความชำนาญแล้ว ก็ย่อมรู้แจ้งเห็นจริงในการเกิดดับของรูปธรรม นามธรรม ตามความเป็นจริงทุกประการ^{๓๕}

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พุทธวิธีบริหารว่า ระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลากร トラบใดที่บุคคลากร トラบใดที่บุคคลกรนั้นยังไม่บรรลुเป็นพระอรหันต์ เขาผู้นั้นก็ต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป เรียกว่า เป็นเสาะหะ คือผู้ยังต้องศึกษา ต่อเมื่อสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว จึงเรียกว่า เป็นอเสาะหะ คือผู้ไม่ต้องศึกษา กระบวนการจัดการศึกษาในพระพุทธศาสนียึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญาซึ่งเป็นการ

^{๓๕} พระอาจารย์ภักทันทะ อาสภมหาเถระ, **หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๘-๑๑.

ฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียนการสอนในทางทฤษฎี (Teaching) เมื่อกล่าวในเชิงบริหารเราต้องยอมรับว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรม เพื่อพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงชื่อว่า เป็นศาสนาแห่งการศึกษา^{๓๖}

สุจิตร ธรรัตน์ ได้กล่าวไว้ในเอกสารวิชาการหลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์ ว่า สิกขา ๓ มีความหมายคร่าวๆ ดังนี้

๑. อธิศีลสิกขา การฝึกอบรมด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ให้มีสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ สารของอธิศีล คือการดำรงตนด้วยดี มีชีวิตที่เกื้อกูล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ตนมีส่วนช่วยสร้างสรรค์รักษาเอื้อรักษากัน การมีชีวิตที่ดีงามร่วมกัน เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิต และการเจริญปัญญา

๒. อธิจิตสิกขา คือ การฝึกอบรมทางใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพจิตและรู้จักใช้ความสามารถในกระบวนการสมาธิ สารของอธิจิต คือการพัฒนาคุณภาพจิต หรือการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพและสมรรถภาพสูง ซึ่งเอื้อแก่การมีชีวิตที่ดีงามและพร้อมที่จะใช้งานในทางปัญญาอย่างได้ผลดีที่สุด

๓. อธิปัญญาสิกขา การฝึกอบรมทางปัญญาอย่างสูง ทำให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตใจให้บริสุทธิ์หลุดพ้นเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ สารของอธิปัญญา คือการมองดูรู้จักและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หรือรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขารธรรมทั้งหลาย ที่ทำให้เป็นอยู่และทำการต่างๆ ด้วยปัญญา คือรู้จักวางใจวางท่าทีและปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสม ในทางที่เป็นไปเพื่อแผ่ขยายประโยชน์สุข มีจิตใจผ่องใส ไร้ทุกข์ เป็นอิสระและสดชื่นเบิกบาน^{๓๗}

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ไตรสิกขาคือองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม เริ่มตั้งแต่ ศีล คือ การเกี่ยวข้องกับสิ่งรอบข้างทางกายภาพ ทำให้การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้านสมาธิคือ การมีจิตใจที่สงบไม่ตื่นรนไปตามกระแสกิเลสมากเกินไป จนทำให้เกิดทุกข์ ในด้านปัญญา ก็ทำให้เกิดความเข้าใจตามเป็นจริงของชีวิตและโลก เมื่อมนุษย์มีไตรสิกขาครบ ก็จะทำให้ไม่เดือดร้อนทั้งตนเองและผู้อื่น จิตใจก็จะปลอดโปร่ง เป็นอิสระ เข้าใจสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง^{๓๘}

๒.๒.๓ กระบวนการไตรสิกขา

^{๓๖} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓.

^{๓๗} สุจิตร ธรรัตน์, **เอกสารวิชาการหลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๙.

^{๓๘} พระมหาทวี พุทฺธวโร (หาญสุโพธิ์), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง พิษณุโลก”, **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสนกรรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ไตรสิกขาเป็นกระบวนการศึกษาที่พัฒนามนุษย์ทั้งทางกาย วาจา ความคิดจิตใจอารมณ์ และสติปัญญา ให้สามารถดำรงและดำเนินชีวิตในสังคมอย่างสันติมีอิสรภาพ เน้นการปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยหลักศีล สมาธิ ปัญญา

วิธีปฏิบัติฝึกหัดตนตามหลักของศีล สมาธิ ปัญญานั้น ผู้ศึกษาต้องปฏิบัติตามแนวทางของ มรรคมิ้องค์แปด ได้แก่

๑. การฝึกหัดอบรมตนให้มีศีลด้วยสัมมาวาจา – เจรจาชอบ สัมมากัมมันตะ- การกระทำชอบ และสัมมาอาชีวะ – การเลี้ยงชีพชอบ

๒. การฝึกหัดอบรมตนให้มีสมาธิด้วยสัมมาวายามะ- ความเพียรชอบสัมมาสติ – การระลึกชอบ และสัมมาสมาธิ – ความตั้งใจชอบ

๓. การฝึกหัดอบรมตนให้มีปัญญาด้วยสัมมาทสิฐิ-การเห็นชอบ และสัมมาสังกัปปะ- การดำริชอบ

สมุน อมรวิวัฒน์ ได้สรุปวิเคราะห์ลักษณะเด่นกระบวนการศึกษาตามหลักของไตรสิกขา และใช้เป็นทฤษฎีทางการจัดการกระบวนการเรียนการสอน เป็นข้อๆ คือ

๑. ผู้ที่ศึกษาตามกระบวนการศึกษาของหลักไตรสิกขา ต้องปฏิบัติหัดอบรมตนด้วยตนเอง ศีล สมาธิ ปัญญา จะไม่เกิดอย่างแท้จริงจากการฟัง การอ่าน การอ่าน การดู หรือการบอกเล่าต้องเรียนรู้ด้วยการกระทำ เรียนรู้ด้วยการคิด การควบคุม เรียนรู้ด้วยความอดกลั้นอดทนข่มใจและเรียนรู้ด้วยวิริยะอุตสาหะความสำเร็จของการศึกษาแต่ละระดับนั้น ผู้ศึกษานั้นย่อมวัดและรู้ด้วยตนเองไม่มีผู้ใดประเมินให้ได้

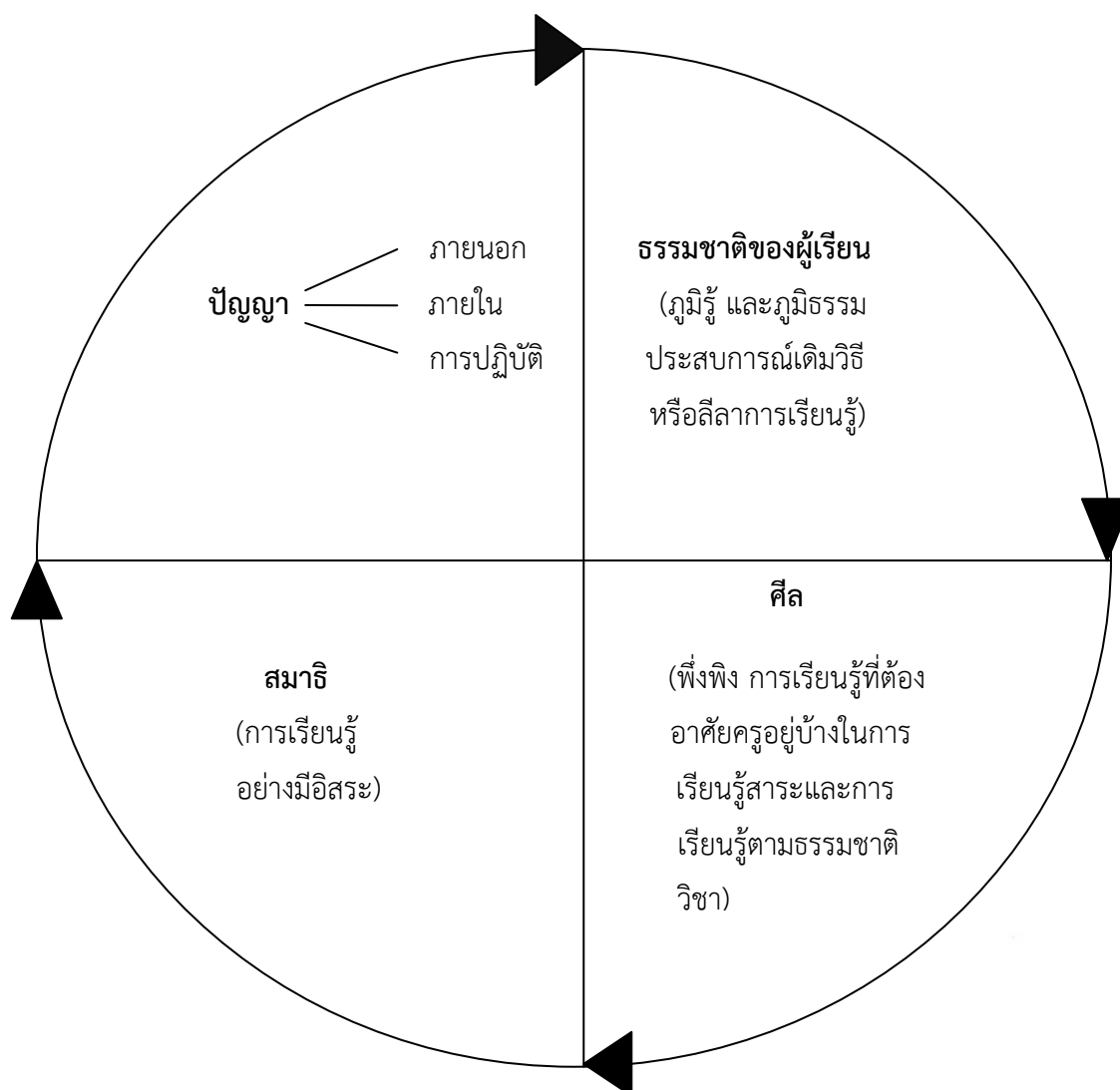
๒. เนื่องจาก ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นระบบการฝึกหัดอบรมที่ต้องสามารถ ละสิ่งที่ควรละ และเจริญสิ่งที่ควรเจริญ ผู้ที่ศึกษาจึงต้องได้รับการแนะนำสั่งสอนจากกัลยาณมิตรก่อน แต่จะหยุดเพียงนั้นไม่ได้ ต้องรู้จักคิดและใช้ปัญญาฝึกฝนไปที่ละขั้น จนสามารถวินิจฉัยแยกแยะสิ่งดีสิ่งชั่ว แล้วละเว้นสิ่งชั่วเพิ่มพูนสิ่งที่ชอบธรรม และจิตใจที่ผ่องใสบริสุทธิ์ได้

๓. การฝึกอบรมตนตามหลักของไตรสิกขา เป็นการฝึกอบรมตนที่เป็นขั้นตอนสืบเนื่องเริ่มจากรูปธรรมไปหานามธรรม เริ่มจากสิ่งง่ายไปสู่สิ่งที่ยาก

๔. การฝึกอบรมตนตามหลักของตามหลักของไตรสิกขานั้น เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ทางร่างกาย วาจา ความคิดเห็น จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการพัฒนาที่กว้างและลึกมากกว่าการศึกษาที่เข้าใจโดยทั่วไป

๕. การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการ นั้นเพราะองค์ประกอบของหลักไตรสิกขาประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ทั้ง ๓ อย่างนี้อาศัยกันและกันทำให้ชีวิตบริสุทธิ์ เพราะเมื่อรักษาศีลดีแล้วก็ต้องระคับระครองตนไว้ด้วยความไม่ประมาท ก็ต้องรักษาจิตด้วยสติอยู่เสมอ คือ การก้าวเข้าสู่แดนแห่งสมาธิ คือ ความสงบมั่นคงแห่งจิต อันเป็นอุปกรณ์สำคัญในการใช้ปัญญา เมื่อจิตไม่ฟุ้งซ่าน ไม่สับสน ไม่วุ่นวาย ย่อมใช้ปัญญาได้อย่างดีปัญญาที่ใช้บ่อยๆ ทำให้เฉียบคม ว่องไว พอกพูนมากขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยให้ศีลสมาธิดีขึ้นด้วย การสอนแบบไตรสิกขานี้ เป็นการสอนที่ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติสิ่งที่เรียนด้วยตนเองอย่างแท้จริง และใช้ปัญญารู้จักคิดพิจารณาฝึกฝน จนสามารถกำหนดรู้สามัญลักษณะ สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมทางกาย ทางวาจา ทางใจ และแยกแยะได้ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดชั่ว จนสามารถกำหนดข้อควบคุมพฤติกรรมให้ผู้เรียน ส่วนในการปฏิบัติ

นักเรียนต้องปฏิบัติด้วยตนเอง วิธีสอนนี้ครูจะเป็นผู้ประทับประคองชี้จุดสำคัญการสอนแบบไตรสิกขา
สรุปเป็นกระบวนการเรียนรู้ ดังภาพ ๑

แผนภูมิที่ ๒.๑ กระบวนการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

กรมวิชาการ การจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธีดังกล่าวมีองค์ประกอบในแต่ละเรื่อง
ดังต่อไปนี้กรมวิชาการ (๒๕๔๔ก, หน้า ๑๕-๑๙)

ขั้นที่ ๑ เป็นการเรียนรู้ที่จะต้องพึงพิงครู ผู้เรียนต้องเรียนตามธรรมชาติวิชา ลงมือฝึก
ปฏิบัติตามหลักการทฤษฎีเลียนแบบครู เป็นขั้น**ศีล**ที่จะต้องศึกษาข้อมูล ข้อเท็จจริง ทฤษฎีหลักการ

ขั้นที่ ๒ นักเรียนจะเริ่มสร้างรูปแบบการคิดของตนเอง โดยอาศัยแนวหลักการทฤษฎีที่
เรียนรู้จากภายนอก เข้าไปสู่การคิด วิเคราะห์ ทบทวน ลงมือฝึกปฏิบัติ ฝึกฝนให้คล่องแคล่วโดย
อัตโนมัติ วางแผน สร้างโครงการ โครงการ เพื่อการค้นหาคำตอบด้วยตนเองถือเป็นขั้น**สมาธิ**

ขั้นที่ ๓ ขั้น**ปัญญา** คือ ขั้นที่นักเรียนใช้ความคิดในการสร้างรูปแบบใหม่ๆ สร้างสรรค์
ชิ้นงาน ผลงานใหม่ๆ ด้วยความคิด ด้วยปัญญาของตนเอง ถือเป็นการเรียนรู้ที่แท้จริงและเป็นการ

เรียนรู้ที่บูรณาการเข้าด้วยกัน ระหว่างความรู้รอบและรู้ลึกจากการรับข้อมูลแหล่งความรู้ภายนอกตัวผู้เรียน (ปรโตโฆสะ) ความรู้รอบและรู้ลึกจากการคิด กระบวนการทำงานของจิตภายในตัวผู้เรียน (โยนีสมนสิการ) และความรู้รอบและรู้ลึกจากการลงมือปฏิบัติ (ภาวนามยปัญญา)

หลักการวิเคราะห์ให้ผู้เรียน ควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่อไปนี้

๑. ธรรมชาติของผู้เรียน เป็นเงื่อนไขของการเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันถ้ามองในเชิงปรัชญา ธรรมชาติของผู้เรียนจะมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันไปตามสภาพของร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสติปัญญา วิธีคิด ค่านิยมและความเชื่อ มองในด้านจิตวิทยาพัฒนาการ ในแต่ละช่วงอายุ การเรียนรู้ของผู้เรียนจะมีความแตกต่างกันรวมทั้งในทางสังคมด้วย

๒. ประสบการณ์และพื้นฐานความรู้เดิม ผู้เรียนแต่ละคนมีความรู้หรือประสบการณ์ที่ผ่านมาไม่เหมือนกัน แม้จะผ่านกระบวนการเรียนรู้ในสถานการณ์เดียวกัน ทั้งนี้เพราะผู้เรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว มีธรรมชาติและศักยภาพในการเรียนรู้ที่ต่างกันเป็นพื้นฐานซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ใหม่

๓. วิธีการเรียนรู้หรือลีลาการเรียนรู้ (Learning styles) ของผู้เรียนแต่ละคนไม่เหมือนกัน เดวิด คอลบ์ (David Kolb) ได้แบ่งคนตามวิธีการเรียนรู้ไว้ ๔ รูปแบบ ดังนี้

ผู้เรียนมีวิธีการเรียนรู้หรือลีลาการเรียนรู้จากจินตนาการของตนเอง

ผู้เรียนมีวิธีการเรียนรู้หรือลีลาการเรียนรู้หนักไปในการการคิดวิเคราะห์

ผู้เรียนมีวิธีการเรียนรู้หรือลีลาการเรียนรู้ที่หนักไปทางการใช้สามัญสำนึก

ผู้เรียนมีวิธีการเรียนรู้หรือลีลาการเรียนรู้ที่หนักไปในการการเรียนรู้ให้เกิดปัญญาจากการปฏิบัติของตนเอง^{๓๙}

๒.๒.๔ วิธีสอนแบบไตรสิกขา

กรมการศาสนา วิธีสอนแบบไตรสิกขา เป็นวิธีการสอนที่ประกอบด้วย ขั้นตอนในการศึกษา ๓ ขั้น ดังนี้ (กรมการศาสนา, ๒๕๔๘, หน้า ๒๔๒)

๑. ขั้นศีล (ศีลสิกขา) คือ การควบคุมให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัย ทั้งกายและวาจา ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติพร้อมที่จะเรียน

๒. ขั้นสมาธิ (จิตตสิกขา) คือ การฝึกสมาธิขั้นต้นในการควบคุมสติ ให้นักเรียนรวมจิตใจ ความคิดแน่วแน่เป็นจุดเดียว นักเรียนตัดสิ่งรบกวนอื่นๆ ออกจากความคิดและจิตใจ

๓. ขั้นปัญญา (ปัญญาสิกขา) คือ ขั้นนักเรียนใช้สมาธิ ความมีจิตใจแน่วแน่ ทำความเข้าใจในปัญหา การหาเหตุของปัญหาเพื่อการแก้ไข พิจารณาผลที่เกิดขึ้นจนเกิดความรู้แจ้งเข้าใจ และ

^{๓๙} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕-๑๙.

แก้ปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้ เกิดปัญญาญาณขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามความเป็นจริง

๒.๒.๕ การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

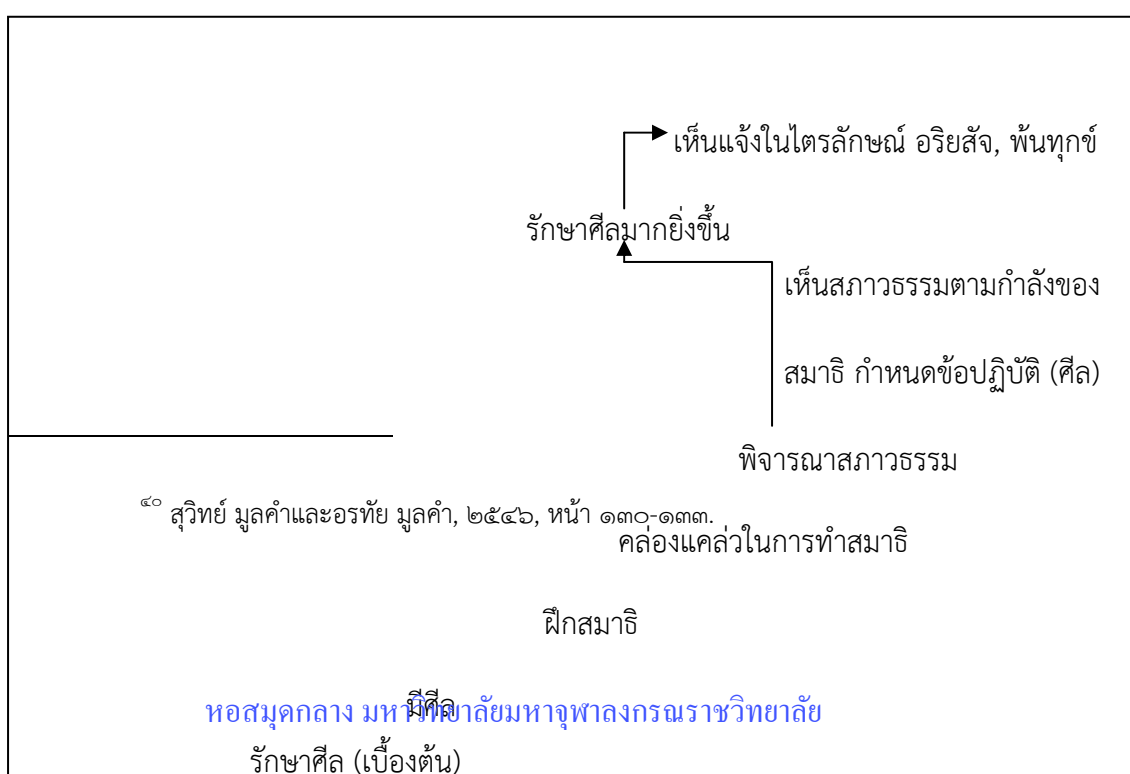
สุวิทย์ มูลคำและ อรทัย มูลคำ ได้รวบรวมความรู้จากนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านในการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธี แบบไตรสิกขาไว้ดังนี้

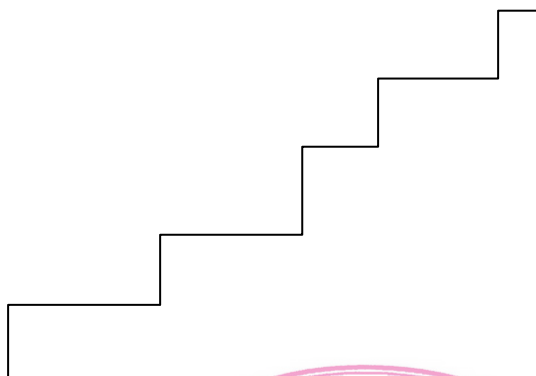
การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกับสิ่งที่เรียนจริง ๆ แล้วพิจารณาให้เห็นประโยชน์ คุณ โทษ ตามความเป็นจริงด้วยตนเองแล้วนำความรู้ที่นำมาเป็นหลักในการปฏิบัติตามอย่างจริงจัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติจริง

๒. ให้ผู้เรียนนำความรู้มาใช้เป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาจะเน้นการฝึกปฏิบัติจริง โดยเน้นให้ผู้เรียนต้องปฏิบัติโดยสำรวม กาย วาจา และฝึกจิตใจให้ตั้งมั่นจนมีระเบียบทางความคิด ความสามารถคิดเป็นเหตุเป็นผลได้โดยตลอด^{๔๐} ดังภาพ ๒

แผนภูมิที่ ๒.๒ การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. ขั้นศีล

ให้ผู้เรียนเลือกการกระทำถูกหรือผิด ในการตอบสนองสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้ในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า ศีลสิกขา เป็นการควบคุมตนเองให้อยู่ในความถูกต้องทางกาย วาจา ดังพระพุทธรูปให้ความเห็น ว่า ศีลมีขอบเขตที่ปรากฏทางกาย วาจา เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ประพฤติสบายกาย ใจ และทำให้โลกมีสันติภาพ โดยการปฏิบัติเน้นการควบคุมตนเอง เห็นได้จากการอาราธนาศีลและศีลไม่ใช่พิธีรีตอง

พระราชวรมณีกล่าวว่า ศีล คือ สภาวะของผู้ที่มีหลักความประพฤติถูกต้องทางกายวาจา ระบบศีลจะเป็นอย่างไร เคร่งครัด เข้มงวดเพียงใด ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของระบบการครองชีวิตแบบนั้น ๆ สมทรง ปุญญฤทธิ์ เสนอให้สอนเด็กให้รักษาศีลจริงๆ โดยแรกๆ ให้รักษาศีล ๕ แล้วค่อยๆ ยึดศีลสูงขึ้น

สรุปได้ว่า ศีลสิกขา คือ การปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ทางกาย วาจา โดยการควบคุมตนเอง การฝึกในขั้นศีล หรือ ศีลสิกขานี้ผู้สอนอาจฝึกให้ผู้เรียนรักษาศีล โดยควบคุมกายวาจาของตนให้อยู่ในระเบียบวินัย และศีลธรรม

๒. ขั้นกำหนดสมาธิ

เป็นการฝึกขั้นต้นในการควบคุมสติให้ระลึกอยู่กับสมหาใจ เพื่อความระลึกที่แน่นอนที่จุดเดียว ในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า จิตสิกขา คือ การปฏิบัติเพื่อดำรงสภาพจิตให้ปกติมั่นคงต่อความดีงาม โดยทั่วไปบุคคลมีจิตสมาธิอยู่แล้ว โดยธรรมชาติและบุคคลควรฝึกให้เป็นสมาธิด้วย

ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวถึง จิตสิกขา มีใจความว่า จิตสิกขา เป็นการฝึกเพื่อบังคับความคิดให้เป็นไปตามที่เราต้องการ ให้มีความสามารถในการข่มใจ มีความอดทนในการต่อสู้กับกิเลสเพราะมีกำลังใจในการพิจารณาสภาวะธรรมเพื่อสร้างปัญญาตามต้องการ จิตสิกขามีหลักในการปฏิบัติโดยย่อ ๒ ขั้น ดังนี้

๑. เลือกที่สวดไม่พลุกพล่าน แล้วเลือกอารมณ์ในการเพ่งที่สะดวกที่สุด เช่น การเพ่งลมหายใจ

๒. ปรับปรุงอารมณ์ให้แปรไปตามที่ต้องการ เช่น กำหนดเป็นดวงแก้ว อารมณ์ที่ปรุงแต่งนี้ไม่ใช่ของจริง เพียงแต่เป็นการฝึกบังคับจิตซึ่งจะเกิดความชำนาญในการบังคับจิต

พระราชวรมุนีกล่าวว่า การนั่งนิ่ง ๆ ไม่ใช่ตัวสมาธิ สมานินั้นต้องมืองค์ประกอบเป็นความแน่วแน่ มั่นคง หนักแน่นของจิต ที่จะนำไปใช้ในการทำกิจทุกอย่าง

วิธีฝึกจิต ในขั้นสมาธิมีหลายอย่าง เช่น

๑. ฝึกให้คนอยู่กับกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ให้มีโอกาสยุ่งกับความชั่ว

๒. วิธีเอาความดีเข้าข่ม หรือผูกมัดจิตไว้กับสิ่งดีงามบางอย่างแบบที่เรียกว่า อุดมคติ

๓. ฝึกสมาธิที่เรียกว่า วิปัสสนา คือ ขั้นที่เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงจนเปลี่ยนค่านิยมมีโลกทัศน์และชีวิตทัศน์อย่างใหม่ได้

สมทรง ปญฺญทธี เสนอแนะการปฏิบัติ จิตศึกษา ทำได้ง่ายๆ ดังนี้

๑. ระลึกรู้ถึงคุณพระรัตนตรัย นั่งขัดสมาธิโดยขาขวาทับขาซ้าย มือขวาทับมือซ้ายหงายมือตั้งกายตรง แต่ไม่เกร็งตัว

๒. หลับตาคำหนดลมหายใจเข้า - ออก โดยดักที่ปลายจมูกหรือกำหนดพองยุบหรือตามลมหายใจเข้า- ออกก็ได้ ให้สติอยู่กับสิ่งที่กำหนด ไม่เผลอสติ ไม่คิดเรื่องอื่นๆ การฝึกนี้จะฝึกในต้นควบเรียนหรือท้ายคาบเรียนก็ได้ โดยใช้เวลาครั้งละ ๕-๑๐ นาที และการสวดมนต์เป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้จิตเป็นสมาธิการฝึกในขั้นกำหนดสมาธิหรือจิตศึกษานี้ ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนฝึกสมาธิ โดยการสวดมนต์ กำหนดดูลมหายใจเข้าออก การกำหนดยืนและเดินอย่างมีสมาธิผู้เรียนจะสามารถบรรยายความรู้สึก ความคิดในการฝึกสมาธิได้ถูกต้อง

๓. ขั้นพิจารณาด้วยปัญญา

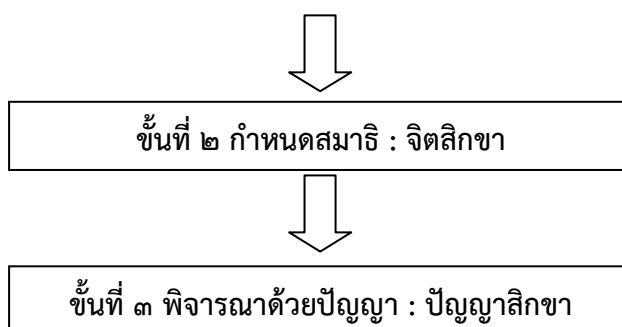
เป็นขั้นสุดท้ายหลังจากผ่านการฝึกสมาธิระยะหนึ่ง จนสามารถระลึกรู้แน่วแน่ที่จุดเดียว จึงทำให้พิจารณาว่า สถานการณ์ที่เลือกกระทำครั้งแรกนั้นเหมาะสมหรือไม่อะไรผิดอะไรถูกจนสามารถเลือกปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสมอย่างสมเหตุสมผลในขั้นนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า ปัญญาศึกษา เป็นการทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามสภาพที่เป็นจริง โดยเน้นการมองเห็นอย่างนั้นจริง ไม่ใช่การคาดคำนวณเอาเองแล้วกำหนดหลักความประพฤติของตน ให้ดำรงความดีไม่เป็นภัยต่อตนเองและผู้อื่น

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า ปัญญาศึกษาคือการพิจารณาเห็นอริยสัจ ไตรลักษณ์ จนละความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ไม่มีการระตัวตนแท้จริงลงได้

จ.ธรรมศรี เสนอวิธีการปฏิบัติปัญญาศึกษาด้วยวิธีธรรมดาไว้ว่าให้หัดพิจารณาร่างกายของเราและของคนอื่นว่าเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เปลี่ยนจากเด็กไปตามลำดับแล้วก็ตายในที่สุดการฝึกในขั้นพิจารณาด้วยปัญญาหรือปัญญาศึกษานี้ ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนพิจารณาความคิดความรู้สึกของตนเองจนเข้าใจดีตามสภาพความเป็นจริงหรือสามารถแก้ไขสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้อย่างสมเหตุสมผล

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา สรุปได้เป็นภาพ ๓ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ศีล : ศีลศึกษา

แผนภูมิที่ ๒.๓ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

สรุปจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา โดยในด้านศีล จัดให้มีการประพฤติปฏิบัติตนของนักเรียนอยู่ในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา และสถานศึกษายังมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดี , ในด้านสมาธิจัด สถานศึกษากิจกรรมการนั่งสมาธิก่อนเรียนในตอนเช้าเพื่อส่งเสริมให้เด็กนักเรียนมีจิตใจที่แน่วแน่พร้อมที่จะเรียนอย่างเต็มความสามารถของแต่ละคน และสำหรับด้านปัญญา สถานศึกษาจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน พานักเรียนฟังธรรมที่วัด จัดกิจกรรมครูพระสอนหนังสือในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

๒.๓ การมีส่วนร่วม

๒.๓.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมนี้เกิดได้ในหลายลักษณะ หลายรูปแบบ หลายวิธี หลายกิจกรรม และหลายวัตถุประสงค์ ความแตกต่างเช่นนี้ มีผลให้ไม่สามารถนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมได้อย่างครอบคลุมครบถ้วนและเป็นที่ยอมรับทั่วไป นอกจากนี้ข้อบ่งชี้เนื้อหาของสาระของการมีส่วนร่วมยังมิได้กระจ่างชัดอีกด้วย อย่างไรก็ตาม นักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังต่อไปนี้

ดีเลน (Delen) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ การแบ่งอำนาจในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจในการกำหนดหรือจัดสรรทรัพยากร ซึ่งจะไม่สามารถทำได้โดยขาดความเข้าใจร่วมกันได้จิตสำนึกและการประสานงานกัน โดยการร่วมมือกันของบุคคลส่วนใหญ่ที่แสดงออกโดยผ่านกลุ่มตัวแทนในการกำหนด และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันซึ่งจะทำให้บุคคลและกลุ่มบุคคลสามารถตัดสินใจในสิ่งที่กระทบต่อชีวิตเขา โดยเฉพาะผลประโยชน์ที่เขาควรได้รับจากบริการต่างๆ^{๔๑}

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปแล้วหมายถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่ก็ไม่หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจแต่เพียงอย่างเดียว ยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับการดำเนินงานด้วย และการตัดสินใจยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ และการประเมินผลในกิจกรรมพัฒนาด้วย ซึ่งจะเห็นว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้อง

⁴¹Delen, Corazan Alma G, **people Participation**, (Philippine Encyclopedia of Social Works, 1977), pp. 230-236.

โดยตรงกับการดำเนินงาน ทั้งยังเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วยเหมือนกัน กล่าวคือ ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากการดำเนินงานและผลประโยชน์ก็จะมาเป็นตัวกำหนดใหญ่มีการประเมินผล ซึ่งต่างก็จะได้รับผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้นนั่นเอง นอกจากนี้ก็มีผลสะท้อนกลับจากการประเมินผล และการดำเนินงานกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย^{๔๒}

นิรินทรชัย พัฒนาพงศา ได้อธิบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงเกิดจากกระบวนการทำงานจากเบื้องล่างขึ้นไป การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญในการที่จะช่วยให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับการพัฒนาไปสู่สมาชิกของสังคม กิจกรรมต่างๆ จะเน้นไปที่การให้การศึกษาและการสร้างพื้นฐานขององค์กร การมีส่วนร่วมจึงต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลายๆ อย่าง ๓ ประการ คือ^{๔๓}

๑. การแบ่งสรรอำนาจและได้รับทรัพยากรที่ขาดแคลนหายาก

๒. มีความพยายามอย่างจริงจัง โดยกลุ่มคนที่ควบคุมชะตาชีวิตของตนและสภาพความเป็นอยู่

๓. เปิดโอกาสให้บุคคลที่อยู่ในกลุ่มชั้นล่างๆ ได้พัฒนา

สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นการร่วมมือ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นของปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ เพื่อบรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ด้วยตนเอง^{๔๔}

นงเยาว์ หลีพันธุ์ สรุปไว้ว่า การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้กระทำการเปลี่ยนแปลง จะต้องยอมรับในปรัชญาทางการพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง^{๔๕}

⁴²Cohen, J.L. & Arato, A, *Civil Society and political theory*, (M.I.T.Press, U.S.A,1997), pp. 7-9.

^{๔๓}นิรินทรชัย พัฒนาพงศา, *แนวทางการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๓).

^{๔๔}สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล, “การสร้างประชาสังคมโดยรัฐ: การปรับตัวของรัฐไทย” *วิทยานิพนธ์คณะรัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

^{๔๕}นงเยาว์ หลีพันธุ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในจังหวัดจันทบุรี”, *วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยมหิดล ๒๕๔๗).

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ประชาชนทั้งที่เป็นบุคคลหรือกลุ่มคน ร่วมมือร่วมรับผิดชอบ และร่วมเสียสละในการกระทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น ร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา ร่วมหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด และร่วมในการติดตาม ประเมินผลและบำรุงรักษาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

๒.๓.๒ ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

มีผู้เสนอปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมไว้หลายปัจจัยแตกต่างกันไป ดังนี้

คอฟแมน (Kaufman) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน^{๔๖}

โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) เสนอว่าบุคคล ๔ ฝ่ายที่มีส่วนสำคัญในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นยังมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ อายุและเพศ สถานภาพในครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพ รายได้และทรัพย์สิน ระยะเวลาในท้องถิ่นและระยะเวลาที่อยู่ในโครงการและพื้นที่ดิน ถือครองและสภาพการทำงาน^{๔๗}

สุชา จันทรเฒ ได้กล่าวถึงปัจจัยของการมีส่วนร่วมไว้ ๓ ประการด้วยกัน ดังนี้^{๔๘}

๑. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ นั้น จะมีเหตุผลสำคัญ ๒ ประการ คือ ประการแรก มองเห็นว่าตนจะได้รับผลตอบแทนในสิ่งที่ทำลงไป ประการที่สอง การได้รับการบอกกล่าวหรือได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่นให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ

๒.๓.๓ เงื่อนไขการมีส่วนร่วม

ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคมองค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจเป็น

^{๔๖}Kaufman, H.F.Participation **Organized** Activities in Selected Kentucky Localities, (Agricultural Experiment Station Bulletin, 1949), p. 528.

^{๔๗}Cohen, John M.Uphoff, Noman T. “Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design Implementation and Evaluation”, Rural Development Monograph No2.Rural Development Committee Center for International Studies, (Cornell University, January, 1977), p. 6.

^{๔๘}สุชา จันทรเฒ, **จิตวิทยาทั่วไป**. (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗), หน้า ๓๔.

การมีส่วนร่วมของชุมชน มีการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้งค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

จากแนวคิดและทัศนะที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สามารถแยกประเด็นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจาก เป้าหมายที่ต้องการ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ความผูกพัน การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน ความคาดหวังในสิ่งที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม แต่การทากิจกรรมต่างๆ นั้นต้องมีเงื่อนไขที่จะต้องทำและปฏิบัติร่วมกันดังนี้

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมไว้ ๓ ประการ ดังนี้^{๔๔}

๑. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม

๒. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

๓. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

๑. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ฉุกเฉิน

๒. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทองค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินถึงผลตอบแทนที่จะได้รับ

๓. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วม

๔. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย

๕. ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม

สรุปว่าการมีส่วนร่วม คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีการจนเกิด ความคิดเห็นริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมารวมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือในนามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้

ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำงานต่างๆ นั้นต้องมีกฎเกณฑ์ในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้างยอมรับความสามารถของแต่ละบุคคลให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่จึงจะต้องมีเกณฑ์การวัดผลที่ออกมาจากการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้

๒.๓.๔ การวัดการมีส่วนร่วม

วิธีการวัดมีวิธีการวัดที่สำคัญอยู่ ๓ วิธีคือ

^{๔๔} นรินทร์ จงวุฒิเวศย์, กลวิธีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๘๗.

๑. การวัด เป็นการวัดเพื่อเทียบกับเกณฑ์วัดที่เป็นตัวเทียบวัด หรือที่เป็นเกณฑ์มาตรฐาน เช่น กำหนดส่วนสูงมาตรฐานไว้ที่ ๑๖๐ เซนติเมตร จึงจะผ่านเกณฑ์คัดเลือก

๒. การวัดความคืบหน้าหรือดีค่า เป็นการวัดหรือดีค่าเพื่อเทียบกับเป้าหมายของงานทั้งหมด หรือคุณค่าความสามารถของบุคคลหรือผลงานในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ มีประโยชน์เพื่อปรับปรุงระบบงานหรือคุณค่าของผลงานหรือบุคคล เช่น โครงการรณรงค์ส่งเสริมการขาย ๖ เดือน ขณะนี้ผ่าน ๑ เดือนแล้วมีผลงานเป็นจำนวนเท่าใด

๓. การวัดประเมินผล เป็นการวัดหรือดีค่าเมื่อดำเนินการไปจนครบกำหนดโครงการหรือช่วงเวลาที่กำหนด เช่น กำหนดเป้าหมายว่าสิ้นปีจะได้กำไร ๑๐๐ ล้าน เมื่อสิ้นปีมีผลกำไรเป็นเท่าใด และจะจัดอันดับความสามารถบรรลุผลของแต่ละฝ่ายหรือ แต่ละหน่วยงานในองค์กรได้อย่างไรบ้าง

แคสเปอร์สัน และบริทแบท (Kasperson & Breifbat) ได้เสนอระดับการวัดการมีส่วนร่วมไว้ ๓ ประการ คือ^{๕๐}

๑. การกระทำของแต่ละบุคคลมิได้เป็นการกระทำโดยกลุ่ม แต่การแสดงออกของบุคคลในกระบวนการการมีส่วนร่วมนั้น จะแสดงถึงค่านิยม การรับรู้และพฤติกรรมของแต่ละบุคคลกล่าวคือ กริยาที่ถือว่าการมีส่วนร่วมก็คือกริยาของแต่ละบุคคลที่มีต่อการแสดงผลของการกระทำนั้นโดยตรง

๒. ความถี่ของการกระทำซึ่งแสดงออกโดยการมีส่วนร่วมกระทำที่บ่อยครั้งระยะเวลาของกิจกรรมที่ยาวนาน หรือมีความผูกพัน และมีแรงจูงใจในการกระทำ

๓. คุณภาพของการเข้าร่วมพิจารณาจากผล และผลกระทบของการกระทำในเบื้องต้น เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้างยอมรับความสามารถ ยอมรับความคิดเห็นและมีการประเมินผล

สมใจ เข้มเจริญ ได้เสนอตัวชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทางสังคมโดยได้กำหนดระดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมกิจกรรมไว้ดังนี้^{๕๑}

๑. การมีความสนใจและร่วมประชุม

๒. การให้การสนับสนุนช่วยเหลือ

๓. การเป็นสมาชิกและกรรมการ

๔. การเป็นเจ้าของพื้นที่

ทั้งนี้จะดูจากลักษณะต่างๆ ที่แสดงออก คือการเป็นสมาชิกกลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ การบริจาคเงินทอง วัสดุสิ่งของ และการเสียสละเวลา แรงงาน เป็นสมาชิกของคณะกรรมการ และเป็นผู้ดำเนินการในกิจกรรมนั้นโดยตรง

⁵⁰ Kasperson, R.E.&Breitbat,M, *Participation Decentrslization and Advocacy Planning Resource NO.25*, (Association of American Geographers, Washington D.C,1974), p. 36.

^{๕๑} สมใจ เข้มเจริญ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษากรณีตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่”, *วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๕).

สรุปแล้วจากแนวความคิดอันเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมดังกล่าวมาจะเห็นว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกระทำกิจกรรมหนึ่งๆ ส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน ไม่แตกต่างกันมากนัก การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าว ด้วยผลของการทำงานร่วมกันสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๔ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามหลักของการกระจายอำนาจทางการปกครอง (Decentralization) คือการจัดระเบียบการปกครองซึ่งรัฐหรือส่วนกลางมอบอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะบางอย่าง ซึ่งเดิมราชการบริหารส่วนกลางเป็นผู้ดำเนินงานอยู่ในท้องถิ่นรับไปดำเนินการด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่น โดยราชการบริหารส่วนกลางเพียงแต่กำกับดูแลเท่านั้น ไม่ได้เข้าไปบังคับบัญชาสั่งการ ซึ่งสำหรับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยนั้น เป็นที่ทราบและเข้าใจเป็นอย่างดีว่าสามารถจำแนกออกเป็น ๒ ประเภทด้วยกัน คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป อันประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพมหานคร และ เมืองพัทยา

๑) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งขึ้นโดยมีลักษณะหรือองค์ประกอบที่มีความคล้ายคลึงกันทั่วประเทศ แต่ทั้งนี้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปอาจจะมีหลายประเภทก็ได้เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปของประเทศไทยจะมีอยู่ด้วยกัน ๓ ประเภท ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล (นคร/เมือง/ตำบล) และ องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งในแต่ละประเภทจะมีการกำหนดลักษณะหรือองค์ประกอบให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ คือ จะมีกฎหมายกำหนดวิธีการในการจัดตั้ง รูปแบบการบริหารจัดการ อำนาจหน้าที่ วิธีการในการจัดทำบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การคลังและงบประมาณเป็นแบบแผนเดียวกันทั่วประเทศ

๒) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีลักษณะหรือองค์ประกอบบางประการแตกต่างไปจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไป ความแตกต่างนี้สืบเนื่องมาจากลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นนั้นๆ เอง เช่น เป็นท้องถิ่นที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมาก เป็นท้องถิ่นที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น หรือ เป็นท้องถิ่นที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเป็นต้น โดยลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นนั้นทำให้การใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไปไม่เหมาะสม ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการคิดค้นหารูปแบบการจัดตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการดังกล่าว

พระราชบัญญัติจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งท้องถิ่นขึ้นเป็นเทศบาล ๓ ประการ คือ

๑. จำนวนและความหนาแน่นของประชากรในท้องถิ่นนั้น
 ๒. ความเจริญทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาจากการจัดเก็บรายได้ตามที่กฎหมายกำหนด และงบประมาณรายจ่ายในการดำเนินกิจการท้องถิ่น
 ๓. ความสำคัญทางการเมืองของท้องถิ่นโดยพิจารณาถึงศักยภาพของท้องถิ่นนั้นว่าจะสามารถพัฒนาความเจริญได้รวมเร็วมากน้อยเพียงใด
- จากหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งท้องถิ่นกฎหมายได้กำหนดให้จัดตั้งเทศบาลขึ้นได้ ๓ ประเภท ดังนี้

เทศบาลนคร มีหลักเกณฑ์การจัดตั้ง ดังนี้

๑. เป็นท้องที่มีพลเมืองตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ คนขึ้นไป
๒. ราษฎรอยู่กันหนาแน่นไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ คนต่อตารางกิโลเมตร
๓. มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำตามกฎหมายกำหนด
๔. มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนคร

เทศบาลเมือง มีหลักเกณฑ์การจัดตั้ง ดังนี้

๑. ท้องที่ที่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดทุกแห่ง ให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้โดยไม่ต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์อื่นๆ ประกอบ

๒. ส่วนท้องถิ่นที่มีใช้เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ดังนี้

- ๒.๑ เป็นท้องที่มีพลเมืองตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ คนขึ้นไป
- ๒.๒ ราษฎรอยู่กันหนาแน่นไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ คนต่อตารางกิโลเมตร
- ๒.๓ มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้
- ๒.๔ มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

เทศบาลตำบล กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งไว้อย่างกว้างๆ ดังนี้

๑. มีรายได้จริงโดยไม่รวมเงินอุดหนุนในงบประมาณที่ผ่านมาตั้งแต่ ๑๒ ล้านบาทขึ้นไป
๒. มีประชากรตั้งแต่ ๗,๐๐๐ คนขึ้นไป
๓. ความหนาแน่นของประชากรตั้งแต่ ๑,๕๐๐ คนต่อ ๑ ตารางกิโลเมตรขึ้นไป
๔. ได้รับความเห็นชอบจากราษฎรในท้องถิ่น

ในปัจจุบันอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗ (๙) ประกอบมาตรา ๒๔ วรรคเจ็ดแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พงศ.๒๕๔๒ และข้อ ๑ แห่งประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานเทศบาล เรื่องกำหนดมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ วิธีการบริหารและการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล และกิจการอันเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในเทศบาล ลงวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๕ มีมติเห็นชอบให้ประกาศหลักการกำหนดขนาดของเทศบาลโดยให้กำหนดขนาดเทศบาลออกเป็น ๓ ขนาด ได้แก่ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยมีหลักการจัดตั้งนี้

๑. เทศบาลชั้น ๑ เดิม จัดให้เป็นเทศบาลขนาดใหญ่
๒. เทศบาลชั้น ๒-๖ เดิม จัดให้เป็นเทศบาลขนาดกลาง
๓. เทศบาลชั้น ๗ เดิม จัดให้เป็นเทศบาลขนาดเล็ก

เทศบาลสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงขนาดได้ตามความจำเป็นและความเหมาะสม โดยจะต้องผ่านเกณฑ์เบื้องต้น ตามที่คณะกรรมการกลางพนักงานเทศบาลกำหนด และคณะกรรมการดังกล่าวจะเป็นผู้พิจารณาเห็นชอบการกำหนดขนาดเทศบาลตามที่เทศบาลเสนอ^{๕๒}

๒.๔.๑ เทศบาลตำบล

สถาบันวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า การปกครองเทศบาลตำบล หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยปกครองเทศบาลตำบลเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในเทศบาลตำบลมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและชุมชนโดยมีองค์กรผู้รับผิดชอบมีอิสระในการใช้ดุลยพินิจ มีเจ้าหน้าที่และงบประมาณในการดำเนินงานแยกออกจากราชการส่วนภูมิภาคแต่องค์กรปกครองเทศบาลตำบลก็ไม่ได้มีอธิปไตยในตัวเอง ยังต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลางตามวิธีที่เหมาะสมการปกครองเทศบาลตำบล มีหลายรูปแบบแต่ที่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด การปกครองรูปแบบเทศบาลตำบลจึงเป็นการปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจหรือกระจายอำนาจให้ประชาชนในเทศบาลตำบลหนึ่ง จัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่างเพื่อผลประโยชน์รัฐและผลประโยชน์ของเทศบาลตำบลนั้นๆ^{๕๓}

นายชาญวิทย์ โพธิ์เจริญ การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินไทย ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๔๕๓ ได้จัดแบ่งการบริหารราชการเป็น ๓ ส่วนคือ การบริหารราชการส่วนกลาง ได้แก่การจัดระเบียบราชการในสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม ต่างๆการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด อำเภอและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ในส่วนของเทศบาลนั้นก่อตั้งเป็นครั้งแรกหลังจากมีการสถาปนาระบอบรัฐสภา ๑ ปี ซึ่งเป็นความพยายามครั้งแรกของรัฐบาลยุคประชาธิปไตยที่ต้องสถาปนากการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจังเมื่อเทียบกับสุขาภิบาล ซึ่งได้รับการแต่งตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.๒๔๔๐ อันเป็นยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่กรรมการสุขาภิบาลก็มาจากการแต่งตั้งและเป็นข้าราชการประจำล้วนๆ ทำให้สุขาภิบาลที่ถือกันว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานแรกของไทยนั้นตามความเป็นจริงแล้ว เป็นเพียงในนามเท่านั้น รูปแบบของเทศบาลที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.๒๔๔๖ เป็นแบบที่ใช้ในตะวันตก คือแบบสภานายกเทศมนตรี ซึ่งมีสาระสำคัญคือประชาชนในเขตเทศบาลเป็นผู้เลือกสมาชิกสภาเทศบาล ต่อจากนั้นสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งรวมกันเป็นสภาเทศบาลก็ใช้เสียงข้างมากเลือกนายกเทศมนตรีและเทศมนตรีทำให้รูปแบบการปกครองท้องถิ่นเช่นนี้มีผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้งทางอ้อม แต่ในปัจจุบันตามเสียงประชามติให้การบริหารในเขตเทศบาลใช้รูปแบบนายกเทศมนตรีให้เทศบาลมีนายกเทศมนตรีคนหนึ่ง ซึ่งเลือกตั้งโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีให้กระทำโดยวิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

^{๕๒} นายชาญวิทย์ โพธิ์เจริญ , “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านด่านนาขาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, ๒๕๕๐).

^{๕๓} สถาบันพระปกเกล้า , สารานุกรมการปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๒๔.

เทศบาลสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงขนาดได้ตามความจำเป็นและความเหมาะสม โดยจะต้องผ่านเกณฑ์เบื้องต้น ตามที่คณะกรรมการกลางพนักงานเทศบาลกำหนด และคณะกรรมการดังกล่าวจะเป็นผู้พิจารณาเห็นชอบการกำหนดขนาดเทศบาลตามที่เทศบาลเสนอ ^{๕๔}

๒.๔.๒ การจัดระเบียบการปกครองเทศบาลตำบล

ทรงพล ตุ่มทอง โดยทั่วไปหลักการปกครองประเทศนิยมแบ่งเป็น ๓ หลัก คือหลักการรวมอำนาจการปกครอง (Centralization) หลักการแบ่งอำนาจการปกครอง (Deconcentration) และหลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization)

๑. หลักการรวมอำนาจการปกครอง (Centralization) หมายถึง หลักการจัดวางระเบียบบริหารราชการแผ่นดินโดยรวมอำนาจในการปกครองไว้ให้แก่การบริหารราชการส่วนกลาง อันได้แก่ กระทรวง ทบวง กรมหรือทบวงการเมืองต่างๆ ของรัฐและมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง โดยให้ขึ้นต่อกันตามลำดับชั้นการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการปกครองตลอดทั่วทั้งอาณาเขตของประเทศ

๑.๑ ลักษณะสำคัญของหลักการรวมอำนาจการปกครอง

๑.๑.๑ มีการรวมกำลังทหารและกำลังตำรวจให้ขึ้นต่อส่วนกลาง เพื่อให้การบังคับบัญชาเป็นไปอย่างเด็ดขาด และทันทั่วทั้ง

๑.๑.๒ มีการรวมอำนาจวินิจฉัยสั่งการไว้ในส่วนกลาง

๑.๑.๓ มีการลำดับชั้นการบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ลดหลั่นกันไป (Hierarchy)

๑.๒ จุดแข็งของหลักการรวมอำนาจการปกครอง

๑.๒.๑ ทหารที่รัฐบาลมีอำนาจแผ่ขยายไปทั่วราชอาณาจักร ทำให้นโยบาย แผน หรือคำสั่งเกิดผลได้ทั่วประเทศอย่างทันที

๑.๒.๒ ให้บริการและประโยชน์แก่ประชาชนโดยสมัยหน้าทั่วหน้าทั่วประเทศมิได้ทำเพื่อเทศบาลตำบลใดโดยเฉพาะ

๑.๒.๓ ทำให้เกิดการประหยัดเพราะสามารถหมุนเวียนเจ้าหน้าที่และเครื่องมือ เครื่องใช้ไปยังจุดต่างๆของประเทศ ได้โดยไม่ต้องจัดซื้อจัดหาประจำทุกจุด

๑.๒.๔ มีความเป็นเอกภาพในการปกครองและบริหารงาน การปกครองในเทศบาลตำบลที่เป็นไปในแนวเดียวกัน

^{๕๔} นายชาญวิทย์ โปธิ์เจริญ , “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านด่านนาขาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตรต์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตรต์, ๒๕๕๐).

๑.๒.๕ มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถมากกว่าเจ้าหน้าที่ในเทศบาลตำบลทำให้บริการสาธารณะดำเนินไปโดยสม่ำเสมอ และเป็นไปตามระเบียบแบบแผนอันเดียวกัน

๑.๓ จุดอ่อนของหลักการรวมอำนาจการปกครอง

๑.๓.๑ ไม่สามารถดำเนินกิจการทุกอย่างให้ได้ผลดีทั่วทุกท้องที่ในเวลาเดียวกันเพราะมีพื้นที่กว้างใหญ่ จึงไม่อาจสนองความต้องการของประชาชนได้ทั่วถึง

๑.๓.๒ การปฏิบัติงานมีความล่าช้า เพราะมีแบบแผนและขั้นตอนมากมายตามลำดับชั้นการบังคับบัญชา

๑.๓.๓ ไม่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

๑.๓.๔ ไม่อาจตอบสนองความต้องการของแต่ละเทศบาลตำบลได้อย่างแท้จริงเพราะความหลากหลายของความแตกต่างในแต่ละเทศบาลตำบล

๒. หลักการแบ่งอำนาจการปกครอง (Deconcentration) หมายถึงหลักการที่การบริหารราชการส่วนกลาง ได้จัดแบ่งอำนาจวินิจฉัยและสั่งการบางส่วนไปให้ข้าราชการในส่วนภูมิภาค โดยให้มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจ ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาตลอดจนเริ่มได้ในการอบแห่งนโยบายของรัฐบาลที่ได้วางไว้

๒.๑ ลักษณะสำคัญของหลักการแบ่งอำนาจปกครอง

๒.๑.๑ เป็นการบริหารโดยใช้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งไปจากส่วนกลางไปประจำตามเขตการปกครองในส่วนภูมิภาคทุกแห่ง ได้แก่ ภาค มณฑล จังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เป็นต้น และเจ้าหน้าที่เหล่านี้ก็อยู่ในระบบการบริหารงานบุคคลของรัฐบาลกลางอันเดียวกัน

๒.๑.๒ เป็นการบริหารโดยใช้งบประมาณซึ่งส่วนกลางเป็นผู้อนุมัติและควบคุมให้เป็นไปตามวิธีการงบประมาณแผ่นดิน

๒.๑.๓ เป็นการบริหารภายใต้นโยบายและวัตถุประสงค์ของรัฐบาลกลาง

๒.๒ จุดแข็งของหลักการแบ่งอำนาจการปกครอง

๒.๒.๑ หลักการนี้เป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่การกระจายอำนาจการปกครอง

๒.๒.๒ ประชาชนได้รับความสะดวกรวดเร็วขึ้นในการมาติดต่อ ในเรื่องที่ราชการส่วนภูมิภาคมีอำนาจวินิจฉัยสั่งการ เพราะไม่ต้องรอให้ส่วนกลางมาวินิจฉัยสั่งการ

๒.๒.๓ เป็นจุดเชื่อมระหว่างส่วนกลางและส่วนเทศบาลตำบล ทำให้การติดต่อประสานงานระหว่างทั้ง ๒ ส่วนดีขึ้น

๒.๒.๔ มีประโยชน์ต่อประเทศที่ประชาชนยังไม่รู้จักการปกครองตนเอง

๒.๓ จุดอ่อนของหลักการแบ่งอำนาจการปกครอง

๒.๓.๑ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เพราะการที่ส่งเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางเข้าไปบริหารงานในเทศบาลตำบลสะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลยังไม่เชื่อในความสามารถของเทศบาลตำบล

๒.๓.๒ เกิดความล่าช้าในการบริหารงานเพราะต้องผ่านระเบียบแบบแผนถึง ๒ ระดับคือระดับส่วนกลาง และระดับส่วนภูมิภาค

๒.๓.๓ ทำให้ระบบราชการมีขนาดใหญ่โตเกิดการสิ้นเปลืองงบประมาณ

๒.๓.๔ ทำให้ทรัพยากรที่มีค่าบางอย่างในเทศบาลตำบลไม่เกิดประโยชน์ เช่น บุคลากร เจ้าหน้าที่เพราะถูกส่งมาจากที่อื่น

๒.๓.๕ บุคลากร และเจ้าหน้าที่ที่ถูกส่งเข้าไปปฏิบัติในเทศบาลตำบล ไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่อาจจะเนื่องมาจากไม่ใช่คนในพื้นที่จึงไม่เข้าใจพื้นที่และอาจเกิดความขัดแย้งกับคนในพื้นที่

๓. หลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) หมายถึงหลักการที่รัฐมอบอำนาจปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรอื่นที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง ให้จัดทำบริการสาธารณะบางอย่างโดยมีอิสระตามสมควร เป็นการมอบอำนาจให้ทั้งในด้านการเมืองและการบริหาร เป็นเรื่องที่เทศบาลตำบลมีอำนาจที่จะกำหนดนโยบายและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเองได้

๓.๑ ลักษณะสำคัญของหลักการกระจายอำนาจการปกครอง

๓.๑.๑ ได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมาย ให้มีส่วนเป็นนิติบุคคลหน่วยการปกครองเทศบาลตำบลเหล่านี้มีหน้าที่ งบประมาณ และทรัพย์สินเป็นของตนเองต่างหาก และไม่ขึ้นตรงต่อหน่วยการปกครองส่วนกลาง ส่วนกลางเพียงแต่กำกับดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น

๓.๑.๒ มีการเลือกตั้งสภาเทศบาลตำบลและผู้บริหารเทศบาลตำบลทั้งหมดเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในเทศบาลตำบลได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

๓.๑.๓ มีอำนาจอิสระในการบริหารงาน จัดทำกิจกรรมและวินิจัยสั่งการได้เองพอสมควร ด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเอง

๓.๑.๔ หน่วยการปกครองเทศบาลตำบล ต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ เช่น ภาษีอากร ค่าธรรมเนียมต่างๆ ตามที่รัฐอนุญาต เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการต่างๆ

๓.๒ จุดแข็งของหลักการกระจายอำนาจการปกครอง

๓.๒.๑ ทำให้มีการสนองความต้องการของแต่ละเทศบาลตำบลได้ดีขึ้นเพราะผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้งในเทศบาลตำบลจะรู้ปัญหาและความต้องการของเทศบาลตำบลได้ดีกว่า

๓.๒.๒ เป็นการแบ่งเบาภาระของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง

๓.๒.๓ เป็นการส่งเสริมและพัฒนาการเมืองในระดับเทศบาลตำบลตามระบอบประชาธิปไตยเพราะการกระจายอำนาจทำให้ประชาชนในเทศบาลตำบลตามระบอบประชาธิปไตยเพราะการกระจายอำนาจทำให้ประชาชนในเทศบาลตำบลรู้จักรับผิดชอบในการปกครองเทศบาลตำบลของตนเองมากขึ้น

๓.๓ จุดอ่อนของหลักการกระจายอำนาจการปกครอง

๓.๓.๑ อาจก่อให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขันระหว่างเทศบาลตำบลซึ่งมีผลกระทบต่อเอกภาพทางการเมืองการปกครองและความมั่นคงของประเทศ ประชาชนในแต่ละเทศบาลตำบลอาจมุ่งแต่ประโยชน์ของเทศบาลตำบลตนไม่ให้ความสำคัญกับส่วนรวม

๓.๓.๒ ผู้ที่ได้เลือกตั้งอาจใช้อำนาจบังคับกดขี่คู่แข่งหรือประชาชนที่ไม่ได้อยู่ฝ่ายตนเอง

๓.๓.๓ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงงบประมาณ เพราะต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้และบุคลากรประจำอยู่ทุกหน่วยการปกครองเทศบาลตำบล ไม่มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเหมือนบริหารราชการส่วนกลาง^{๕๕}

๒.๔.๓ อำนาจหน้าที่ของเทศบาล

อำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติมถึง พ.ศ.๒๕๔๓ มีหน้าที่ที่ต้องทำในเขตเทศบาลตำบล (มาตรา ๕๐) โดยสรุปคือ

- (๑) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- (๒) ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
- (๓) รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

- (๔) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
- (๕) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
- (๖) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
- (๗) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
- (๘) บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- (๙) หน้าที่อื่นตามกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

๒. หน้าที่ที่อาจจัดทำ (มาตรา ๕๑) โดยสรุป คือ

- (๑) ให้มีน้ำสะอาดหรือน้ำประปา
- (๒) ให้มีโรงฆ่าสัตว์
- (๓) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- (๔) ให้มีสุสานและฌาปนสถาน
- (๕) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
- (๖) ให้มีการบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และการรักษาคนเจ็บไข้
- (๗) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (๘) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ และเทศพาณิชย์

อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายเฉพาะอื่นๆ กำหนดนอกจากอำนาจหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.๒๔๙๖ กำหนดไว้แล้วยังมีกฎหมายเฉพาะอื่นๆกำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ.๒๔๗๕ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.๒๔๘๔ แก้ไขเพิ่มเติมถึง พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ.๒๔๙๓ พระราชบัญญัติ

^{๕๕} ทรงพล ตุ่มทอง, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี: เทศบาลตำบลศรีราชา จังหวัดชลบุรี”, ปริญญานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๑).

ป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ.๒๕๔๕ พระราชบัญญัติป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ.๒๕๔๘ พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ.๒๕๓๕ ฯลฯ

อำนาจหน้าที่จัดทำนอกเขตเทศบาล แต่เดิมมานั้นเทศบาลแต่ละแห่งมีหน้าที่ที่จัดทำได้ภายในเขตเทศบาลของตนเท่านั้น แต่ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยเทศบาลโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ของเทศบาลเปิดโอกาสให้เทศบาลมีอำนาจจะทำการนอกเขตเทศบาล โดยกิจกรรมที่จัดทำนั้นจะต้องเข้าตามหลักเกณฑ์ ๓ ประการ ดังนี้

๑) เมื่อการนั้นจำเป็นต้องทำและเป็นการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับกิจการที่ดำเนินตามอำนาจหน้าที่ที่อยู่ภายในของตน

๒) เมื่อได้รับความยินยอมจากสภาเทศบาล

๓) เมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ

๔) หน้าที่ที่จัดทำร่วมกับบุคคลอื่น พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๑๑ ได้มีบทบัญญัติให้อำนาจแก่เทศบาลต่างๆ ที่จัดทำกิจการใดๆ ร่วมกับผู้อื่นโดยการก่อตั้งบริษัทจำกัด หรือถือหุ้นในบริษัทจำกัดได้ เมื่อไปตามเกณฑ์

๕) อำนาจหน้าที่ของเทศบาล ตาม พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒

ลักษณะการกระจายอำนาจ

สมศักดิ์ น้อยนคร การกระจายอำนาจ (Decentralization) คือ การโอนกิจการบริการสาธารณะบางเรื่องจากรัฐหรือองค์การปกครองส่วนกลางไปให้ชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในเทศบาลตำบลต่างๆ ของประเทศหรือหน่วยงานบางหน่วยงานรับผิดชอบจัดทำอย่างเป็นอิสระจากองค์การปกครองส่วนกลาง ดังนั้นเห็นว่าการกระจายอำนาจมี ๒ รูปแบบ คือ

๑. การกระจายอำนาจสู่เทศบาลตำบล หรือกระจายอำนาจตามอาณาเขตหมายถึงการมอบอำนาจให้เทศบาลตำบลจัดทำกิจการหรือบริการสาธารณะบางเรื่องภายในเขตของแต่ละเทศบาลตำบล และเทศบาลตำบลมีอิสระในการปกครองตนเองพอสมควร

๒. การกระจายอำนาจตามบริการหรือการกระจายอำนาจทางเทคนิค หมายถึงการโอนกิจการบริการสาธารณะบางกิจการจากรัฐหรือองค์การปกครองส่วนกลาง ไปให้หน่วยงานหน่วยงานรับผิดชอบจัดทำแยกต่างหากและอย่างเป็นอิสระโดยปกติแล้วจะเป็นกิจการซึ่งการจัดทำต้องอาศัยความรู้ความชำนาญทางเทคโนโลยีแขนงหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น การสื่อสารวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์การผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น นอกจากนี้ ธารสวรรค์ เจริญเมือง ได้เขียนบทความเรื่องกระจายอำนาจสู่เทศบาลตำบลโดยมีแนวความคิดหรือทัศนะต่อการกระจายอำนาจไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้ การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึงระบบการบริหารประเทศที่เปิดโอกาสให้เทศบาลตำบลต่างๆ มีอำนาจในการดูแลกิจการหลายด้านของตนเอง ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐบาลกลางรวมศูนย์อำนาจในการดูแลกิจการหลายด้านของตนเอง ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐบาลกลางรวมศูนย์อำนาจในการจัดการกิจการแทบทุกอย่างของเทศบาลตำบล กิจการที่เทศบาลตำบลมีสิทธิจัดการดูแลมักได้แก่ ระบบสาธารณสุข ปลอดภัย การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การดูสวัสดิการพัยสินและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ส่วนกิจการใหญ่ๆ ๒ อย่างที่รัฐบาลกลางควบคุมไว้เด็ดขาดก็คือ การทหาร และการต่างประเทศ

ขอบเขตของการดูแลกิจการในเทศบาลตำบลแต่ละประเทศต่างกันไปในรายละเอียดตามลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศ แต่ส่วนที่เหมือนกันและมีความสำคัญอย่างยิ่งก็คือรัฐบาลกลางมิได้รวมศูนย์อำนาจการดูแลจัดการแทบทุกอย่างไว้ที่ตัวเองแต่ปล่อยให้เทศบาลตำบลมีบทบาทและอำนาจในการกำหนดลักษณะต่างๆในเทศบาลตำบลของตนในแง่การจัดการบริหารประเทศดังกล่าวก็นับว่าเป็นสิ่งที่มีเหตุผลทั้งนี้เพราะประเทศหนึ่งๆ มีชุมชนมากมายแตกต่างกัน ยากนักที่คนในเทศบาลตำบลอื่นจะเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และสามารถจัดเวลาไปดูแลและแก้ไขกิจการทุกอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสให้แต่ละเทศบาลตำบลดูแลจัดการปัญหาระดับเทศบาลตำบลจึงมีคุณประโยชน์สำคัญอย่างน้อย ๕ ด้าน คือ

๑. แบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง
๒. ทำให้ปัญหาในแต่ละเทศบาลตำบลได้รับการแก้ไขปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามความต้องการของคนในเทศบาลตำบลนั้นๆ
๓. ส่งเสริมให้คนแต่ละเทศบาลตำบลได้แสดงความสามารถพัฒนาบทบาทตนเองในการดูแลรับผิดชอบเทศบาลตำบลของตน
๔. เป็นพื้นฐานสำคัญของคนในเทศบาลตำบลในการก้าวขึ้นไปดูแลแก้ไขปัญหาระดับชาติ
๕. เสริมสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและทั้งประเทศเนื่องจากปัญหาต่างๆได้รับการแก้ไข สังคมมีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีคุณภาพและมีบทบาทในการจัดการดูแลสังคมของตนเอง ^{๕๖}

สรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเทศบาล เทศบาลเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่กระทรวงมหาดไทย จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล ตามสภาพท้องถิ่นที่มีความเจริญ มีจำนวนประชากรพอสมควร และมีรายได้เพียงพอต่อการบริหารกิจการต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการกระจายอำนาจเพื่อให้เกิดการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่นั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองและมีความสามารถทางการเมืองและการบริหารกิจการในหน้าที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ

๒.๔.๔ เทศบาลตำบลลาดยาว

ในอดีตชุมชนเมืองลาดยาว เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอโกรกพระ ซึ่งสภาพแวดล้อมทั่วไปเป็นป่าทึบ มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งทางด้านกายภาพและชีวภาพ ปี พ.ศ.๒๔๕๖ ขุนลาดบริบาล

(หลง หมู่พยัคฆ์) กำนันตำบลลาดยาว ได้เป็นผู้บุกเบิกและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ของตำบลลาดยาวให้เจริญยิ่งขึ้น จึงได้เสนอยกฐานะตำบลลาดยาวเป็นอำเภอลาดยาว ต่อพลโทพระยาเทพหัสดินทร์ สมุหเทศาภิบาล ผู้สำเร็จราชการมณฑลนครสวรรค์ และพระยาสุนทรพิพิธข้าหลวงนครสวรรค์ในสมัยนั้น และในปี พ.ศ.๒๔๖๘ พระยามหินทรเทพเดชาพันธุ์ ได้ดำรงตำแหน่ง

^{๕๖} สมศักดิ์ น้อยนคร, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุตรดิตถ์”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๕๐).

สมุทรสาคริบาล ผู้สำเร็จราชการมณฑลนครสวรรค์ จึงอนุมัติให้ตำบลลาดยาว เป็นอำเภอลาดยาว ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

จนถึง พ.ศ. ๒๔๙๙ ได้มีการประกาศจัดตั้งสุขาภิบาลลาดยาวขึ้นโดยความเห็นชอบของราษฎร และเป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดตั้งสุขาภิบาลตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๗๓ ตอนที่ ๖๐ ฉบับพิเศษ หน้า ๘๐ ลงวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ โดยมีนายถนอม กิจรุ่งเรือง นายอำเภอลาดยาว เป็นประธานกรรมการสุขาภิบาล ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งมีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการออกพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาล มีผลให้สุขาภิบาลลาดยาว เปลี่ยนเป็นเทศบาลตำบลลาดยาว ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๒ เป็นต้นมา

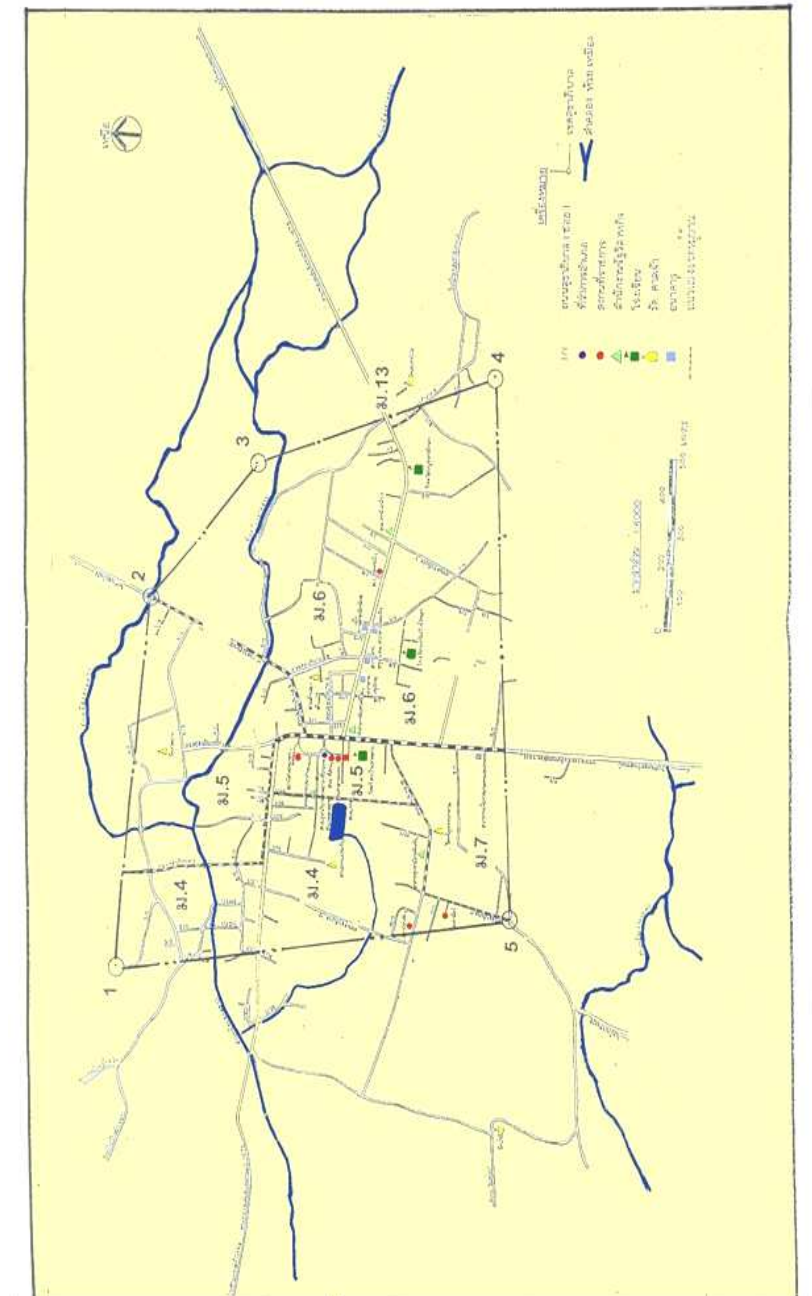
ที่มาของคำว่า “ลาดยาว” นั้นได้มีผู้สันนิษฐานไว้ต่างๆ กันไป บางคนก็เรียกตามลักษณะภูมิประเทศที่มีลักษณะเป็นที่ราบกว้างและลาดเอียงจากเชิงเขาด้านทิศตะวันตกลงสู่ทิศตะวันออก บางคนเรียกว่าตามลักษณะทางน้ำไหล เพราะเมื่อก่อนพื้นที่บริเวณนี้ยังไม่มีลำน้ำเป็นขอบคันแน่นอน ครั้นพอถึงฤดูฝนน้ำจะไหลลาดเป็นทางยาว จึงเรียกกันว่า “ลาดยาว” เป็นต้น

ตราของเทศบาล

ตราสัญลักษณ์ประจำเทศบาลตำบลลาดยาว เป็นรูปประตูกั้นน้ำและรวงข้าว โดยรวงข้าวหมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร ซึ่งมิได้หมายถึงเฉพาะแต่เป็นเพียงอยู่ข้าวอยู่น้ำเท่านั้นยังรวมถึงผลผลิต ทางการเกษตรที่มีชื่อเสียงอื่นๆ อีกมากมาย ส่วนประตูกั้นน้ำ หมายถึง มีการกักเก็บน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตรกรรมตลอดทั้งปี

ลักษณะที่ตั้ง/อาณาเขต

แผนที่เทศบาลตำบลลาดยาว

เทศบาลตำบลลาดยาวมีพื้นที่ประมาณ ๒.๑๘ ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ ๑,๓๖๒.๕ ไร่ โดยมีพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลลาดยาวโอบล้อมและมีหลักเขตระบุไว้ชัดเจน^{๕๗}

^{๕๗} สำนักงานเทศบาลตำบลลาดยาว, แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๘), หน้า ๓.

จำนวนประชากร

จำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลลาดยาวตามทะเบียนราษฎร ปี พ.ศ. ๒๕๕๖
ตามแผนภูมิดังนี้^{๕๙}

พ.ศ.	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนครัวเรือน	ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
๒๕๕๓	๓,๓๓๒	๓,๖๘๒	๗,๐๑๔	๓,๑๓๙	๕,๔๒๗
๒๕๕๔	๓,๒๖๔	๓,๖๐๙	๖,๘๗๓	๓,๑๕๘	๕,๑๘๐
๒๕๕๕	๓,๒๕๘	๓,๕๙๓	๖,๘๕๑	๓,๑๙๐	๕,๑๙๐

ตารางที่ ๒.๑ จำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลลาดยาว

(ที่มา: งานทะเบียนราษฎร เทศบาลตำบลลาดยาว (ธันวาคม ๒๕๕๖))

๒.๔.๕ โครงสร้างการบริหารงานเทศบาลตำบลลาดยาว

๑) ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร

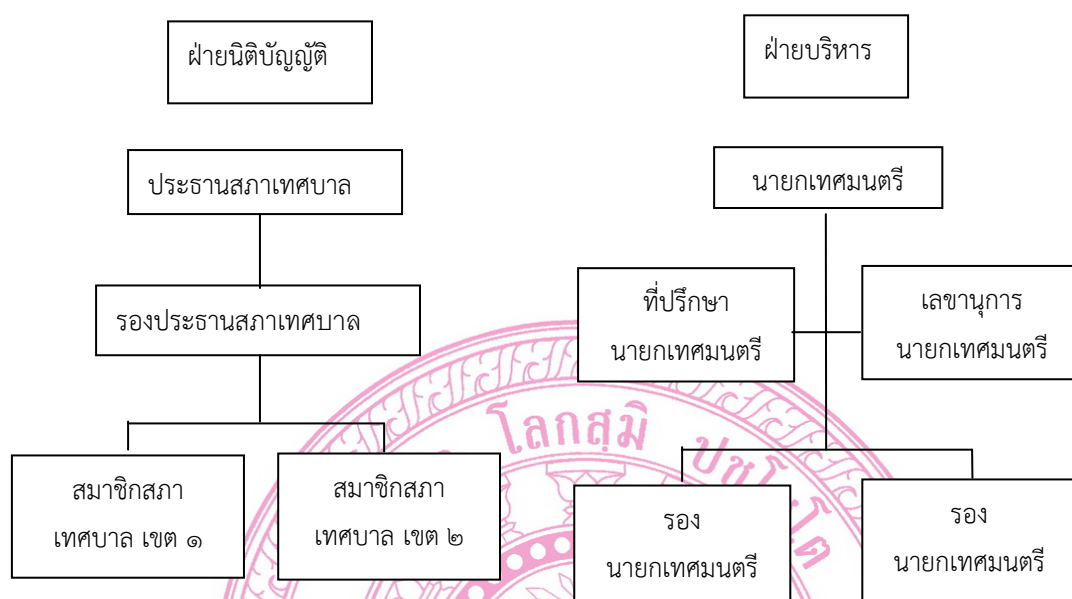
ฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล จำนวน ๑๒ คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต จำนวน ๒ เขต มีกำหนดวาระคราวละ ๔ ปี นับแต่วันเลือกตั้ง

ฝ่ายบริหาร ได้แก่ นายกเทศมนตรี ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงเป็นผู้บริหารและมีคณะผู้บริหาร ซึ่งมาจากการแต่งตั้งของนายกเทศมนตรีมิใช่มาจากการเลือกตั้ง ประกอบด้วยรองนายกเทศมนตรี จำนวน ๒ คน เลขานุการนายกเทศมนตรี จำนวน ๑ คน และที่ปรึกษานายกเทศมนตรี จำนวน ๑ คน ทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารในการกำหนดนโยบาย โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบการบริหารราชการของเทศบาลให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบาย มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี^{๖๐}

^{๕๙} สำนักงานเทศบาลตำบลลาดยาว, แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๘), หน้า ๕.

^{๖๐} สำนักงานเทศบาลตำบลลาดยาว, แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๘), หน้า ๑๓.

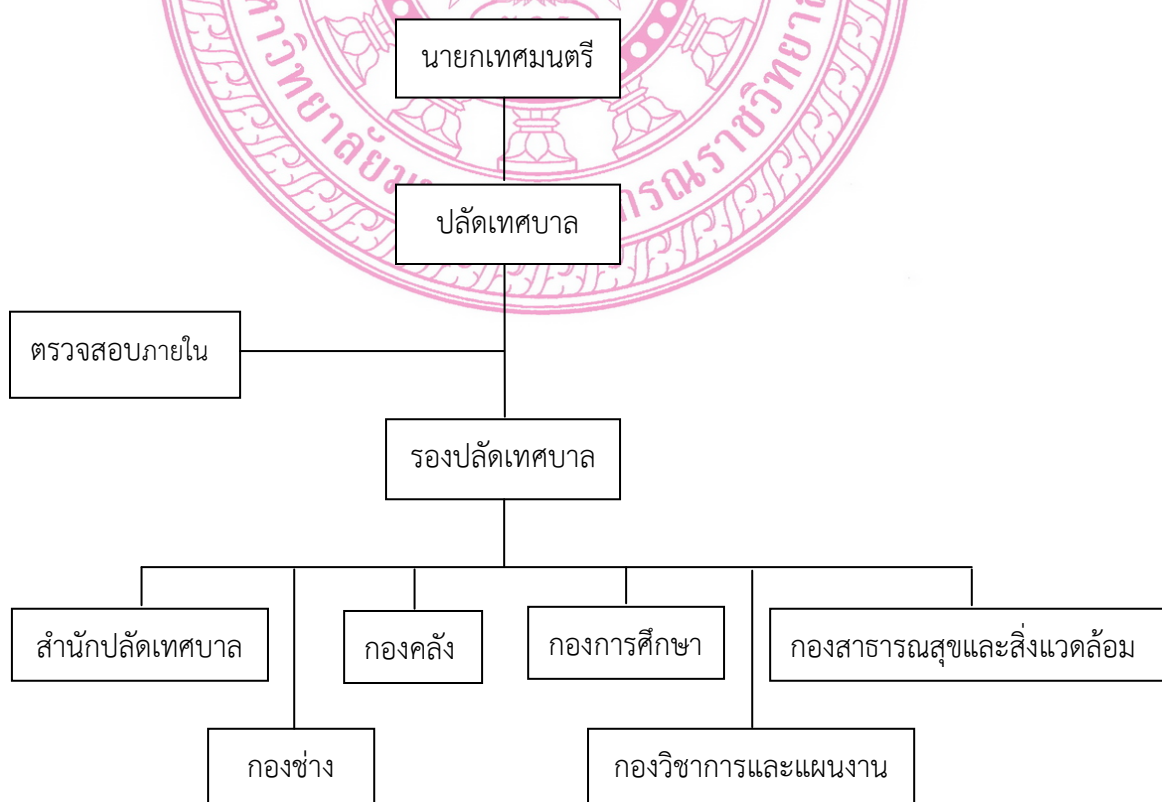
โครงสร้างการบริหารงานฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

แผนภูมิที่ ๒.๔ โครงสร้างการบริหารงานฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

๒) ส่วนการบริหารงานของเทศบาล

โครงสร้างการบริหารงานของเทศบาลตำบลลาดยาว

แผนภูมิที่ ๒.๕ โครงสร้างการบริหารงานของเทศบาลตำบลลาดยาว

๒.๔.๖ การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โชคชัย กำแหง ได้กล่าวถึง ความเป็นมาของการจัดการศึกษาท้องถิ่นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การบริหารการปกครองประเทศได้เริ่มขยายตัวไปสู่ท้องถิ่น เป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นได้มีสิทธิและหน้าที่ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น และโดยบทบาทของเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.๒๔๗๖ ได้กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่ราษฎรในท้องถิ่น ประกอบกับพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.๒๔๗๘ ได้มีการโอนโรงเรียนประชาบาลมาเป็นของเทศบาล ซึ่งเทศบาลได้รับโอนโรงเรียนมาดำเนินการครั้งแรกในปี พ.ศ.๒๔๘๐ เป็นการโอนทั้งการดำเนินการกิจการทรัพย์สิน และครุมาสังกัดเทศบาล นับเป็นการเริ่มต้นของการจัดการศึกษาของท้องถิ่น

แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดแนวนโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๙) สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของแต่ละท้องถิ่น เพื่อจะได้จัดการศึกษาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวถึง การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่

๑. การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกายจิตใจอารมณ์ สังคม และสติปัญญา เติบโตตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษา ที่มุ่งพัฒนาและวางรากฐานชีวิต การเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองด้านวิชาการวิชาชีพ ความสามารถในการประกอบกิจการอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียน มีความรู้คู่คุณธรรม และมีความสำนึกในความเป็นไทย

๓. การจัดการบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ เป็นการจัดการบริการและหรือส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา ความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชนรวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

๔. การจัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชน เป็นการจัดและส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กและเยาวชนแก่เด็กและเยาวชนประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

๕. การดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวถึง วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาท้องถิ่น ดังนี้

๑. เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒. เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตรอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน

๓. เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มี คุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรงตาม ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นโดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านปัญญาจิตใจร่างกาย สังคมระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย และให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ

๔. เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น ดำเนินการตามความต้องการและคำนึงถึงการมี ส่วนร่วมการสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาทุกระดับ ตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น

๕. เพื่อส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น ได้ออกกำลังกายและฝึกฝนกีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนมีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬานันทนาการ และปรับเปลี่ยน พฤติกรรมเด็ก เยาวชน ไปในแนวทางที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

๖. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพเพื่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการ ประกอบอาชีพให้มีความทำไม่เป็นภาระแก่สังคม

๗. เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ์ บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวถึง แนวนโยบายการจัดการศึกษา ดังนี้

๑. นโยบายด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเร่งรัดจัดการศึกษาให้ บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ให้ ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒. นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย

จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพสถาบัน

ศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษา
ปฐมวัย

๓. นโยบายด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษา

พัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและ
ประเภทการศึกษา

๔. นโยบายด้านระบบบริหารและการจัดการศึกษา

จัดระบบการบริหารและการจัดการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษา
ของชาติ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเอกภาพเชิงนโยบายมีความหลากหลายในการ
ปฏิบัติ อีกทั้งมีความพร้อมในการดำเนินการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาท้องถิ่น การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัด
การศึกษาของเอกชนหรือรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

๕. นโยบายด้านครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

วางแผนงานบุคคลเพื่อใช้ในการประสานข้อมูลและเป็นข้อมูลในการนำเสนอพิจารณาสรร
หาบุคลากร พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการ
ศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีสิทธิ
ประโยชน์ สวัสดิการ ค่าตอบแทนเพียงพอและเหมาะสมกับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง

๖. นโยบายด้านหลักสูตร

ให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียด สาระหลักสูตรแกนกลาง และสาระหลักสูตรท้องถิ่น
ที่เน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ
การศึกษา ทั้งการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของสังคมและชาติโดยคำนึงถึง
ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

๗. นโยบายด้านกระบวนการเรียนรู้

จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทยและสามารถเรียนรู้พัฒนา
ตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็ม
ตามศักยภาพ ให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อการ
พัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

๘. นโยบายด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งด้าน
งบประมาณ การเงิน ทรัพย์สินในประเทศจากรัฐ บุคคล องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนา
สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษาและจัดสรรงบประมาณ
ให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๙. นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียนเอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์
อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้
มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีแรงจูงใจในการผลิต รวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

เพื่อการศึกษา ตลอดจนการสื่อสารทุกรูปแบบ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่น

๑๐. นโยบายด้านการส่งเสริมกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเด็กเยาวชน

ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กเยาวชนรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบบริการแก่เด็ก เยาวชน ประชาชนอย่างหลากหลายพอเพียง และมีประสิทธิภาพ

๑๑. นโยบายด้านการส่งเสริมอาชีพ

สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ ให้มีการประกอบอาชีพอิสระที่ถูกต้องตามกฎหมายจัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการระดมทุนและการจัดการนำวิทยากรต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการประกอบอาชีพ การจัดการตลาด ให้ได้มาตรฐานและความเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น

๑๒. นโยบายด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บำรุงรักษา ส่งเสริม และอนุรักษ์ สถาบันศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกันสืบทอดวัฒนธรรมความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวไว้ว่าเนื่องจากแนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๕๙) ที่จัดทำขึ้นเป็นการจัดทำภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทเพื่อให้ครอบคลุมภารกิจทั้งหมดที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงสามารถนำนโยบายที่เหมาะสมกับศักยภาพความต้องการ และความพร้อมไปปฏิบัติได้ โดยกระทรวงมหาดไทยได้เสนอแนะยุทธศาสตร์การนำแนวนโยบายไปสู่การปฏิบัติดังนี้

๑. แนวทางการดำเนินการจัดการศึกษา

เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างกันทั้งด้านความพร้อมและศักยภาพ เมื่อพิจารณาแนวทางการดำเนินงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ สามารถดำเนินการได้ ๒ แนวทาง คือการดำเนินการจัดการศึกษาเอง โดยดำเนินการได้ ๒ กรณี คือ

๑.๑ ดำเนินการจัดการศึกษาขึ้นเองภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑.๒ ดำเนินการรับถ่ายโอนภารกิจการจัดการศึกษาที่รัฐจะถ่ายโอนภารกิจจัด

การศึกษาของรัฐให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการศึกษาสำหรับการดำเนินการทั้ง ๒ กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องผ่านการประเมินความพร้อมที่กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ดำเนินการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนดการดำเนินงานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นการดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ

รัฐ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการศึกษาทรัพย์สินอื่นๆ รวมทั้งการเสนอแนะ แนะนำ และร่วมพัฒนาการศึกษา

๒. การพิจารณาความพร้อมในการจัดการศึกษา

พิจารณาจากลักษณะและการแบ่งกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

๒.๑ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาอยู่แล้วดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนในความรับผิดชอบของท้องถิ่นอย่างทั่วถึงตามความต้องการของประชาชน

๒.๒ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่ได้จัดการศึกษา ให้ดำเนินการจัดบริการทางการศึกษาแก่ประชาชนในความรับผิดชอบของท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามความเหมาะสม ความพร้อมและตามความต้องการของท้องถิ่น

๓. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดการศึกษาพิจารณาจาก

๓.๑ ความต้องการและข้อคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น

๓.๒ ความคิดเห็นของสภาท้องถิ่น

๓.๓ ข้อมูล ข้อเท็จจริง (จำนวนโรงเรียน จำนวนเด็ก สภาพที่ตั้ง ฯลฯ)

๓.๔ ข้อคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาที่จะโอน

๓.๕ ศักยภาพของท้องถิ่น (คน เงิน วัสดุ การจัดการ)

๔. การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาระดับความพร้อมและศักยภาพแล้วจะนำนโยบายตามกรอบภารกิจซึ่งสอดคล้องกับระดับความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และแผนปฏิบัติการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักเกณฑ์การดำเนินการ ดังนี้

๔.๑ กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน ครอบคลุมภารกิจตามกฎหมาย ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย และพื้นที่อย่างทั่วถึง

๔.๒ ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดความต้องการ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ

๔.๓ ใช้แผนเป็นแนวทางในการบริหารกิจการ และสนองตอบปัญหา และความต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

๔.๔ การกำหนดกิจกรรมโครงการในแผนต้องมุ่งหลักความเป็นไปได้ และประโยชน์สูงสุดที่ประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับ

๕. การประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง

ใช้สื่อและวิธีการทุกรูปแบบที่จะชี้แจงให้ประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรเอกชน ให้รู้จักและเข้าใจกับแนวทางและแผนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การร่วมมือจากทุกฝ่าย

๖. การระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกฝ่าย

สร้างความตระหนักในความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้แก่กลไกทางสังคมทุกส่วนทั้งกลุ่มประชาชน ภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นทุกรูปแบบ ทั้งการ

สนับสนุนกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ ตลอดจนความคิดเห็นหรือการติดตาม ตรวจสอบ เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ บังเกิดผลเป็นรูปธรรม

๗. การเตรียมความพร้อมในการรับผิดชอบจัดการศึกษา

โดยการปรับโครงสร้างการบริหารกิจกรรม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนสร้างองค์ความรู้ กรอบความคิดและพัฒนาเทคนิคการบริหารจัดการศึกษาให้บุคลากรของท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ตามเกณฑ์มาตรฐานตลอดจนจัดระบบนิเทศประเมินผลการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

มาตรฐานการบริหารงานด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติไว้ว่า รัฐจะต้องให้ความสำคัญอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นโดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองการบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะและยังบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษา อบรม และการฝึกอบรมอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ประกอบกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๔๑ ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแล ส่งเสริม สนับสนุนการบริหารการปกครองท้องถิ่น ได้จัดทำมาตรฐานหน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของเด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น ให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติ^{๖๑}

แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวถึง แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ระยะ ๓ ปี (พ.ศ.๒๕๕๒-พ.ศ.๒๕๕๔) มีขึ้นโดยยึดกรอบทิศทางทางการพัฒนาการศึกษาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๕๙) โดยให้เป็นไปตามสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวถึง วิสัยทัศน์ของการศึกษาท้องถิ่นคือ การจัดการศึกษาทุกระดับได้มาตรฐานแบบมีส่วนร่วม ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทย สู้สังคมแห่งการเรียนรู้และอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน

^{๖๑} กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (ม.ป.ป., หน้า ๓, ๖-๑๓)

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นยังกล่าวถึง พันธกิจของการศึกษาท้องถิ่น ดังนี้

๑. จัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

๒. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีการพัฒนาในการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๓. พัฒนาคุณธรรม นำความรู้ เติมศักยภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

๔. ปลุกฝังจิตสำนึกให้รักในเอกลักษณ์และค่านิยมความเป็นไทย

๕. จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้

๖. รณรงค์ ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๗. ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง

๘. ส่งเสริมให้ครอบครัวอบอุ่น และชุมชนเข้มแข็ง

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการศึกษาท้องถิ่น มีดังนี้

๑. ประชาชนได้รับบริการสาธารณะด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน

๒. ประชาชนและภาคีการพัฒนาต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๓. ประชาชนดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๔. เด็ก เยาวชน และประชาชนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งการเรียนรู้

๕. ประชาชนมีความรู้เพียงพอสำหรับการประกอบอาชีพ

๖. เด็ก เยาวชน และประชาชนรักในเอกลักษณ์และค่านิยมความเป็นไทย

๗. สังคมท้องถิ่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

๘. เด็ก เยาวชน และประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๙. เด็ก เยาวชน และประชาชนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ

๑๐. ครอบครัวมีความอบอุ่น

๑๑. ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยกล่าวถึง ยุทธศาสตร์การพัฒนา ดังนี้

๑. พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน

๒. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีการพัฒนาในการจัดการศึกษา

๓. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๔. พัฒนาและส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

๕. พัฒนาความรู้ของประชาชนให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ

๖. ส่งเสริมและสนับสนุนการปลุกฝังจิตสำนึกในเอกลักษณ์และค่านิยมความเป็นไทย

๗. จัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อสร้างสรรค์ให้ท้องถิ่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
๘. สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๙. ส่งเสริมการศึกษา นันทนาการ กิจกรรมเด็ก เยาวชน และประชาชน
๑๐. ส่งเสริมความอบอุ่นของครอบครัว
๑๑. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ค้นคว้างานวิจัย ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

จรัส ปัตตานัง ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ อบต. คิดว่าควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประสานงานการจัดการศึกษามีการประชาสัมพันธ์การศึกษา ให้การสนับสนุนกีฬาแก่เด็ก เยาวชนและประชาชน ให้ความรู้เสี่ยงตามสาย ขยายโอกาสทางการศึกษา สร้างหลักสูตรวิชาชีพในโรงเรียน จัดกิจกรรมต่อต้านสารเสพติด และโรคเอดส์ และจัดตั้งศูนย์อบรมพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน สภาพการปฏิบัติงาน อบต. ได้เข้าไปส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การประสานงานการจัดการศึกษา การประชาสัมพันธ์การศึกษา และสนับสนุนช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์แก่หน่วยงานการศึกษา สนับสนุนกีฬาแก่เด็ก เยาวชน และประชาชน ผูกอบรมวิชาชีพในท้องถิ่น และให้ความรู้เสี่ยงตามสาย ส่วนปัญหา พบว่า งบประมาณไม่เพียงพอและล่าช้า ขาดความรู้ในการประชาสัมพันธ์ และสมาชิก อบต. ยังขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ สำหรับข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการศึกษา ควรจัดสรรงบประมาณให้ อบต. เพิ่มขึ้น ควรให้ อบต. เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเมื่อมีความพร้อม ควรให้อิสระกับ อบต. ในการบริหารงานงบประมาณมากกว่านี้ และควรได้รับความร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานทางการศึกษาในท้องถิ่นในการให้ข้อมูล ปัญหา ความต้องการของความร่วมมือ อีกทั้งความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ อบต. คิดว่าควรเผยแพร่หลักธรรมทางศาสนาแก่นักเรียน นักศึกษา เยาวชนและประชาชน พัฒนาบุคลากรทางศาสนา สนับสนุนพิธีกรรมทางศาสนา พรพรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนและอุปสมบทหมู่ จัดตั้งและส่งเสริมโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ช่วยเหลือวัดและศาสนสถานที่ประสบภัยธรรมชาติ และคัดเลือกผู้ทำประโยชน์ทางพุทธศาสนาและประเพณีที่ดีมีคุณธรรม เกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงาน อบต. ได้เข้าไปส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา ส่วนปัญหา พบว่า งบประมาณในการส่งเสริมไม่เพียงพอและมีความล่าช้า สมาชิก อบต. เพิ่มขึ้น ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดบุคลากรทางศาสนาที่มีความรู้มาประจำที่วัดโดยตรง และอีกส่วนหนึ่ง ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ อบต. คิดว่าควรจะอนุรักษ์วัฒนธรรม ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมตำบล จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีในวันสำคัญและสรรหาผู้ที่มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงาน อบต. ได้เข้าไปส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เกี่ยวกับปัญหาพบว่า งบประมาณไม่เพียงพอ สมาชิก อบต. ไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่และบุคลากรหรือหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องมาให้คำปรึกษา สำหรับข้อเสนอแนะพบว่า ควรจัดสรรงบประมาณให้ อบต. เพิ่มขึ้น ควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ทางวัฒนธรรมมาให้คำปรึกษาควรจัดให้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมตำบลและควรกำหนดรูปแบบการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมให้ชัดเจน^{๖๒}

พิบูลย์พันธ์ สาทอง ได้ศึกษาเรื่องบทบาทด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติงานด้านการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในการปฏิบัติงานด้านการศึกษาโดยทั่วไป และการช่วยเหลือในการจัดการศึกษาของโรงเรียนกอปรทั้งมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง องค์การบริหารส่วนตำบลมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับปานกลาง โดยเฉพาะเรื่องการจัดประสบการณ์และความรู้การจัดสรรงบประมาณให้น้อยและเห็นว่าการจัดการศึกษายังไม่ใช่ปัญหาเร่งด่วนนัก ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีความเห็นด้วยในระดับมาก ๓ อันดับแรก ได้แก่ ควรมีส่วนร่วมดูแลมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ ควรสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ควรให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคนใดคนหนึ่งเป็นกรรมการโรงเรียนโดยตำแหน่ง และมีข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานด้านการศึกษาของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓ อันดับแรก ได้แก่ ควรจัดฝึกอบรม สัมมนา บทบาทด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ชัดเจน ควรระบุด่วนงบประมาณด้านการศึกษาและควรตั้งกลุ่มสนใจช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษาของท้องถิ่น ยกเว้น สภาองค์การบริหารส่วนตำบลควรมีบุคลากรทางการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับปานกลาง^{๖๓}

ภัสพล เพ็ญโชติรส ได้ศึกษาเรื่องปัญหาอุปสรรคด้านความพร้อมผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา แต่มีประสบการณ์เกี่ยวกับความต้องการของท้องถิ่น และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ รวมถึงการปฏิรูปการศึกษาในระดับสูง ส่วนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องประสบปัญหาในด้านการขาดแคลนกำลังคนขาดงบประมาณ และขาดครูที่มีคุณสมบัติทางด้านครูอนุบาล การศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอให้อบรมผู้บริหารและส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษาต่อเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอนุบาล รวมถึงจำเป็นต้องนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปกครองส่วนท้องถิ่น^{๖๔}

^{๖๒} จารัส ปัตตานัง, “การศึกษาการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.)ในเขตอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑).

^{๖๓} พิบูลย์พันธ์ สาทอง, “การศึกษารูปแบบด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.)ในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๒).

^{๖๔} ภัสพล เพ็ญโชติรส, “ปัญหาอุปสรรคด้านบุคลากรในการถ่ายโอนการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔).

ชัยวิทย์ มาลัย ได้ศึกษา บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและพนักงานส่วนตำบลมีความรู้ความเข้าใจและเห็นด้วยกับบทบาทและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งประชาชนทั่วไปเห็นความสำคัญของการศึกษา และมีความจำเป็นที่จะให้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องตระหนักเห็นคุณค่าของการศึกษาและร่วมพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ส่วนศักยภาพในการจัดการศึกษาที่จะเกี่ยวข้องกับงบประมาณประกอบกับขาดผู้ที่มีความรู้ความสามารถโดยตรงทางด้านการศึกษาที่จะเข้ามาร่วมวางแผนและจัดการในด้านต่างๆ ซึ่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปัจจุบันยังไม่มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษา^{๖๕}

ชัยยงค์ ไชยศรี ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพความพร้อมของปัจจัยการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลชั้น ๑ ในจังหวัดเชียงใหม่ด้านงบประมาณ พบว่า อบต.ชั้น ๑ ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในระหว่าง ๑๒-๒๐ ล้านบาท ด้านบุคลากรพบว่า อบต.ชั้น ๑ ทั้งหมดยังไม่มีกำหนดบทบาทของบุคลากรรับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคารและสถานที่ พบว่า อบต.ชั้น ๑ ทั้งหมดมีอาคารสำนักงาน ห้องประชุม อุปกรณ์สำนักงานเพียงพอ ด้านการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า อบต.ชั้น ๑ ทั้งหมดไม่มีการจัดทำแผนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและดำเนินการตามแผนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัญหาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านงบประมาณ พบว่า อบต.ชั้น ๑ ทั้งหมดมีรายได้ลดลงเกินกว่าร้อยละ ๕๐ ของรายได้เดิม ด้านบุคลากร พบว่า อบต.ชั้น ๑ ทั้งหมดขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง ด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคารและสถานที่ พบว่า อบต.ชั้น ๑ ทั้งหมดไม่มีปัญหาในด้านนี้ ด้านการบริหารจัดการ พบว่า อบต.ชั้น ๑ ทั้งหมดไม่มีการกำหนดส่วนการศึกษาไว้ในโครงสร้างการบริหารงาน ความต้องการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านงบประมาณ พบว่า อบต.ชั้น ๑ ทั้งหมดต้องการรายได้จากภาษีเพิ่มขึ้น ด้านบุคลากร พบว่า ต้องการบรรจุบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคารและสถานที่ พบว่า ไม่มีความต้องการเพิ่มในด้านนี้ ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ต้องการกำหนดให้มีส่วนการศึกษาในโครงสร้างการบริหารงานของ อบต. แนวทางในการพัฒนาความพร้อมของปัจจัยการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านงบประมาณ พบว่า ควรปรับใช้มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีและเรียกเก็บภาษีรายการใหม่เพิ่มเติม ด้านบุคลากร พบว่า ควรกำหนดให้มีส่วนการศึกษาในโครงสร้าง การบริหารงานของ อบต. เพื่อสามารถดำเนินการบรรจุบุคลากรรับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรงได้ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคาร และสถานที่ พบว่า มีข้อเสนอให้มีการจัดตั้งงบประมาณอุดหนุนให้เฉพาะส่วนที่โรงเรียนขาดแคลน ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ควรกำหนดให้มีส่วนการศึกษา

^{๖๕}ชัยวิทย์ มาลัย, “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, **การค้นคว้าอิสระ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓).

ในโครงสร้างการบริหารงานของ อบต. และควรจัดอบรม สัมมนา ให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการ การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่สมาชิกสภา อบต.^{๖๖}

วิทยา ประวะโซ ได้ศึกษา การจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในอำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพการปฏิบัติงานในการจัดการศึกษา ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโดยการสนับสนุนช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์งบประมาณ เริ่มมีการรับถ่ายโอนภารกิจการจัดการศึกษาปฐมวัยและจัดตั้งสถานศึกษาปฐมวัยขึ้นบ้างแล้ว การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการสถานศึกษาสนับสนุนช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์งบประมาณ มีแผนที่จะดำเนินการให้มีความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ยังไม่มีแผนที่จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเอง ส่วนด้านการส่งเสริมอาชีพ/การศึกษานอกระบบพบว่า ร่วมกับส่วนราชการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อจัดการศึกษานอกระบบภายในท้องถิ่น ฝึกอบรมอาชีพ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๖๗}

๒.๕.๒ งานวิจัยเกี่ยวข้องกับหลักธรรมไตรสิกขา

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมไตรสิกขาพบว่า มีผู้ได้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

พระมหาเสกสรรค์ จิรภาโส (จีแสง) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์หลักไตรสิกขาที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย จากการวิจัยพบว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นกระบวนการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นมรดกธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงวางแบบแผนในการศึกษาไว้สืบมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยประชากรส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนาและต้องส่งเสริมให้ชนในชาติมีการศึกษา ดังนั้นแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ จึงได้จัดการศึกษาของไทยบนพื้นฐานแนวคิดตามหลักไตรสิกขา โดยการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการจัดการจัดการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ ดังนี้ โดยคำนึงถึงสาระการเรียนรู้ที่คาดหวัง หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นสำคัญ มุ่งเน้นพัฒนาให้ครบทั้งด้านพุทธิพิสัย (ปัญญา) จิตพิสัย (สมาธิ) และทักษะพิสัย (ศีล) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต้องจัดให้บูรณาการกับกลุ่มสาระอื่นๆ ด้วย กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องมีความหลากหลาย มุ่งส่งเสริมด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และปัญญา ซึ่งเทียบได้กับหลักภาวนา ๔ คือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา การวัดผลและประเมินผลสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ผู้ใกล้ชิด เป็นต้น หลักไตรสิกขาที่ปรากฏในหลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการเรียนการสอน

^{๖๖} ชัยยงค์ ไชยศรี, “แนวทางการพัฒนาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕)

^{๖๗} วิทยา ประวะโซ, “การจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในอำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี”, *วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕).

และกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ดังนี้ ในระดับปฐมวัย ศิล ได้แก่ การเคารพในสิทธิของคนอื่น ไม่รังแกเพื่อนหรือสัตว์ ไม่กลั่นแกล้งคนหรือสัตว์ ไม่พูดปด ไม่พูดคำหยาบ สมาธิ ได้แก่ การส่งเสริมด้านอารมณ์และจิตใจ จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นและมีความสุข เช่น การแสดงความรักด้วยการโอบกอด เป็นต้น กิจกรรมที่ส่งเสริมปัญญา เช่น การเล่นเกมให้เด็กฟัง การหาของเล่นที่สร้างสรรค์ให้เด็ก ในระดับประถมศึกษา ศิล ได้แก่ การสมาทานรับศีล แสดงตนเป็นพุทธมามกะ แล้วรักษาศีล ๕ ตามที่ได้สมาทานนั้น สมาธิ เป็นผลที่เกิดจากการสวดมนต์ แผ่เมตตา เจริญจิตภาวนาตามหลักอานาปานสติ การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ปัญญา เช่น วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างในการนำหลักธรรมไปปฏิบัติ เป็นต้น ในระดับมัธยมศึกษา ศิล ได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี สมาธิ คือผลของการสวดมนต์ แผ่เมตตา และเจริญจิตภาวนาตามหลักอานาปานสติ การดำเนินชีวิตด้วยกิจวัตรประจำวันไม่ผิดพลาด ปัญญา เน้นให้เด็กรู้จักวิเคราะห์หลักธรรมทางศาสนาเป็น ในระดับอุดมศึกษา ศิล ได้แก่ การดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต แม้สมาธิจะไม่มีกล่าวถึงโดยตรงในแผนการศึกษาแห่งชาติ แต่ทางสถาบันอุดมศึกษาก็จัดให้มีการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับศาสนาปรัชญา โดยเน้นความรู้คู่การปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ส่วนปัญญา จะเน้นการคิดวิเคราะห์ ที่เกี่ยวกับไตรสิกขาโดยตรง เช่น ดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับหลักศาสนธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ทั้งด้านเนื้อหาและการปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน^{๖๘}

พระบุญชู กัลยา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า เป้าหมายของชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาคือความอับทุกข์ได้ เพราะฉะนั้น เป้าหมายของการศึกษาคือการมีชีวิตอยู่โดยไม่ทุกข์ พร้อมทั้งมีชีวิตเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลแก่สรรพสัตว์และสรรพสิ่ง อีกทั้งเป้าหมายการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งเดียวกันกับเป้าหมายของชีวิต ดังนั้นการศึกษาตามความหมายของพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงการทำความดีทุกอย่างครอบคลุมวิถีชีวิตทั้งหมด ปัจจุบันโรงเรียนวิถีพุทธเป็นโรงเรียนที่นำเอาวิถีวัฒนธรรมแบบพุทธมามุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริง และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ ศิล สมาธิ ปัญญามาใช้ในการฝึกอบรม พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการศึกษาตามหลักไตรสิกขาว่าเป็นการศึกษาที่ประเสริฐ การที่จะเข้าใจไตรสิกขาให้ครบถ้วนนั้น พระพุทธศาสนาได้อธิบายกิจที่พึงทำต่อความจริงอันประเสริฐที่เรียกว่า อริยสัจ ๔ ให้ถูกต้องเบื้องต้น ในอริยสัจนั้น มรรคเป็นหลักการที่นำไปปฏิบัติเพื่อไปสู่จุดหมาย (นิโรธ) และมรรคเป็นหลักธรรมอันประเสริฐที่นำไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ โดยอาศัย ศิล สมาธิ และปัญญาแต่เนื่องจากคนส่วนใหญ่มักมีวิชามากกว่าปัญญา ฉะนั้น พระพุทธศาสนาจึงได้ยกย่องวิธีการหรือได้ปรับมรรคอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้มองเห็นและง่ายต่อการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น

^{๖๘} พระมหาเสกสรรค์ จรภาโส (จัสส), “การศึกษาวิเคราะห์หลักไตรสิกขาที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

เรียกว่าไตรสิกขา อาศัยการศึกษาจากหยาบไปหาละเอียด โดยเริ่มจากศีลไปสมาธิและปัญญา มีเป้าหมายการศึกษาคือความหลุดพ้นทุกข์ หรือ นิพพาน^{๖๙}

บุรชัย จงกลณี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารการศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๒๔ คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตนด้านศีลอยู่ในระดับดี ด้านสมาธิอยู่ในระดับปานกลาง ด้านปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขากับการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๕^{๗๐}

พิชญ์รัชต์ บุญช่วย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการสร้างภavana ๔ โดยใช้หลักไตรสิกขา ผลการศึกษาพบว่า ไตรสิกขาเป็นระบบการศึกษาที่เน้นการฝึกอบรมตนเองอย่างมีขั้นตอน เพื่อนำไปสู่ความพ้นทุกข์ ในภาคปฏิบัติ องค์ธรรมคือไตรสิกขาจะทำงานไปพร้อมๆ กันและประสานกันอย่างเป็นพื้นฐานแก่กัน ไตรสิกขายังมีลักษณะที่เป็นสหสัมพันธ์กับภavana ๔ โดยผู้ที่ผ่านการอบรมตนตามหลักไตรสิกขาจะค่อยๆ ปรับปรุงแก้ไขภาพลักษณ์ภายนอกของตน ๔ ด้านคือ กาย สังคม อารมณ์และปัญญา การพัฒนาดังกล่าวจะปรากฏให้เห็นจากการเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตไปในทางที่น่าพอใจและเหมาะสม และสามารถนำภavana ๔ มาประยุกต์ใช้เพื่อประเมินคุณภาพของไตรสิกขาได้ด้วย^{๗๑}

วิรัตน์ มั่นทานนท์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของหลักไตรสิกขาที่มีต่อการสอนและการเรียนของเด็ก : กรณีศึกษาศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิตกรุงเทพมหานคร ผลจากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

๑. ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิตกรุงเทพมหานคร จัดการศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขามาบูรณาการเข้ากับการสอนให้เด็กได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านจริยธรรม นอกจากนี้มีการจัดสถานศึกษาให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีสภาพเป็นธรรมชาติด้วยต้นไม้เป็นการสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก เพื่ออำนวยความสะดวกได้ฝึกฝนพัฒนาด้าน ศีล สมาธิ ปัญญา ในส่วนของครูผู้สอนต้องมีพื้นฐานทางจริยธรรมสูง มีจิตใจรักเด็ก มีความเสียสละเป็นต้น

๒. ผลจากการสอนโดยใช้หลักไตรสิกขาทำให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงทางกาย วาจา จิตใจ และสติปัญญาในทางที่ดี คือ มีจริยธรรมสูงขึ้น มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ สรรพสัตว์

^{๖๙} พระบุญชู กัลยา, “การศึกษาวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาพุทธศาสนศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑).

^{๗๐} บุรชัย จงกลณี, “การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารการศึกษาในจังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๒๙).

^{๗๑} พิชญ์รัชต์ บุญช่วย, “การศึกษากระบวนการสร้างภavana ๔ โดยใช้หลักไตรสิกขา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

และเพื่อนมนุษย์ เช่น มีความเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียน มีจิตใจอ่อนโยน รู้จักเสียสละ มีความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีสติ รู้จักช่วยเหลือตัวเอง มีความร่าเริงแจ่มใส เป็นต้น^{๗๒}

๒.๕.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มีผู้ทำการศึกษาและวิจัยไว้มากมาย ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกมาเพื่อประกอบการศึกษา ดังนี้

สกันธ์ จันทักษ์ ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง” ผลการศึกษาพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มการติดต่อกับพัฒนาการ การได้รับฟังข้อข่าวสาร การติดต่อกับผู้นำท้องถิ่น หรือการเคยเป็นผู้นำท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เยาวชน^{๗๓}

ยุวดี สิทธิพาที ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร โครงการปฏิรูปที่ดินสาธารณะประโยชน์ดงเทพรัตน์ ตำบลดงดอน อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมาก ได้แก่ จำนวนผลผลิตข้าว สมรรถภาพในการอ่าน ส่วนทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม และโอกาสการมีส่วนร่วมเป็นตัวแปรที่อธิบายเพิ่มได้เป็นอันดับรองลงมา^{๗๔}

พรทิพย์ อังกุลดี ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของสตรีผู้นำในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในจังหวัดราชบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำสตรีมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การมีสมาชิกกลุ่มต่างๆ ความรู้ความเข้าใจและการได้รับข่าวสาร^{๗๕}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานและกรอบแนวคิดในการวิจัยของผู้วิจัย เพื่อศึกษาหาระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

^{๗๒} วิจารณ์ มั่นทานนท์, “อิทธิพลของหลักไตรสิกขาที่มีต่อการสอนและการเรียนของเด็ก: กรณีศึกษา ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (ไทยศึกษา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕).

^{๗๓} สกันธ์ จันทักษ์, “ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘).

^{๗๔} ยุวดี สิทธิพาที, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรโครงการปฏิรูปที่ดินสาธารณะประโยชน์ดงเทพรัตน์ ตำบลดงดอน อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท”, *วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙).

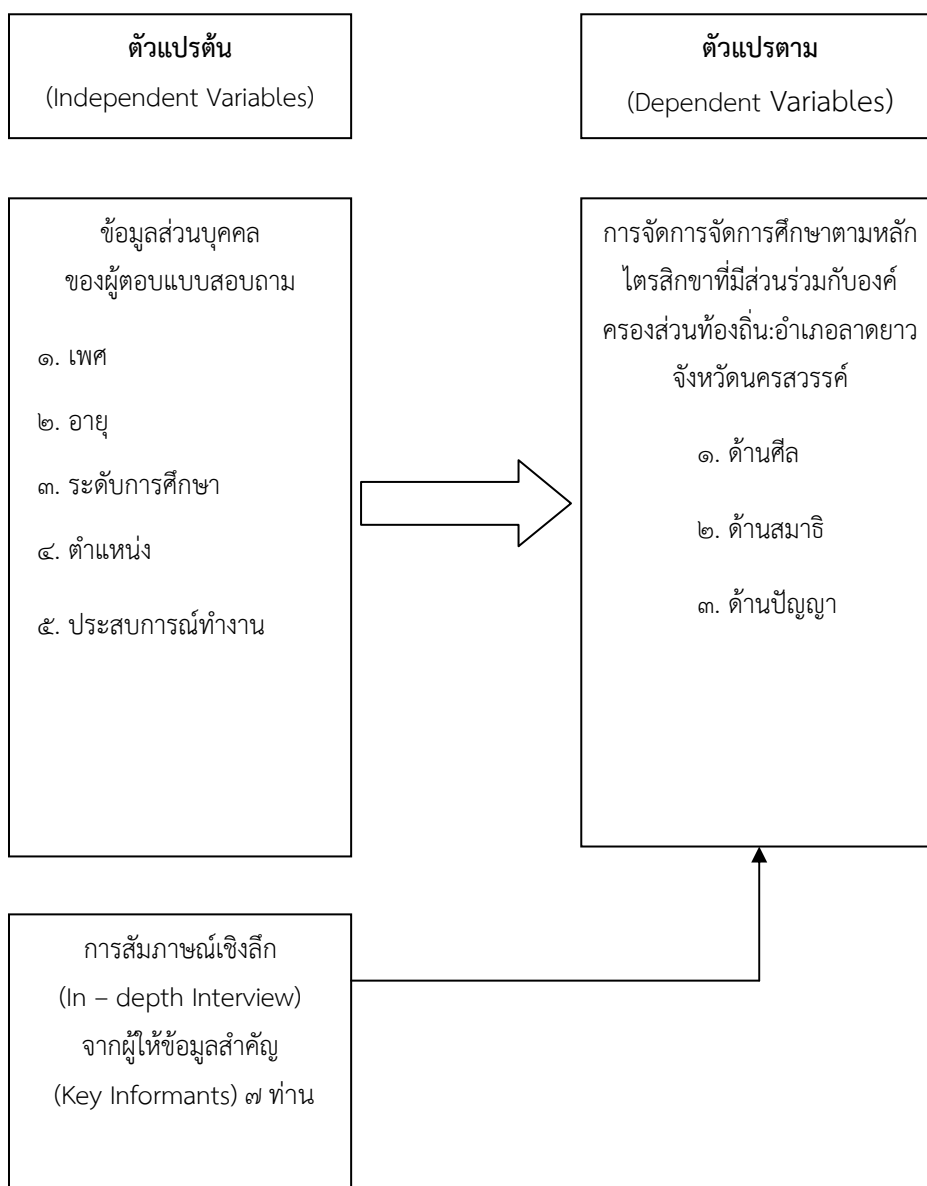
^{๗๕} พรทิพย์ อังกุลดี, “การมีส่วนร่วมของสตรีผู้นำในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในจังหวัดราชบุรี”, *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๙).

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

งานวิจัยเรื่อง “การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยประกอบด้วยตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงาน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านปัญญา ดังแผนภูมิที่ ๒.๗

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งการศึกษาโดยใช้วิธีการเชิงปริมาณในการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรในการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาของสถานศึกษาและใช้วิธีการเชิงคุณภาพในการจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยดำเนินการวิจัยมีลำดับดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

- ๑.ศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎี ระเบียบและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.กำหนดกรอบแนวคิด หัวข้อปัญหาและวัตถุประสงค์ในการวิจัย
- ๓.กำหนดกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
- ๔.สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
- ๕.นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
- ๖.ทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
- ๗.ดำเนินการส่งข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๘.วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล
- ๙.สรุปและรายงานผลการศึกษาวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒.๑ ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๕๘ โรงเรียน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ๑,๔๓๑ คน^๑

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๕๘ โรงเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐๓ คน จากเทคนิคการสุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางคำนวณของ R.V. Krejcie and D.W. Morgan (เครซีเมอร์แกน)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยมีวิธีการสร้างแบบสอบถามและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ การสร้างแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์และเนื้อหาจากแนวคิดที่ต้องการศึกษา มีทั้งหมด ๓ ตอน ดังนี้

ชุดที่ ๑ แบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรในสถานศึกษา ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงาน จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ๕ ระดับ ซึ่งประกอบด้วย ทักษะในการปฏิบัติงานมากที่สุด ทักษะในการปฏิบัติงานมาก ทักษะในการปฏิบัติงานปานกลาง ทักษะในการปฏิบัติงานน้อย และทักษะในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด ที่กำหนดไว้ในขอบเขตการศึกษาโดยกำหนดระดับการปฏิบัติไว้ ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้ค่าเท่ากับ ๕
เห็นด้วยมาก	ให้ค่าเท่ากับ ๔
เห็นด้วยปานกลาง	ให้ค่าเท่ากับ ๓
เห็นด้วยน้อย	ให้ค่าเท่ากับ ๒
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้ค่าเท่ากับ ๑

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนกับการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ กำหนดเป็นช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

^๑สำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒

คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๐-๕.๐๐	แปลความว่า	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๐-๔.๔๙	แปลความว่า	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๐-๓.๔๙	แปลความว่า	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๐-๒.๔๙	แปลความว่า	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๔๙	แปลความว่า	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบแสดงความเห็นเห็นและข้อเสนอแนะการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบสัมภาษณ์จากผู้บริหารสถานศึกษาและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา แนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ และผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๓.๓.๒ การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไปหาคุณภาพแบบสอบถามโดยหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

๑) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถามมีจำนวน ๕ ท่าน ดังนี้

๑. ผศ.ดร. วรกฤต เกื่อนช้าง อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา
๒. ผศ.ดร. สุพรต บุญอ่อน ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดอุทัยธานี
๓. นายวิระ แข้งกสิการ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๓
๔. ดร. พาที เกศธนากร เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา-นครสวรรค์ เขต ๑

๕. พระประจวบ คมภิธรรมโม อาจารย์พิเศษวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Objective Congruence : IOC)^๒ ได้ค่า IOC มากกว่า ๐.๕ ทุกข้อคำถาม

๒) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญและไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียนชุมชนวัดหัวถนนใต้(นิตยประชาสรรค์) โรงเรียนบ้านหัวถนนเหนือ(รัฐประชาชนูทิศ) และโรงเรียนบ้านชะลอมแห่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๓

^๒Cronbach, Lee J, Essentials of psychological testing, 4th ed., (New York : Harper & Row, 1971), p, 123.

อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน และนำมาตรวจให้คะแนน หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (co- Coefficient)^๓ ของความเชื่อมั่น ตามวิธีการของครอนบาค โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ ๐.๙๒๙

๓.๓.๓ นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข

นำแบบสอบถามมาปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

๓.๔.๑ ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปยังสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๓.๔.๒ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐๓ ฉบับ และรับคืนมาด้วยตนเอง

๓.๔.๓ เมื่อได้แบบสอบถามมาจำนวน ๓๐๓ ฉบับ ถือว่าเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว นำมาวิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆ โดยผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป

๓.๔.๔ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย

๑. นายวิโรจน์ วิบุลรัตน์ นายกเทศมนตรีตำบลลาดยาว
๒. นายเดชา อินทุรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนไตรประชาสามัคคี
๓. นางประภาพรพรรณ แร่งเขตวิทย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านดอนโม
๔. นายบุญนำ ศรีตะลหฤทัย ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระแก้ว
๕. นายปราณี เข้มนกิจ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำหอม
๖. นายไพบุลย์ เขียนประเสริฐ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ
๗. นางสาวนภาพร ปัญญา ผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลตำบลศาลเจ้าไก่ต่อ

รวมทั้งสิ้น ๗ คน ซึ่งผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง รายละเอียดของข้อมูลการสัมภาษณ์ รวมทั้งภาพถ่ายได้นำเสนอในภาคผนวกของงานวิจัยนี้

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๓.๕.๑ นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์แล้ว

๓.๕.๒ กำหนดคะแนนของแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

๓๓๓๓๓๓๓๓ ประยูร อาษานาม, รศ. ดร., คู่มือวิจัยทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑), หน้า ๖๖.

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้ค่าเท่ากับ ๕
เห็นด้วยมาก	ให้ค่าเท่ากับ ๔
เห็นด้วยปานกลาง	ให้ค่าเท่ากับ ๓
เห็นด้วยน้อย	ให้ค่าเท่ากับ ๒
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้ค่าเท่ากับ ๑

๓.๕.๓ นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ SPSS for windows เพื่อใช้วิเคราะห์หาค่าสถิติตามจุดมุ่งหมาย และสมมติฐานที่ตั้งไว้

๑. หาความถี่ (Frequency) โดยนำข้อมูลตัวเลขที่ได้มารวบรวม แล้ววิเคราะห์หาความถี่

๒. หาค่าร้อยละ (Percentage) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์หาความถี่

๓. หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

คือ รวมคะแนนแต่ละข้อเข้าด้วยกัน และทำการแจกแจงความถี่ของคะแนน แล้วคำนวณหาค่าเฉลี่ย (X) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความโดยใช้แบบอิงเกณฑ์ซึ่งอ้างใน บุญชม ศรีสะอาด^๕ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	แปลความว่า	ระดับความคิดเห็น
๔.๕๐-๕.๐๐	แปลความว่า	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
๓.๕๐-๔.๔๙	แปลความว่า	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
๒.๕๐-๓.๔๙	แปลความว่า	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
๑.๕๐-๒.๔๙	แปลความว่า	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
๑.๐๐-๑.๔๙	แปลความว่า	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๑. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม

๒. ตรวจสอบและให้คะแนนแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยกำหนดน้ำหนักคะแนน คือ

เห็นด้วยมากที่สุด	ค่าคะแนนที่ให้ ๕
เห็นด้วยมาก	ค่าคะแนนที่ให้ ๔

^๕บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น จำกัด, ๒๕๓๗, หน้า ๙๙-๑๐๐.

เห็นด้วยปานกลาง

ค่าคะแนนที่ให้ ๓

เห็นด้วยน้อย

ค่าคะแนนที่ให้ ๒

เห็นด้วยน้อยที่สุด

ค่าคะแนนที่ให้ ๑

๓. นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๔. นำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย

เกณฑ์การแปลความ

๔.๕๐ – ๕.๐๐

มากที่สุด

๓.๕๐ – ๔.๔๙

มาก

๒.๕๐ – ๓.๔๙

ปานกลาง

๑.๕๐ – ๒.๔๙

น้อย

๑.๐๐ – ๑.๔๙

น้อยที่สุด

๕. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๕.๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ

๕.๒ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาในด้านศีลด้านสมาธิและด้านปัญญา โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

๕.๓ ทดสอบสมมติฐาน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาโดยใช้สถิติตามลักษณะของตัวแปร คือ การทดสอบ t-test (ที-เทส) ในกรณีตัวแปรต้นสองตัว และการทดสอบ f – test (เอฟ-เทส) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามตัวขึ้นไป และเมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์เชิงซ้อน (R)

๕.๔ วิเคราะห์และสรุปผลแบบสอบถามปลายเปิดของการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาในด้านศีลด้านสมาธิด้านปัญญาและข้อเสนอแนะอื่นๆ

๓.๖.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

- ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถามใช้สูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ค่าความสอดคล้องของเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหา

$\sum R$ คือ ผลรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่

$R = +๑$ เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่าแน่ใจว่าเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม

$R = ๐$ เมื่อผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าไม่แน่ใจว่าเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม

$R = -๑$ เมื่อผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าแน่ใจว่าเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหาไม่มีความเหมาะสม

- ตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) ใช้สูตรดังนี้

$$\alpha = \left[\frac{K}{K-1} \right] \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α = ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
 k = จำนวนข้อของแบบสอบถาม
 S_i^2 = ผลรวมค่าความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ
 S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ

๒) สถิติพรรณนา ใช้สูตรดังนี้

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ P คือ ร้อยละ

$\bar{X}$ คือ ค่าเฉลี่ย

S.D. คือ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

N คือ ประชากรทั้งหมด

๓) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้สูตรดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ $\bar{X}_1, \bar{X}_2$ คือ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรที่ ๑ และ ๒

S_1^2, S_2^2 คือ ความแปรปรวนของกลุ่มประชากรที่ ๑ และ ๒

n_1, n_2 คือ จำนวนประชากรที่ ๑ และ ๒

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}$$

เมื่อ F คือ ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ (F-Distribution)

MS_B คือ ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_W คือ ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงซ้อนหรือพหุคูณ (Multiple Correlation)

$$R_{12.....k.y} = \sqrt{B_1 r_{y1} + B_2 r_{y2} + B_3 r_{y3} + B_k r_{yk}}$$

$R_{12.....k.y}$ แทนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวเกณฑ์ (y) กับตัว
พยากรณ์ (๑), (๒), (๓) ,....., (K)

r_{yk} แทนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวเกณฑ์ (y) กับตัวพยากรณ์ (k)

B_k แทนค่า Beta Weight ตัวที่ k หรือค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ ตัวที่

k กรณี มีตัวพยากรณ์มากกว่า ๒ ตัว วิธีหาค่า B ค่อนข้างจะซับซ้อนซึ่งจะไม่กล่าวในที่นี้
การทดสอบนัยสำคัญสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R)

หลังจากที่คำนวณค่า R ได้แล้วจะต้องมีการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติก่อนที่จะมีการแปล
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การทดสอบค่า F (F-test) จากสูตร

$$F = \frac{R^2}{1-R^2} \cdot \frac{N-k-1}{k}$$

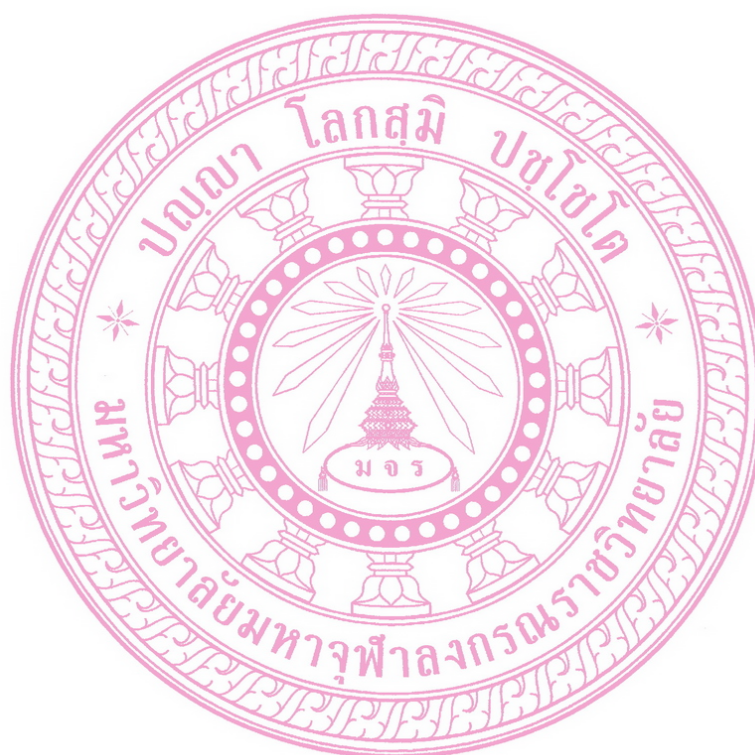
โดยมี F แทนการแจกแจงของ F

R แทนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

K แทนจำนวนตัวพยากรณ์

N แทนจำนวนสิ่งที่ศึกษา

K แทนจำนวนตัวพยากรณ์

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา” ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐๓ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ระดับความคิดเห็นต่อการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๔.๓ เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)

๔.๕ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษา โดยจำแนกตาม เพศ อายุระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ทำงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๓๐๓)

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	๑๑๘	๓๘.๙๐
	หญิง	๑๘๕	๖๑.๑๐
	รวม	๓๐๓	๑๐๐.๐๐
อายุ	๒๕ - ๓๐ ปี	๒๗	๘.๙๐
	๓๑ - ๓๕ ปี	๗๖	๒๕.๑๐
	๓๖ - ๔๐ ปี	๖๘	๒๒.๔๐
	๔๑ ปีขึ้นไป	๑๓๒	๔๓.๖๐
	รวม	๓๐๓	๑๐๐.๐๐
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	๘	๒.๖๐
	ปริญญาตรี	๒๓๔	๗๗.๒๐
	ปริญญาโท	๕๙	๑๙.๕๐
	ปริญญาเอก	๒	.๗๐
	รวม	๓๐๓	๑๐๐.๐๐
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการสถานศึกษา	๑๕	๕.๐๐
	รองผู้อำนวยการสถานศึกษา	๕	๑.๗๐
	ครูผู้สอน	๒๖๗	๘๘.๑๐
	อื่นๆ	๑๖	๕.๓๐
	รวม	๓๐๓	๑๐๐.๐๐
ประสบการณ์ทำงาน	ต่ำกว่า ๕ ปี	๗๕	๒๔.๘๐
	๖ - ๑๐ ปี	๔๙	๑๖.๒๐
	มากกว่า ๑๐ ปี	๑๗๙	๕๙.๑๐
	รวม	๓๐๓	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา” ในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” จำแนกได้ดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนไม่เท่ากัน แยกเป็นชายจำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็น ร้อยละ ๓๘.๙๐ และเป็นหญิงจำนวน ๑๘๕ คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๑๐

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๑๓๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๔๓.๖๐ รองลงมาคือ มีอายุอยู่ระหว่าง ๓๑-๓๕ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๐ อายุระหว่าง ๓๖-๔๐ ปี มีจำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๔๐ และน้อยที่สุด คือ ผู้มีอายุ ๒๕-๓๐ ปี มีเพียงจำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๙๐

ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวน ๒๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๒๐ รองลงมาคือ มีการศึกษาระดับปริญญาโท มีจำนวน ๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๕๐ ต่ำกว่าปริญญาตรี มี ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๖๐ และน้อยที่สุด คือ มีการศึกษาระดับปริญญาเอกมีเพียงจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๗๐

ตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน มีจำนวน ๒๖๗ คน คิดเป็น ร้อยละ ๘๘.๑๐ รองลงมาคือ ตำแหน่งอื่นๆ มีจำนวน ๑๖ คน คิดเป็น ร้อยละ ๕.๓๐ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา มี ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๐ และน้อยที่สุดคือ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา มี ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๐

ประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๑๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๑๐ รองลงมาคือ มีประสบการณ์ต่ำกว่า ๕ ปี มีจำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘๐ และน้อยที่สุดคือ มีประสบการณ์ระหว่าง ๖-๑๐ ปี มีจำนวน ๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๒๐

๔.๒ ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ระดับการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านศีล ด้านสมาธิและด้านปัญญา แสดงด้วย ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๔.๒ ระดับความคิดเห็นต่อการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์
โดยภาพรวม

(n = ๓๐๓)

การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านศีล	๓.๑๗	๐.๖๕๔	ปานกลาง
๒. ด้านสมาธิ	๒.๙๘	๐.๗๓๗	ปานกลาง
๓. ด้านปัญญา	๒.๕๘	๐.๖๔๕	ปานกลาง
รวม	๒.๙๑	๐.๖๐๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ระดับการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = ๒.๙๑$, S.D. = ๐.๖๐๑) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านศีล

(n = ๓๐๓)

ด้านศีล	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการจัดการศึกษาในหน่วยงานร่วมกัน	๓.๑๒	๐.๗๙๘	ปานกลาง
๒. โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงามต่อกันในการบริหารจัดการ	๓.๒๗	๐.๗๕๘	ปานกลาง
๓. โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการรณรงค์เรื่องการ ลด ละ เลิก อบายมุขทุกประเภท	๓.๓๑	๐.๗๕๗	ปานกลาง
๔. โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่น ทำบุญตักบาตร รักษาศีล เจริญ-ภาวนา	๓.๔๑	๐.๘๗๕	ปานกลาง
๕. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุน หนังสือ สื่อ และหนังสือพระไตรปิฎกให้กับห้องสมุดโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน	๒.๘๙	๐.๗๕๖	ปานกลาง
๖. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเช่น ประชุมร่วมกัน จัดกิจกรรมร่วมกัน ศึกษาดูงานร่วมกัน	๓.๐๙	๐.๘๒๑	ปานกลาง
๗. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการจัดการศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านการจัดการเรียนการสอนให้กับบุคลากร	๓.๑๐	๐.๙๔๙	ปานกลาง
รวม	๓.๑๗	๐.๖๕๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านศีล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๑๗ , S.D. = ๐.๖๕๔) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านสมาธิ

(n = ๓๐๓)

ด้านสมาธิ	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมในด้านปัจจัยในการสนับสนุนให้กับครูและนักเรียนในการจัดกิจกรรมทางโรงเรียนที่เกี่ยวกับ การเข้าค่ายพุทธบุตรให้กับครูและนักเรียน	๓.๒๙	๐.๙๑๙	ปานกลาง
๒. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมให้บุคลากรผู้บริหารและคณะครูปฏิบัติธรรมร่วมกันโดยนำหลักกิจกรรม ๕ ส. คือ สะสาง สะอาด สุขลักษณะและสร้างนิสัยโดยมีสติและสมาธิ	๒.๙๘	๐.๙๐๘	ปานกลาง
๓. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้บุคลากร ครู และนักเรียนมีความพยายามในการประกอบกิจต่างๆ ที่เป็นกุศลธรรมร่วมกัน	๒.๘๕	๐.๗๙๗	ปานกลาง
๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อให้ครูและนักเรียนมีสมาธิในการเรียนการสอนในสภาพแวดล้อมที่ดี ที่ถูกลักษณะ	๒.๙๕	๐.๙๒๑	ปานกลาง
๕. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนการพัฒนาร่วมกับโรงเรียนในด้าน ICT โดยต้องมีสติ และสมาธิคอยควบคุมดูแลในการเรียนการสอนให้กับนักเรียน	๒.๘๗	๐.๙๙๙	ปานกลาง
๖. โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกันในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้คิดดี คิดชอบในการเรียนของตน	๒.๘๙	๐.๘๑๗	ปานกลาง
๗. โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในแผนงาน / งาน / โครงการ / กิจกรรมต่างๆ เป็นประจำ	๓.๐๒	๐.๙๓๘	ปานกลาง
รวม	๒.๙๘	๐.๗๓๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านสมาธิ โดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.58$, S.D. = 0.737) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ด้านปัญญา

(n = 303)

ด้านปัญญา	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการส่งเสริมกิจกรรมให้กับบุคลากร ครูและนักเรียนในการคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็น โดยมีหลักความเห็นชอบและคิดชอบ	2.81	0.533	ปานกลาง
๒. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมให้กับครูมีจิตใจที่อดทนและตั้งใจจะพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของตนเองเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	2.78	0.525	ปานกลาง
๓. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมด้านปัจจัยต่างๆ ให้กับครูในการจัดการเรียนการสอนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความละเอียดรอบคอบและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ	2.87	0.530	ปานกลาง
๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยมอบทุนให้กับนักเรียนที่เรียนดี มีความประพฤติดีแต่ยากจน	3.22	0.748	ปานกลาง
๕. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนอุปกรณ์กีฬาให้กับโรงเรียนเพื่อพัฒนา ครู นักเรียนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ความคิดดี จิตใจเข้มแข็งและเป็นผู้ห่างไกลยาเสพติด	3.35	0.855	ปานกลาง
๖. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีจิตใจที่อดทนและตั้งใจจะพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของตนเองเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	3.04	0.523	ปานกลาง
รวม	2.58	0.645	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.58$, S.D. = 0.645) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง

๔.๓ เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ ๑ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖ การเปรียบเทียบการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศ

(n = ๓๐๓)

การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	เพศ				t	Sig.
	ชาย (๑๑๘ คน)		หญิง (๑๘๕ คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านศีล	๓.๑๙	.๖๒๘	๓.๑๕	.๖๗๑	.๕๕๕	.๕๘๖
ด้านสมาธิ	๒.๙๖	.๗๓๙	๒.๙๙	.๗๓๑	-.๓๒๙	.๗๔๒
ด้านปัญญา	๒.๕๔	.๖๗๙	๒.๖๑	.๖๒๓	-.๙๖๙	.๓๓๓
รวม	๒.๙๐	.๖๐๑	๒.๙๒	.๖๐๓	-.๒๘๔	.๗๗๗

จากตารางที่ ๔.๖ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ t - test แบบข้อมูล ๒ กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (Sig = ๐.๗๗๗) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๒ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ การเปรียบเทียบการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามอายุ

(n = ๓๐๓)

การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	ms	F	Sig.
ด้านศีล	ระหว่างกลุ่ม	๙.๘๑๘	๓	๓.๒๗๓	๘.๑๙๘	.๐๐๐**
	ภายในกลุ่ม	๑๑๑.๓๕๙	๒๙๙	.๓๙๙		
	รวม	๑๒๙.๑๗๗	๓๐๒			
ด้านสมาธิ	ระหว่างกลุ่ม	๒.๓๔๕	๓	.๗๒๘	๑.๔๔๕	.๒๓๐
	ภายในกลุ่ม	๑๖๑.๖๗๐	๒๙๙	.๕๔๑		
	รวม	๑๖๔.๐๑๖	๓๐๒			
ด้านปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	๔.๔๓๑	๓	๑.๔๗๗	๓.๖๓๘	.๐๓๑*
	ภายในกลุ่ม	๑๒๑.๓๙๗	๒๙๙	.๔๐๖		
	รวม	๑๒๕.๘๒๗	๓๐๒			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๔.๓๖๐	๓	๑.๔๕๓	๔.๑๕๒	.๐๐๗**
	ภายในกลุ่ม	๑๐๔.๖๖๖	๒๙๙	.๓๕๐		
	รวม	๑๐๙.๐๒๖	๓๐๒			

จากตารางที่ ๔.๗ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน (Sig = .๐๐๗) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในข้อ ๑, ข้อ ๓

มีความคิดเห็นในแต่ละข้อของผู้ตอบแบบสอบถามแตกต่างกันโดยจำแนกตามอายุที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕ เช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงต้องทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี (LSD)

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามอายุ
n = ๓๐๓ ด้านศีล

อายุ	$\bar{X}$	๒๕ - ๓๐ ปี	๓๑ - ๓๕ ปี	๓๖ - ๔๐ ปี	๔๑ ปีขึ้นไป
		๓.๑๔	๓.๔๒	๓.๒๕	๒.๙๙
๒๕ - ๓๐ ปี	๓.๑๔	-	-.๒๘๗*	-.๑๑๒	.๑๕๑
๓๑ - ๓๕ ปี	๓.๔๒		-	.๑๗๕	.๔๓๘*
๓๖ - ๔๐ ปี	๓.๒๕			-	.๒๖๓*
๔๑ ปีขึ้นไป	๒.๙๙				-

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีอายุ ๒๕ - ๓๐ ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านศีลต่ำกว่ากลุ่มอายุ ๓๑ - ๓๕ ปี และมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา มากกว่าช่วงอายุ ๔๑ ปีขึ้นไปที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามอายุ
n = ๓๐๓ ด้านปัญญา

อายุ	$\bar{X}$	๒๕ - ๓๐ ปี	๓๑ - ๓๕ ปี	๓๖ - ๔๐ ปี	๔๑ ปีขึ้นไป
		๒.๓๙	๒.๗๗	๒.๕๗	๒.๕๒
๒๕ - ๓๐ ปี	๒.๓๙	-	-.๓๘๘*	-.๑๘๓	-.๑๓๐
๓๑ - ๓๕ ปี	๒.๗๗		-	.๒๐๕	.๒๕๘*
๓๖ - ๔๐ ปี	๒.๕๗			-	.๐๕๓
๔๑ ปีขึ้นไป	๒.๕๒				-

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีช่วงอายุระหว่าง ๒๕ - ๓๐ ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านปัญญาดูต่ำกว่ากลุ่มอายุ ๓๑ - ๓๕ ปี และมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา มากกว่าช่วงอายุ ๔๑ ปีขึ้นไปที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ และพบว่า กลุ่มอายุ ๓๖-๔๐ ปี มีระดับความคิดเห็นสูงกว่า อายุ ๔๑ ปีขึ้นไปอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

สมมติฐานที่ ๓ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่ในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามระดับการศึกษา

(n = ๓๐๓)

การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	ms	F	Sig.
ด้านศีล	ระหว่างกลุ่ม	.๔๑๑	๓	.๑๓๗	.๓๑๘	.๘๑๓
	ภายในกลุ่ม	๑๒๘.๗๖๖	๒๙๙	.๔๓๑		
	รวม	๑๒๙.๑๗๗	๓๐๒			
ด้านสมาธิ	ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๘๙	๓	.๖๓๐	๑.๑๖๑	.๓๒๕
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒.๑๔๒	๒๙๙	.๕๔๘		
	รวม	๑๖๔.๐๓๕	๓๐๒			
ด้านปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	.๗๓๑	๓	.๒๔๔	.๕๘๒	.๖๒๗
	ภายในกลุ่ม	๑๒๕.๐๙๗	๒๙๙	.๔๑๘		
	รวม	๑๒๕.๘๒๗	๓๐๒			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.๓๓๖	๓	.๑๑๒	.๓๐๘	.๘๒๐
	ภายในกลุ่ม	๑๐๘.๖๙๐	๒๙๙	.๓๖๔		
	รวม	๑๐๙.๐๒๖	๓๐๒			

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F - test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาในอำเภอลาดยาว

จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (Sig = ๐.๘๒๐) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๔ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ **จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่**

(n = ๓๐๓)

การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	ms	F	Sig.
ด้านศีล	ระหว่างกลุ่ม	.๑๒๓	๓	.๐๔๑	.๐๙๕	.๙๖๓
	ภายในกลุ่ม	๑๒๙.๐๕๓	๒๙๙	.๔๓๒		
	รวม	๑๒๙.๑๗๗	๓๐๒			
ด้านสมาธิ	ระหว่างกลุ่ม	๒.๙๕๑	๓	.๙๘๔	๑.๘๒๖	.๑๔๒
	ภายในกลุ่ม	๑๖๑.๐๖๔	๒๙๙	.๕๓๙		
	รวม	๑๖๔.๐๑๕	๓๐๒			
ด้านปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	.๔๒๘	๓	.๑๔๓	.๓๔๐	.๗๙๖
	ภายในกลุ่ม	๑๒๕.๓๙๙	๒๙๙	.๔๑๙		
	รวม	๑๒๕.๕๒๗	๓๐๒			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.๕๑๐	๓	.๑๗๐	.๔๖๘	.๗๐๕
	ภายในกลุ่ม	๑๐๘.๕๑๖	๒๙๙	.๓๖๓		
	รวม	๑๐๙.๐๒๖	๓๐๒			

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($Sig = 0.705$) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๕ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

(n=๓๐๓)

การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	ms	F	Sig.
ด้านศีล	ระหว่างกลุ่ม	๘.๙๗๐	๒	๔.๔๘๕	๑๑.๑๙๓	.๐๐๐**
	ภายในกลุ่ม	๑๒๐.๒๐๗	๓๐๐	.๔๐๑		
	รวม	๑๒๙.๑๗๗	๓๐๒			
ด้านสมาธิ	ระหว่างกลุ่ม	๖.๗๒๗	๒	๓.๓๖๔	๖.๔๑๖	.๐๐๒**
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗.๒๘๗	๓๐๐	.๕๒๔		
	รวม	๑๖๔.๐๑๕	๓๐๒			
ด้านปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	๓.๕๒๐	๒	๑.๗๖๐	๔.๓๑๗	.๐๑๔*
	ภายในกลุ่ม	๑๒๒.๓๐๗	๓๐๐	.๔๐๘		
	รวม	๑๒๕.๘๒๗	๓๐๒			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๕.๖๐๗	๒	๒.๘๐๓	๘.๑๓๒	.๐๐๐**
	ภายในกลุ่ม	๑๐๓.๔๑๙	๓๐๐	.๓๔๕		
	รวม	๑๐๙.๐๒๖	๓๐๒			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F - test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านศีล ด้านสมาธิ ความคิดเห็นในแต่ละด้านของผู้ตอบแบบสอบถามแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญที่ .๐๑ ส่วนด้านปัญญา ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญที่ .๐๕ ดังนั้น จึงต้องทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๓ - ๔.๑๕

๔.๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามประสบการณ์ทำงาน n = ๓๐๓ ด้านศีล

ประสบการณ์ทำงาน	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ๕ ปี	๖ - ๑๐ ปี	มากกว่า ๑๐ ปี ขึ้นไป
		๓.๔๗	๓.๑๐	๓.๐๖
ต่ำกว่า ๕ ปี	๓.๔๗	-	.๓๗๒**	.๔๐๕**
๖ - ๑๐ ปี	๓.๑๐		-	.๐๓๒
มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป	๓.๐๖			-

**มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านศีลสูงกว่ากลุ่มประสบการณ์ทำงาน ๖-๑๐ ปี และกลุ่มประสบการณ์ทำงานมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามประสบการณ์ทำงาน n = ๓๐๓ ด้านสมาธิ

ประสบการณ์ทำงาน	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ๕ ปี	๖ - ๑๐ ปี	มากกว่า ๑๐ ปี ขึ้นไป
		๓.๒๐	๓.๐๙	๒.๘๖
ต่ำกว่า ๕ ปี	๓.๒๐	-	.๑๐๘	.๓๓๘**
๖ - ๑๐ ปี	๓.๐๙		-	.๒๓๐*
มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป	๒.๘๖			-

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

**มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงาน ต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาด้านสมาธิสูงกว่ากลุ่มประสบการณ์ทำงานมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มประสบการณ์ทำงาน ๖-๑๐ ปีกับกลุ่มประสบการณ์ทำงานมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป พบว่ากลุ่มประสบการณ์ ๖-๑๐ ปี มีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มประสบการณ์ มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญที่ .๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามประสบการณ์ทำงาน $n = ๓๐๓$ ด้านปัญญา

ประสบการณ์ทำงาน	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ๕ ปี	๖ - ๑๐ ปี	มากกว่า ๑๐ ปี ขึ้นไป
		๒.๗๑	๒.๗๑	๒.๔๙
ต่ำกว่า ๕ ปี	๒.๗๑	-	-.๐๐๑	.๒๑๔**
๖ - ๑๐ ปี	๒.๗๑		-	.๒๒๐*
มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป	๒.๔๙			-

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

**มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงาน ต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาด้านปัญญาสูงกว่ากลุ่มประสบการณ์ทำงานมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มประสบการณ์ทำงาน ๖-๑๐ ปีกับกลุ่มประสบการณ์ทำงานมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป พบว่ากลุ่มประสบการณ์ ๖-๑๐ ปี มีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มประสบการณ์ มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญที่ .๐๕

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

ในการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลความรู้ ได้ดังนี้

- ในสถานศึกษาด้านพฤติกรรมของนักเรียนซึ่งมีบางส่วนที่ได้รับอิทธิพลของชุมชนและในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่เห็นประโยชน์ของศีล ๕ มีส่วนช่วยให้ชีวิตดีขึ้น ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย บ้าน โรงเรียน วัดและชุมชน

- ชุมชนต้องช่วยกันปฏิบัติตามคำสอน ในทางพระพุทธศาสนา และผู้ปกครองยังไม่ตระหนักถึงปัจจัยนี้ยังไม่เห็นความสำคัญ

- หากโรงเรียนพบปัญหาเกี่ยวกับปัญญา คิทธิ พุทธิและทำดี โดยมีการทำเป็นตัวอย่าง จากครูผู้สอน ผู้บริหารอย่างและบุคลากรของสถานศึกษาสม่ำเสมอ^๑
- ควรจัดให้มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับคณะผู้บริหารเทศบาล สมาชิกสภา เทศบาล พนักงานและลูกจ้าง^๒
- ควรมีการอบรมเข้าค่ายพุทธบุตรของข้าราชการครู ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์^๓
- ควรจัดให้มีครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
- ชุมชนต้องช่วยกันปฏิบัติตามคำสอนในหลักของพระพุทธศาสนา นักเรียนและผู้ปกครอง ยังไม่เห็นความสำคัญส่วนใหม่มุ่งทำมาหากิน
- คณะครู นักเรียนฝึกสมาธิตอนเช้าทุกวัน ก่อนที่จะทำงานและเรียนหนังสือ^๔
- จัดพานักเรียนเข้าวัดฟังธรรมที่วัดให้ได้ใกล้ชิดพระใกล้ชิดพระพุทธศาสนา นักเรียนมี จิตใจอ่อนโยน
- ด้านคุณธรรมนักเรียนยังมีน้อย ด้านสมาธินักเรียนและผู้ปกครองยังปฏิบัติไม่ได้ดี^๕
- ในโรงเรียนได้ร่วมกันดูแล ด้านความประพฤติของนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่พูดจาไม่ สุภาพ มีนิสัยก้าวร้าว ครูต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- จัดทางงบประมาณให้แต่ละห้องเรียนมีสื่อประกอบการสอนเช่นโปรเจกเตอร์^๖
- พนักงานเทศบาลเทศบาลตำบลศาลเจ้าไก่อ่ต่อ เป็นผู้มีคุณสมบัติในทางที่ดี ไม่ เบียดเบียนผู้อื่นหรือผู้ได้บังคับบัญชา ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ในด้านสมาธิ ไม่คิดใส่ร้ายบุคคลอื่น และเพื่อนร่วมงาน และคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พูดจาสุภาพ เป็นผู้คิดดี พุทธิและปฏิบัติดี ควรรักษาให้คงอยู่สืบไป^๗

^๑ สัมภาษณ์ ประภาพรณ แรงเขตวิทย์, ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านดอนไม้, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^๒ สัมภาษณ์ วิโรจน์ วิบุลรัตน์, นายกเทศมนตรีตำบลลาดยาว, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^๓ สัมภาษณ์ ปราณี เข้มนักกิจ, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำหอม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

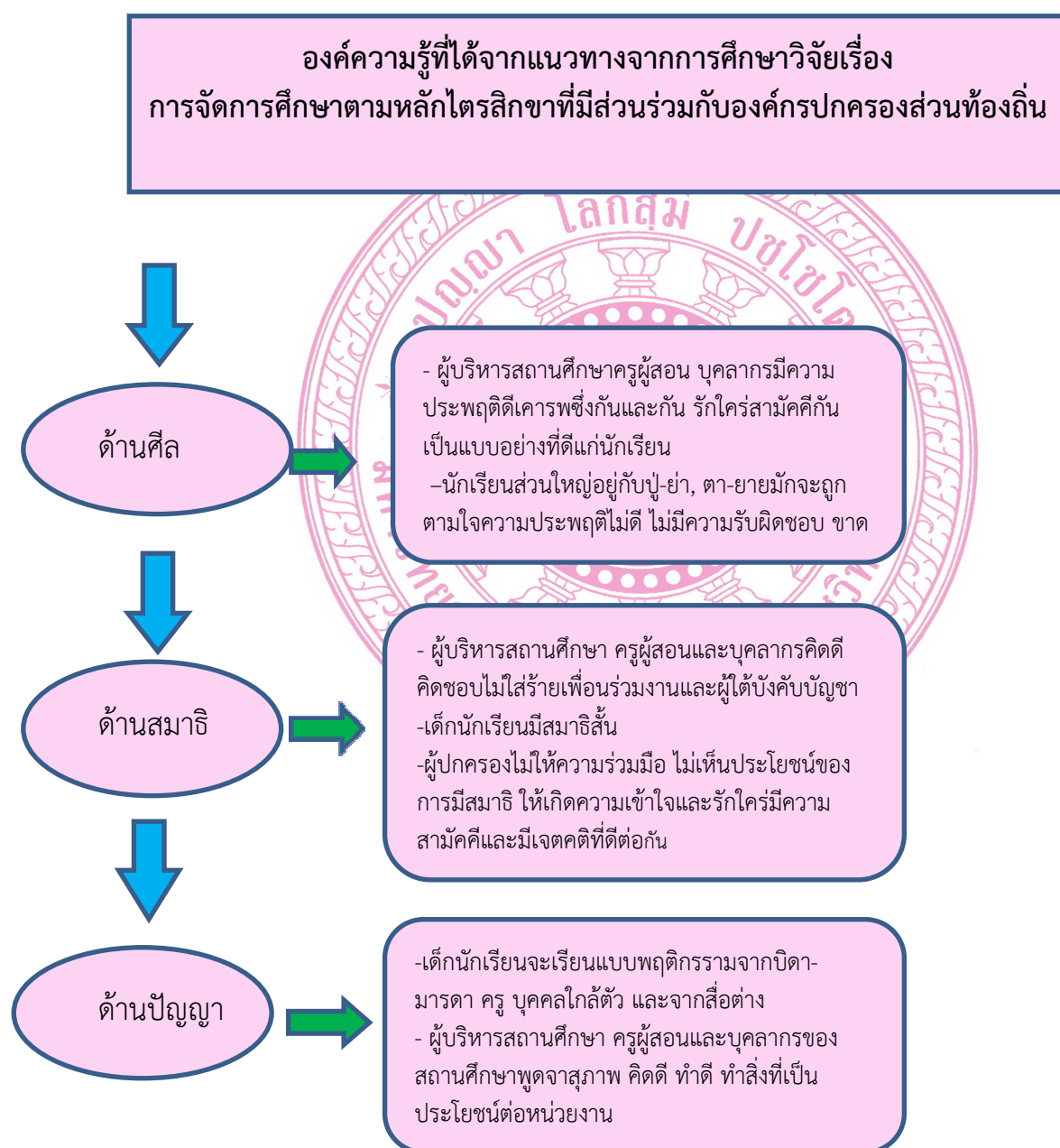
^๔ สัมภาษณ์ บุญนำ ศรีตะลหฤทัย, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระแก้ว, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๗.

^๕ สัมภาษณ์ ไพบุลย์ เขียนประเสริฐ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศรีไกรลาส, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๗.

^๖ สัมภาษณ์ เดชา อินทร์รัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนไตรประชาสามัคคี, ๒๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^๗ สัมภาษณ์ นภาพร ปัญญา, ผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลตำบลศาลเจ้าไก่อ่ต่อ, ๒๙ มกราคม ๒๕๕๗.

๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. เพื่อศึกษาหลักไตรสิกขา ที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นในการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๓. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาที่มีต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mix Research) โดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ R.V. Krejcie and D.W. Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐๓ คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๙๒๙ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดย (frequency) หาค่าร้อยละ (percentage) หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบ ค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวนไม่เท่ากัน แยกเป็นชาย จำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๙๐ และเป็นหญิงจำนวน ๑๘๕ คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๑๐

เมื่อกล่าวถึงอายุพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๑๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๖๐ รองลงมาคือ อายุอยู่ระหว่าง ๓๑-๓๕ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๐ อายุระหว่าง ๓๖-๔๐ ปี มีจำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๔๐ และน้อยที่สุด คือ ผู้มีอายุ ๒๕-๓๐ ปี มีเพียงจำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๙๐

เมื่อกล่าวถึงระดับการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวน ๒๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๒๐ รองลงมาคือ มีการศึกษาระดับปริญญาโท มีจำนวน ๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๕๐ ต่ำกว่าปริญญาตรี มี ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๖๐ และน้อยที่สุด คือมีการศึกษาระดับปริญญาเอกมีเพียงจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๗๐

เมื่อกล่าวถึงตำแหน่งหน้าที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน มีจำนวน ๒๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๑๐ รองลงมาคือ ตำแหน่งอื่นๆ มีจำนวน ๑๖ คน คิดเป็น ร้อยละ ๕.๓๐ ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา มี ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๐ และน้อยที่สุดคือ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา มี ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๐

เมื่อกล่าวถึงประสบการณ์ทำงานพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๑๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๑๐ รองลงมาคือ มีประสบการณ์ต่ำกว่า ๕ ปี มีจำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘๐ และน้อยที่สุดคือ มีประสบการณ์ระหว่าง ๖-๑๐ ปี มีจำนวน ๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๒๐

๕.๑.๒ ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามหลักไตรสิกขาออกเป็น ๓ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ด้านศีล พบว่ามีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้ (๑) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการจัดการศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านการจัดการเรียนการสอนให้กับบุคลากร (๒) โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่น ทำบุญตักบาตร รักษาศีล เจริญ-ภาวนา (๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเช่น ประชุมร่วมกัน จัดกิจกรรมร่วมกัน ศึกษาดูงานร่วมกัน (๔) โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการจัดการศึกษาในหน่วยงานร่วมกัน (๕) โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ร่วมกันในการบริหารจัดการ (๖) โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการรณรงค์เรื่องการ ลด ละ เลิก อบายมุขทุกประเภท (๗) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุน หนังสือ สื่อและหนังสือพระไตรปิฎกให้กับห้องสมุดโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน

๒. ด้านสมาธิ พบว่ามีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้ (๑) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนการพัฒนาร่วมกับโรงเรียนในด้าน ICT โดยต้องมีสติ และสมาธิคอยควบคุมดูแลในการเรียนการสอนให้กับนักเรียน (๒) โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกันในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้คิดดี คิดชอบในการเรียนของตน (๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อให้ครูและนักเรียน มีสมาธิในการเรียนการสอนในสภาพแวดล้อมที่ดี ที่ถูกลักษณะ (๔) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมในด้านปัจจัยในการสนับสนุนให้กับครูและนักเรียนในการจัดกิจกรรมทางโรงเรียนที่เกี่ยวกับการเข้าค่ายพุทธบุตรให้กับครูและนักเรียน (๕) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมให้บุคลากรผู้บริหารและคณะครูปฏิบัติธรรมร่วมกันโดยนำหลักกิจกรรม ๕ ส. คือ สะสาง สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัยโดยมีสติและสมาธิ (๖) โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกันในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้คิดดี คิดชอบในการเรียนของตน (๗) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้บุคลากร ครู และนักเรียนมีความพยายามในการประกอบกิจต่างๆ ที่เป็นกุศลธรรมร่วมกัน

๓. ด้านปัญญา พบว่ามีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้ (๑) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการส่งเสริมกิจกรรมให้กับบุคลากร ครูและนักเรียนในการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยมีหลักความเห็นชอบและคิดชอบ (๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมด้านปัจจัยต่างๆ ให้กับครูในการจัดการเรียนการสอนให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ โดยความละเอียดรอบคอบและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ (๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมให้กับครูมีจิตใจที่อดทนและตั้งใจจะพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของตนเองเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (๔) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีจิตใจที่อดทนและตั้งใจจะพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของตนเองเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (๕) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนอุปกรณ์กีฬาให้กับโรงเรียนเพื่อพัฒนา ครู นักเรียนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ความคิดดี จิตใจเข้มแข็งและเป็นผู้ห่างไกลยาเสพติด (๖) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยมอบทุนให้กับนักเรียนที่เรียนดี มีความประพฤติดีแต่ยากจน

๕.๑.๓ ผลการการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

เพศ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการวิเคราะห์ F-test พบว่าในภาพรวม และในรายด้านทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านศีล ด้านสมาธิและปัญญาและประเมินผลค่า F ที่คำนวณได้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาที่มีเพศต่างกัน

มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

อายุ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่แตกต่างกัน จากการทดสอบความแปรปรวนทางเดียวกันพบว่า ทั้งในภาพรวมและในแต่ละด้าน F ที่คำนวณได้มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแตกต่างกันจึงจัดทำ การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธีนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (LSD) ต่อไป โดยยอมรับสมมติฐานที่ ๒ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกัน

ระดับการศึกษา ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่า ทั้งในภาพรวมและในภาพรายด้าน ค่า F ที่คำนวณได้ ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ .๐๕

ตำแหน่งหน้าที่ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่าทั้งในภาพรวมและในภาพรายด้าน ค่า F ที่คำนวณได้ ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ .๐๕

ประสบการณ์ทำงาน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกัน จากการทดสอบความแปรปรวนทางเดียวกันพบว่า ทั้งในภาพรวมและในแต่ละด้าน F ที่คำนวณได้มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแตกต่างกันจึงจัดทำ การด้วยวิธีนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) ต่อไป โดยยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ใน สมมติฐานข้อที่ ๕ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกัน

๕.๑.๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีอายุ ๒๕ - ๓๐ ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านศีลและด้านปัญญาสูงกว่ากลุ่มอายุ ๓๑ - ๓๕ ปี และมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา มากกว่าช่วงอายุ ๔๑ ปีขึ้นไปที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านศีลสูงกว่ากลุ่มประสบการณ์ทำงาน ๖-๑๐ ปี และกลุ่มประสบการณ์ทำงานมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านสมาธิสูงกว่ากลุ่มประสบการณ์ทำงานมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างกลุ่มประสบการณ์ทำงาน ๖-๑๐ ปีกับกลุ่มประสบการณ์ทำงานมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป พบว่ากลุ่มประสบการณ์ทำงาน ๖-๑๐ ปี มีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มประสบการณ์ มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญที่ .๐๕

ตารางที่ ๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ จำแนกตามสมมติฐาน

สถานภาพส่วนบุคคล	ด้านศีล		ด้านสมาธิ		ด้านปัญญา	
	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
๑.เพศ	-	✓	-	✓	-	✓
๒.อายุ	✓	-	-	✓	✓	-
๓.ระดับการศึกษา	-	✓	-	✓	-	✓
๔.ตำแหน่งหน้าที่	-	✓	-	✓	-	✓
๕.ประสบการณ์	✓	-	✓	-	✓	-

จากตารางที่ ๕.๑ สรุปได้ว่า

โดยภาพรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ด้านศีล ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีอายุต่างกันและมีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษา ที่มีเพศต่างกัน, ระดับการศึกษาต่างกันและมีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

โดยภาพรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ด้านสมาธิ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและ

บุคลากรของสถานศึกษา ที่มีเพศ, อายุ, ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

โดยภาพรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ด้านปัญญา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีอายุและประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเพศต่างกัน, ระดับการศึกษาต่างกันและตำแหน่งในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๕ ความคิดเห็นและแนวทางพัฒนาต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๑) การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา แนวทางและข้อเสนอแนะการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ใน ๓ ด้าน

ด้านศีล : การประพฤติปฏิบัติชอบตามหลักศีลธรรม ในหน่วยงาน

๑. บุคลากรในหน่วยงานมีความประพฤติดีไม่เบียดเบียนผู้อื่น หรือผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด

๒. การปฏิบัติตนของบุคลากรในโรงเรียนประพฤติดี เคารพซึ่งกันและกัน ส่วนหนึ่งยังมีความอิจฉา นินทา ว่าร้าย เพื่อนร่วมงาน

๓. บุคลากรส่วนใหญ่อยู่ร่วมกันอย่างพี่น้อง รักใคร่สามัคคี มีความปรารถนาดีต่อกัน

๔. บุคลากรส่วนใหญ่ประพฤติดี ปฏิบัติชอบตามหลักศีลธรรม นักเรียนมีพื้นฐานมาจากครอบครัวเป็นสำคัญ ส่วนใหญ่นักเรียนมีฐานะยากจน ไม่ได้อยู่กับบิดา-มารดา อาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายจะถูกตามใจ ความประพฤติจะไม่ดี ไม่มีความรับผิดชอบ ขาดเรียนบ่อย ไม่สนใจการเรียน

ด้านสมาธิ : คิดดี คิดชอบประกอบด้วยคุณธรรม และนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎระเบียบทางสังคม ในหน่วยงาน

๑. บุคลากรในองค์กรเป็นผู้คิดดี คิดชอบและมีคุณธรรม คือ ไม่คิดใส่ร้ายหรือให้ร้ายบุคคลอื่นและเพื่อนร่วมงานกับผู้ใต้บังคับบัญชา และขอช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานตลอดจนมีคุณธรรมประจำใจที่ดี ทำให้การทำงานราบรื่น ประสานประโยชน์กับหน่วยงานอื่นได้ดี

๒. เด็กส่วนใหญ่มีสมาธิสั้น และขาดความอดทน

๓. นักเรียนส่วนใหญ่จิตใจไม่สงบ สมาธิสั้น การทำงานของครูไม่เป็นระบบ ขาดการกวดขันดูแลอย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองขาดความร่วมมือที่จะดูแลบุตรหลานและไม่เห็นประโยชน์ของการมีสมาธิ

๔.หน่วยงานได้นำหลักคำสอนด้านสมาธิ ในด้านการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างให้นักเรียน คณะครูและชุมชนทำให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธาในการทำดี คิดดี ช่วยให้สังคมเป็น

ด้านปัญญา : คิดดี พุทธดี ทำดี ประกอบด้วยคุณธรรมและนำไปปฏิบัติในหน่วยงาน

๑. บุคลากรในหน่วยงานเป็นผู้ที่พูดจาสุภาพ เป็นที่พอใจของเพื่อนร่วมงานเป็นผู้ที่คิดดี โดยมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นผู้ที่ทำดี ทำสิ่งที่ประโยชน์กับหน่วยงาน

๒. ส่วนใหญ่ปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ เด็กจะเรียนแบบพฤติกรรมจากบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น บิดา-มารดา ญาติหรือเพื่อน สิ่งสำคัญคือ การเรียนแบบพฤติกรรมจากสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อในทีวี ที่ส่งผลให้เด็กคิด พูดหรือทำเลียนแบบ

๓. การจัดการเรียนการสอน ให้กับนักเรียนทางด้านปัญญานั้น นักเรียนมีความแตกต่าง ระหว่างบุคคล การเรียนรู้จะไม่เหมือนกัน คุณครูต้องใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยประกอบการสอน เพื่อให้เกิดสิ่งเร้าให้นักเรียนสนใจเรียน

๔. โรงเรียนได้สนับสนุน ส่งเสริม ทั้งในบุคลากรของโรงเรียน บทเรียน รวมไปถึงชุมชน ซึ่งได้ทำอย่างต่อเนื่อง ปัญหาด้านปัญญามีน้อย ปัญหาที่พบ นักเรียนจะมีพฤติกรรมจากทางบ้าน ปัญหาที่พบนักเรียนจะมีพฤติกรรมจากทางบ้าน พูดจาหยาบคาย ทำอะไรไม่คิด อารมณ์ร้อน ติดนิสัยด่าทอ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเกี่ยวกับการ จัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยจะอภิปรายผล ตามลำดับ ดังนี้

๕.๒.๑ ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษาต่อ การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ($\bar{X}=2.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๑) **ด้านศีล** จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็น เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.17$) แสดงให้เห็น ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการจัดการศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านการ จัดการเรียนการสอนให้กับบุคลากร โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการจัด กิจกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่น ทำบุญตักบาตร รักษาศีล เจริญ-ภาวนา องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเช่น ประชุมร่วมกัน จัดกิจกรรมร่วมกัน ศึกษาดูงานร่วมกัน โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการจัดการศึกษาใน หน่วยงานร่วมกัน โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ ค่านิยมที่พึงงามต่อกันในการบริหารจัดการ โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันใน การรณรงค์เรื่องการ ลด ละ เลิก อบายมุขทุกประเภท องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุน หนังสือ สื่อและหนังสือพระไตรปิฎกให้กับห้องสมุดโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนซึ่งมีความ

สอดคล้องกับการวิจัยของ **อนุสรณ์ รูปทอง** เรื่องการบริหารทรัพยากรบุคคล ตามหลักไตรสิกขาใน มณฑลทหารบกที่ ๓๑ จังหวัดนครสวรรค์ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๘๙ คน โดยใช้ เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านศีล อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

๒) ด้านสมาธิ จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของ สถานศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=๒.๔๘$) แสดงให้เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนการ พัฒนาร่วมกับโรงเรียนในด้าน ICT โดยต้องมีสติ และสมาธิคอยควบคุมดูแลในการเรียนการสอนให้กับ นักเรียน โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกันในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้คิดดี คิดชอบในการเรียนของตน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมใน การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อให้ครูและนักเรียน มีสมาธิในการเรียนการสอนใน สภาพแวดล้อมที่ดี ที่ถูกลักษณะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมในด้านปัจจัยในการ สนับสนุนให้กับครูและนักเรียนในการจัดกิจกรรมทางโรงเรียนที่เกี่ยวกับ การเข้าค่ายพุทธบุตรให้กับ ครูและนักเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมให้บุคลากร ผู้บริหารและคณะครูปฏิบัติ ธรรมร่วมกันโดยนำหลักกิจกรรม ๕ ส. คือ สะสาง สะอาด สุขลักษณะและสร้างนิสัยโดยมีสติและ สมาธิ โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกันในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้คิดดี คิดชอบในการเรียนของตน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียนมีการ จัดกิจกรรมศึกษาเพื่อส่งเสริมให้บุคลากร ครู และนักเรียนมีความพยายามในการประกอบกิจต่างๆ ที่ เป็นกุศลธรรมร่วมกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยของ **บุรชัย จงกลณี** เรื่องการปฏิบัติตาม หลักไตรสิกขาของผู้บริหารการศึกษาในจังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๒๔ คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านสมาธิอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาปฏิบัติตามหลักไตรสิกขากับการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

๒) ด้านปัญญา จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของ สถานศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=๒.๕๘$) แสดงให้เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับ โรงเรียน มีการส่งเสริมกิจกรรมให้กับบุคลากร ครูและนักเรียนในการคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็น โดยมีหลักความเห็นชอบและคิดชอบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมด้านปัจจัยต่างๆ ให้กับ ครูในการจัดการเรียนการสอนให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความละเอียด รอบคอบและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมสนับสนุน และส่งเสริมกิจกรรมให้กับครูมีจิตใจที่อดทนและตั้งใจจะพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของ ตนเองเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้ครูและบุคลากร ทางการศึกษาที่มีจิตใจที่อดทนและตั้งใจจะพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของตนเองเพื่อ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนอุปกรณ์กีฬาให้กับโรงเรียนเพื่อ พัฒนา ครู นักเรียนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ความคิดดี จิตใจเข้มแข็งและเป็นผู้ห่างไกลยาเสพติด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยมอบทุนให้กับนักเรียนที่เรียนดี

มีความประพฤติดีแต่ยากจน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยของ **บุรชัย จงกลณี** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารการศึกษาในจังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๒๔ คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัญญาอยู่ในระดับ ปานกลาง และพบว่าความสัมพันธ์ระหว่าง การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขากับการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

๕.๒.๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของ สถานศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

จากการเปรียบเทียบการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๕ ด้าน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และ ประสบการณ์การทำงานมีความแตกต่างกันออกไป เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วน มีประเด็นที่จะนำมา อภิปราย ดังนี้

๑. เพศ แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

๒. อายุ แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากร ของสถานศึกษามีอายุที่ต่างกัน ทำให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน จึงจัดทำเปรียบเทียบความ แตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) โดยยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ตามข้อที่ ๒ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา แตกต่างกัน

๓. ระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของการจัดการศึกษาตามหลัก ไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

๔. ตำแหน่งหน้าที่ แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของการจัดการศึกษาตามหลัก ไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

๕. ประสบการณ์ทำงาน แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของการจัดการศึกษาตามหลัก ไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษามีอายุที่ต่างกัน ทำให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน จึงจัดทำ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) โดยยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ตามข้อที่ ๔ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษา ตามหลักไตรสิกขา แตกต่างกัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) โรงเรียนร่วมกันดูแลด้านความปลอดภัยซึ่งมีบางส่วนได้รับอิทธิพลจากชุมชน ครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่ไม่เข้าใจประโยชน์ที่ได้รับจากการรักษาศิล ๕ ซึ่งต้องได้รับการร่วมมือจากทุกฝ่าย เช่น บ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน

๒) ควรจัดให้มีครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

๓) ควรจัดให้มีการอบรมเข้าค่ายพุทธบุตร ข้าราชการครูระดับเขตพื้นที่การศึกษา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้ที่สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นต่อไปนี้

๑) ควรมีการนำหลักธรรม (หลักไตรสิกขา) เข้ามาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาให้หลากหลายในกลุ่มประชากรที่กว้างและหลากหลายมากขึ้น เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป

๒) ควรทำการศึกษาถึงความพร้อม ผลดี ผลเสียและปัญหาในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นผลในการเปรียบเทียบครั้งต่อไป

๓) ควรมีการศึกษาแผนและขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

๔) ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยลงลึกไปในตัวแปรภายนอกอื่นๆ ที่มีผลต่อการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ภาคผนวก ข
ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

เรื่อง การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒

อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕		
	ศิลป (ในการจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการประพตติปฏิบัติชอบตามหลักศีลธรรม)							
๑	โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการจัดการศึกษา ในหน่วยงานร่วมกัน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามต่อกันในการบริหารจัดการ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการรณรงค์เรื่องการ ลด ละ เลิก อบายมุขทุกประเภท	๑	๐	๑	๑	๑	๐.๘๐	ใช้ได้
๔	โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่น การทำบุญตักบาตร รักษาศีล เจริญภาวนา	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุน อุปกรณ์ หนังสือ สื่อและหนังสือพระไตรปิฎกให้กับห้องสมุดโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘๐	ใช้ได้
๖	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเช่น ประชุมร่วมกัน จัดกิจกรรมร่วมกัน ศึกษาดูงานร่วมกัน	๑	๑	๐	๑	๐	๐.๖๐	ใช้ได้
๗	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการจัดการศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้ ในด้านการจัดการเรียนการสอนให้กับบุคลากร	๑	๐	๑	๐	๑	๐.๖๐	ใช้ได้

ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปล ผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕		
	สมาธิ (การจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคิดดีคิดชอบประกอบด้วยคุณธรรมและนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎระเบียบทางสังคม)							
๑	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมในด้านปัจจัยในการสนับสนุนให้กับครูและนักเรียนในการจัดกิจกรรมทางโรงเรียนที่เกี่ยวกับ การเข้าค่ายพุทธบุตรให้กับครูและนักเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน ส่งเสริมให้บุคลากร ผู้บริหารและคณะครูปฏิบัติธรรมร่วมกันโดยนำหลักกิจกรรม 5 ส. คือ สะสาง สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัยโดยมีสติและสมาธิ	๑	๐	๑	๑	๑	๐.๘๐	ใช้ได้
๓	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียนมีการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้บุคลากร ครูและนักเรียนมีความพยายามชอบในการประกอบกิจต่างๆที่เป็นกุศลธรรมร่วมกัน	๑	๐	๑	๑	๑	๐.๘๐	ใช้ได้
๔	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมในการส่งเสริมปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อให้ครูและนักเรียน มีสมาธิในการเรียนการสอน ในสภาพแวดล้อมที่ดีถูกลักษณะ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนการพัฒนาร่วมกับโรงเรียนในด้าน ICT โดยต้องมีสติ และสมาธิคอยควบคุมดูแลในการเรียนการสอนให้กับนักเรียน	๑	๐	๑	๑	๐	๐.๖๐	ใช้ได้
๖	โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกันในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้คิดดี คิดชอบในการเรียนของตน	๑	๑	๑	๑	๐	๐.๘๐	ใช้ได้
๗	โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในแผนงาน / งาน / โครงการ / กิจกรรมต่างๆ เป็นประจำ	๑	๐	๐	๑	๑	๐.๖๐	ใช้ได้

ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
		ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕		
	ปัญหา (การจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คิตติ พุดดี ทำดี ประกอบด้วย กุศลธรรมและนำไปปฏิบัติ)							
๑	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการส่งเสริมกิจกรรมให้กับบุคลากร ครูและนักเรียนในการคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็น โดยมีหลักความเห็นชอบและคิดชอบ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมให้กับครู มีจิตใจที่อดทนและตั้งใจจะพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของตนเองเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	๑	๐	๑	๐	๑	๐.๖๐	ใช้ได้
๓	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมด้านปัจจัยต่างๆ ให้กับครูในการจัดการเรียนการสอนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความละเอียดรอบคอบและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยมอบทุนให้กับนักเรียนที่เรียนดี มีความประพฤติดีแต่ยากจน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนอุปกรณ์กีฬาให้กับโรงเรียนเพื่อพัฒนา ครู นักเรียนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ความคิดดี จิตใจเข้มแข็งและเป็นผู้ห่างไกลยาเสพติด	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีจิตใจที่อดทนและตั้งใจจะพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของตนเองเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	๑	๐	๑	๑	๐	๐.๖๐	ใช้ได้

แพรวพรรณ เกษศิลป์
 สาขาการบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Dhe
try out

```
GET
  FILE='C:\Users\Administrator\Desktop\วิเคราะห์ spss.sav'.
DATASET NAME DataSet1 WINDOW=FRONT.
RELIABILITY
  /VARIABLES=p1 p2 p3 p4 p5 p6 p7 p8 p9 p10 p11 p12 p13 p14 p15 p16 p17 p18 p19 p20
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
  /MODEL=ALPHA
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORR COV ANOVA
  /SUMMARY=TOTAL MEANS VARIANCE COV CORR.
```

Reliability

[DataSet1] C:\Users\Administrator\Desktop\วิเคราะห์ spss.sav

Warnings

The determinant of the covariance matrix is zero or approximately zero. Statistics based on its inverse matrix cannot be computed and they are displayed as system missing values.

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

	N	%
Cases Valid	30	100.0
Excluded ^a	0	.0
Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.929	.912	20

try out Scale
Cronbach's Alpha = .929
ค่าเหมาะสมจริง เกือบ 100%
OK R
(ดร. อธิษฐ์ นรรัตน์)
25/11/59

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
p1	3.47	.629	30
p2	3.67	.547	30
p3	3.70	.750	30
p4	3.97	.556	30
p5	3.00	.643	30
p6	3.63	.615	30
p7	3.73	1.048	30
p8	3.77	.774	30
p9	2.93	1.143	30
p10	2.67	.994	30
p11	2.93	1.285	30
p12	2.77	1.165	30
p13	2.77	1.006	30
p14	3.10	1.062	30
p15	2.70	1.022	30
p16	2.77	1.006	30
p17	2.73	1.112	30
p18	3.40	.724	30
p19	3.80	.887	30
p20	3.00	1.050	30

ประกอบหลักสูตรระดับพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

○○

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นของท่านอย่างแท้จริงให้ครบถ้วนทุกข้อคำถาม ผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่าน หรือหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบแต่อย่างใด

๒. แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๓. กรณาทอบบแบบสอบถามทุกข้อคำถามเพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล

นางแพรวพรรณ เกษศิลป์

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่แสดงสถานภาพของท่านตามที่เป็นจริง

๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

๑. เพศ

☐ ๑) ชาย

☐ ๒) หญิง

๒. อายุ

☐ ๑) ๒๔ - ๓๐ ปี

☐ ๒) ๓๑ - ๓๕ ปี

☐ ๓) ๓๖ - ๔๐ ปี

☐ ๔) ๔๑ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

☐ ๑) ต่ำกว่าปริญญาตรี

☐ ๒) ปริญญาตรี

☐ ๓) ปริญญาโท

☐ ๔) ปริญญาเอก

๔. ตำแหน่ง

☐ ๑) ผู้อำนวยการสถานศึกษา

☐ ๒) รองผู้อำนวยการสถานศึกษา

☐ ๓) ครูผู้สอน

☐ ๔) อื่นๆ.....(โปรดระบุ)

๕. ประสบการณ์ทำงาน

☐ ๑) ต่ำกว่า ๕ ปี

☐ ๒) ๖ - ๑๐ ปี

☐ ๓) มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒ การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอลาดยาว
จังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างท้ายข้อความที่ตรงความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว
โดยได้กำหนดระดับคะแนนไว้ดังนี้

- ๑ หมายถึง มีการปฏิบัติที่เห็นด้วยน้อยที่สุด
๒ หมายถึง มีการปฏิบัติที่เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย
๓ หมายถึง มีการปฏิบัติที่เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง
๔ หมายถึง มีการปฏิบัติที่เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก
๕ หมายถึง มีการปฏิบัติที่เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อ	สภาพการดำเนินการจัดการศึกษา	ระดับความคิดเห็น				
		๑	๒	๓	๔	๕
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
	ศีล (ในการจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประพฤติปฏิบัติชอบตามหลักศีลธรรม)					
๑.	โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการจัดการศึกษาใน หน่วยงานร่วมกัน					
๒.	โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ ค่านิยมที่ตรงกันต่อการบริหารจัดการ					
๓.	โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการรณรงค์เรื่องการ ลด ละ เลิก อบายมุขทุกประเภท					
๔.	โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่น การทำบุญตักบาตร รักษาศีล เจริญภาวนา					
๕.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุน อุปกรณ์ หนังสือ สื่อและหนังสือพระไตรปิฎก ให้กับห้องสมุดโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน					
๖.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเช่น ประชุมร่วมกัน จัดกิจกรรมร่วมกัน ศึกษาดูงานร่วมกัน					
๗.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการจัดการศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้ใน ด้านการจัดการเรียนการสอนให้กับบุคลากร					
	สมาธิ (การจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคิด คิดชอบประกอบด้วยคุณธรรมและนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับ กฎระเบียบทางสังคม)					
๑.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมในด้านปัจจัยในการสนับสนุนให้กับครูและ นักเรียนในการจัดกิจกรรมทางโรงเรียนที่เกี่ยวกับ การเข้าค่ายพุทธบุตรให้กับครูและ นักเรียน					
๒.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมให้บุคลากร ผู้บริหารและคณะครูปฏิบัติธรรม ร่วมกันโดยนำหลักกิจกรรม ๕ ส. คือ สะสาง สะอาด สุขลักษณะและสร้างนิสัยโดยมี สติและสมาธิ					

ข้อ	สภาพการดำเนินการจัดการศึกษา	ระดับความคิดเห็น				
		๑	๒	๓	๔	๕
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
๓.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียนมีการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้บุคลากร ครู และนักเรียนมีความพยายามชอบในการประกอบกิจต่างๆ ที่เป็นคุณธรรมร่วมกัน					
๔.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อให้ครูและนักเรียน มีสมาธิในการเรียนการสอนในสภาพแวดล้อมที่ดี ที่ถูกลักษณะ					
๕.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนการพัฒนาร่วมกับโรงเรียนในด้าน ICT โดยต้องมีสติ และสมาธิคอยควบคุมดูแลในการเรียนการสอนให้กับนักเรียน					
๖.	โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกันในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้คิดดี คิดชอบในการเรียนของตน					
๗.	โรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจใน แผนงาน / งาน / โครงการ / กิจกรรมต่างๆ เป็นประจำ					
	ปัญหา (การจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คิดดี พูดดี ทำดี ประกอบด้วยคุณธรรมและนำไปปฏิบัติ)					
๑.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงเรียน มีการส่งเสริมกิจกรรมให้กับบุคลากร ครูและนักเรียนในการคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็น โดยมีหลักความเห็นชอบและคิดชอบ					
๒.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมให้กับครูมีจิตใจที่อดทนและตั้งใจจะพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของตนเองเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน					
๓.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมด้านปัจจัยต่างๆ ให้กับครูในการจัดการเรียนการสอนให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความละเอียดรอบคอบและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ					
๔.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยมอบทุนให้กับนักเรียนที่เรียนดี มีความประพฤติดีแต่ยากจน					
๕.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนอุปกรณ์กีฬาให้กับโรงเรียนเพื่อพัฒนา ครู นักเรียนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี ความคิดดี จิตใจเข้มแข็งและเป็นผู้ห่างไกลยาเสพติด					
๖.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีจิตใจที่อดทนและตั้งใจจะพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของตนเองเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน					

ตอนที่ ๓ ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๑. ท่านมีความคิดเห็นในการจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

(ด้านศิลป)

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

แนวทางพัฒนา และ/หรือ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๒. ท่านคิดว่าการจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสำคัญหรือไม่

(ด้านสมาธิ)

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

แนวทางพัฒนา และ/หรือ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๓. ท่านคิดว่าการจัดการศึกษาที่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาในด้านใดบ้าง

(ด้านปัญญา)

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

แนวทางพัฒนา และ/หรือ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

แนวทางพัฒนา และ/หรือ ข้อเสนอแนะ อื่นๆ (ถ้ามี)

.....

.....

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๗๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๘ กันยายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นายวิระ แซ่กสิการ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๓

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด
๒. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ เล่ม

ด้วย นางแพรวพรรณ เกษศิลป์ เลขประจำตัว ๕๕๒๓๔๐๕๔๘๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี

ฉะนั้น จึงเจริญพรามาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๗๖๒

วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ผศ.ดร. วรกฤต เลื่อนช้าง อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ด้วย นางแพรวพรรณ เกษศิลป์ เลขประจำตัว ๕๕๒๓๔๐๕๔๘๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

รณ/๑๖๑๔/๑๖๖๕

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เลื่อนช้าง)

กรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

๑๐ เม.ย. ๕๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๗๖๑

วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ผศ.ดร. สุพรต บุญอ่อน ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดอุทัยธานี

ด้วย นางแพรวพรรณ เกษศิลป์ เลขประจำตัว ๕๕๒๓๔๐๕๔๘๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

รณเมธี อัครวิทย์

ผศ.ดร. สุพรต บุญอ่อน

๒๕/๙.๕๖

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๓)/๗๖๓

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๘ กันยายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระประจวบ คมกีร์ธมโม อาจารย์พิเศษวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด
๒. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ เล่ม

ด้วย นางแพรวพรรณ เกษศิลป์ เลขประจำตัว ๕๕๒๓๔๐๕๔๘๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

นส.ปร. ๑๑๗ คมกีร์ธมโม
ผู้ตรวจ (ครุฑ) มีอริย
๕ พ.ย. ๕๖

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๑๓๖๒

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสมุทรสงคราม เขต 3
520818
116.2556
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลตัวอย่าง (Try out)

เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เขต ๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางแพรวพรรณ เกษศิลป์ เลขประจำตัวนิต ๕๕๒๓๔๐๕๔๘๑ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง
“การจัดการศึกษาตามหลักสูตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะเทศบาล
ตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าวในการศึกษาครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์จักเก็บข้อมูลจากครูในเขตการ
ปกครองของท่าน

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลตัวอย่าง (Try out) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออัญมโทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา
ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๑๓๘๗

โรงเรียนไตรประชาสามัคคี
รับที่ 450 / 56
วันที่ 11 / ก.ค. / ๖๐.

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย
เจริญพร นายเดชา อินทรรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนไตรประชาสามัคคี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางแพรวพรรณ เกษศิลป์ เลขประจำตัว ๕๕๒๓๔๐๕๔๘๑ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง
“การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะเทศบาล
ตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” ในการนี้ นิสิตมีความประสงค์
ขอสัมภาษณ์ท่านเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อใช้
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
ขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐
โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

☒ สำนักปลัดเทศบาล ☐ กองคลัง ☐ กองช่าง ☐ กองสาธารณสุข	☐ กองการศึกษา ☐ สำนักทะเบียนท้องถิ่น ☐ กองวิชาการและแผน ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....	ที่ ศบ ๖๑๐๙(๗)/๑๓๙๑ 19 ธ.ค. ๖๕	สำนักปลัดเทศบาล วันที่ ๑๕ ธ.ค. ๖๕ วันที่ ๑๓ ธ.ค. ๖๕ ๑๕/๑๑ น. เทศบาลตำบลลาดยาว วันที่ ๑๓ ธ.ค. ๖๕ วันที่ ๑๓ ธ.ค. ๖๕ ๑๕/๑๐ น.
--	---	-----------------------------------	---

๑ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือสัณหาณเพื่อประกอบการวิจัย
เจริญพร นายวิโรจน์ วิบุลรัตน์ นายกเทศมนตรีตำบลลาดยาว
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณหาณ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางแพรวพรรณ เกษศิลป์ เลขประจำตัว ๕๕๒๓๔๐๕๔๑ นิติบัญญัติโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง
“การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” ในกรณีนี้ นิติมีความประสงค์
ขอสัมภาษณ์ท่านเพื่อนำข้อมูลมาประกอบกรวิจัย

ฉะนั้น เจริญพราหมเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้ฉันติดได้สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐
โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๑๓๘๘

โรงเรียนชุมชนบ้านดอนไม้	
เลขที่	841/56
ศูนย์บัณฑิตศึกษา	8 8.56
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์	
จังหวัดนครสวรรค์	๖๐๐๐๐

๑ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นางประภาพรณ แร่งเขตรวิทย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านดอนไม้

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางแพรวพรรณ เกษศิลป์ เลขประจำตัว ๕๕๒๓๔๐๕๔๘๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” ในกรณี นิสิตมีความประสงค์ ขอสัมภาษณ์ท่านเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมาเพื่อขออนุมัติขอความเห็นชอบจากท่านอนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

- 10/10/56

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

๗ ธันวาคม ๒๕๕๖

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

เรียน ผอ. รร ชนบ้านดอนไม้
 ด้วยขอ/แพรวพรรณ เกษศิลป์ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต ขอความอนุเคราะห์
 สัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลไปประกอบวิจัย
 จึงเรียนมาเพื่อทราบ/ขอ/พิจารณา

10/10/56
 (นางสาว/นางสาว) ๕๕๒๓๔๐๕๔๘๑
 8 ธ.ค. 56

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๑๓๙๓

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อประกอบการวิจัย
เจริญพร ผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลตำบลศาลเจ้าไต่ต๋อ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางแพรวพรรณ เกษศิลป์ เลขประจำตัว ๕๕๒๓๔๐๕๔๘๑ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง
“การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะเทศบาล
ตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” ในการนี้ นิสิตมีความประสงค์
ขอสัมภาษณ์ท่านเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมาเพื่อขออนุมัติขอความเห็นชอบจากท่านอนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อใช้
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
ขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐
โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๑๕๗๖

สถาปนา	๒๗๔
เลขที่รับ	๐๘ ๐๑๐ ๒๕๕๗
ศูนย์บัณฑิตศึกษา	
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์	
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐	
วิชา	
วิชาเอก	
วิชาโท	
วิชาเลือก	
วิชาพิเศษ	
วิชาเสรี	
วิชาบังคับ	
วิชาเลือก	
วิชาพิเศษ	
วิชาเสรี	
วิชาบังคับ	

๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตขอเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางแพรวพรรณ เกษศิลป์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๒๓๔๐๕๔๘๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะเทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวในการศึกษาครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์จักเก็บข้อมูลจากครูในเขตการปกครองของท่าน

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตจากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออัญมิตนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๙

ที่ ศธ 04074 / ๑๒๖

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2
อ.ลาดยาว จ.นครสวรรค์ 60150

24 มกราคม 2557

เรื่อง ประชาสัมพันธ์การดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนทุกโรงเรียน

ด้วย ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์ ได้ขอความอนุเคราะห์ให้ นางสาวณมล แป้นอินทร์ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศูนย์บัณฑิตศึกษา เข้าเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการบริหารโรงเรียนในภาวะจำยอมของโรงเรียนที่ครูไม่ครบชั้นเรียน” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร โดยมีความประสงค์จัดเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาที่ครูไม่ครบชั้นเรียน จำนวน 30 แห่งในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 และนางแพรวพรรณ เกษศิลป์ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศูนย์บัณฑิตศึกษา เข้าเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย เรื่อง “การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร โดยมีความประสงค์จัดเก็บข้อมูลจากครูโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 นั้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ได้อนุญาตให้นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์ เข้าจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายรุ่ง สุพรม)

รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 รักษาการแทน

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

โทร.0-5627-2375

โทรสาร 0-5627-2377

ที่ ศธ 04074 / ๒๕๖

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2
อ.ลาดยาว จ.นครสวรรค์ 60150

24 มกราคม 2557

เรื่อง ประชาสัมพันธ์การดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนทุกโรงเรียน

ด้วย ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์ ได้ขอความอนุเคราะห์ให้ นางสาวณมล เป้นอินทร์ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศูนย์บัณฑิตศึกษา เข้าเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการบริหารโรงเรียนในภาวะจำยอมของโรงเรียนที่ครูไม่ครบชั้นเรียน” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร โดยมีความประสงค์จัดเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาที่ครูไม่ครบชั้นเรียน จำนวน 30 แห่ง ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 และนางแพรวพรรณ เกษศิลป์ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา เข้าเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย เรื่อง “การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร โดยมีความประสงค์จัดเก็บข้อมูลจากครูโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 นั้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้อนุญาตให้นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ เข้าจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายรุ่ง สุพัทธม)

รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 รักษาการแทน
ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

โทร.0-5627-2375

โทรสาร 0-5627-2377

- ☐ ส่วนงานปัสด อว
☐ ส่วนการคลัง
☐ ส่วนไอที
☐ อื่น ๆ.....

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๑๓๙๒

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำหอม
 รับเลขที่ 1827
 วันที่ 1 มี.ค. ๖๖
 ศูนย์บัณฑิตศึกษา
 มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
 จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำหอม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางแพรวพรรณ เกษศิลป์ เลขประจำตัว ๕๕๒๓๔๐๕๔๘๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะเทศบาล ตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” ในการนี้ นิสิตมีความประสงค์ ขอสัมภาษณ์ท่านเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรามาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา

ขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำหอม

- มจร. วิทยาลัยสงฆ์ มจร. นครสวรรค์
 วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์
 วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์
 (พระเทพปริยัติเมธี)
 ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ (นางลลิตลักษณ์ สังข์อินทร์)
 ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

กราบ

(นายปราณี เข้มแข็ง)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำหอม

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๑๓๙๐

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เจริญพร นายไพฑูรย์ เขียนประเสริฐ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางแพรวพรรณ เกษศิลป์ เลขประจำตัว ๕๕๒๓๔๐๕๔๘๑ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง
“การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะเทศบาล
ตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์” ในกรณีนี้ นิสิตมีความประสงค์
ขอสัมภาษณ์ท่านเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อใช้
ในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
ขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

ภาคผนวก ฉ
ภาพการสัมภาษณ์

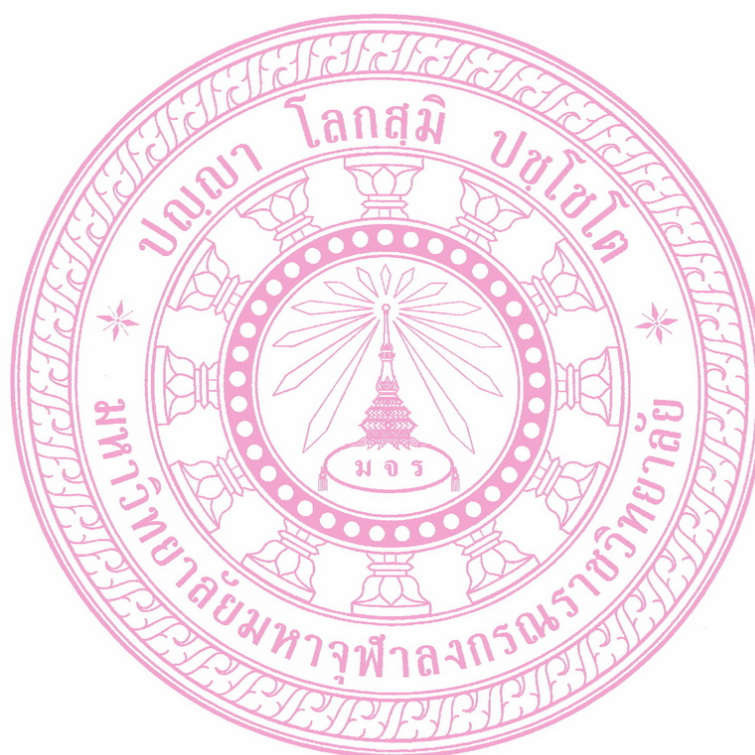
สัมภาษณ์ นางประภาพรณ แร่งเซตวิทย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านดอนโม
ตำบลสระแก้ว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

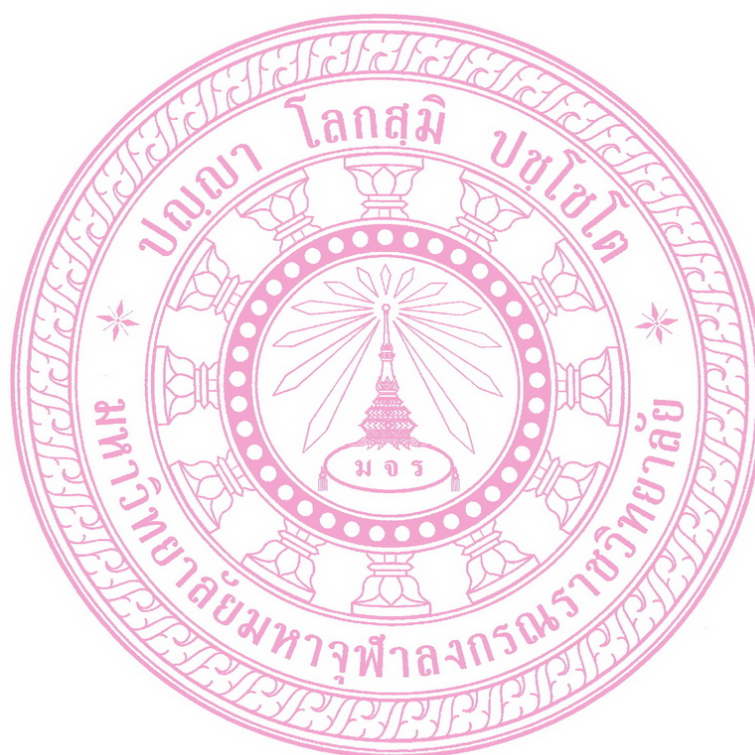

สัมภาษณ์ นายบุญนำ ศรีตะลฤทัย ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระแก้ว
ตำบลสระแก้ว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

สัมภาษณ์ นางสาวนภาพร ปัญญา ผู้อำนวยการกองการศึกษา
เทศบาลตำบลศาลเจ้าไโก่ต๋อ ตำบลศาลเจ้าไโก่ต๋อ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร:

บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. กลวิธีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา

ชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๔๓.

นิรินทรชัย พัฒนาพงศ์. แนวทางการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

บุญมี แท่นแก้ว. จริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙.

ภิญโญ สาร. หลักการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สุภา, ๒๕๒๑.

วิจิตร ศรีสอาน. หลักการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๑๘.

พนัส หันนาคินทร์. การศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๒๑.

พุทธทาสภิกขุ. การศึกษาคืออะไร. กรุงเทพมหานคร: สำนักหนังสือธรรมบุญ, ๒๕๑๙.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). การศึกษาที่สากลบนฐานแห่งภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพมหานคร:

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๒.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม กรุงเทพมหานคร:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระพุทธโฆษาจารย์. วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตัน ๑. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย,

๒๕๓๘.

พระพุทธโฆษาจารย์. วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตัน ๑. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย,

๒๕๓๘.

พระอุปัชฌาย์. วิมุตติมรรค. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พุทธทาสภิกขุ คู่มือมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๒๕๕๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาคนตามแนวธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **การสร้างปัญญาเพื่ออนาคตของมนุษยชาติ**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๖.

พุทธทาสภิกขุ. **คู่มือมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พุทธทาส อินทปัญโญ. **แก่นพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พระธรรมเจดีย์ (ประกอบ ธรรมเสฏฺฐโณ). **ธรรมวิภาคบรรยาย**. กรุงเทพมหานคร: ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์, ๒๕๕๒.

พระอาจารย์ภักทันทะ อาสภมหาเถระ. **หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พิสนุ พงศ์ศรี. **วิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เทียมฝ่ายการพิมพ์, ๒๕๔๙.

สมชาย บำรุงทรัพย์ และณัฐวิภา โฆษิตตันติบุญย์. **“การเมืองและการปกครอง รัฐศาสตร์กฎหมาย”**. กรุงเทพมหานคร: สายบุ๊คส์, ๒๕๕๒.

สุกร ศรีแสน. **ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษา**. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๕๒๓.

สุชา จันทรเฒ. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗.

สุจิตร์ วรรณ. **เอกสารวิชาการหลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙.

(๒) บทความ

สถาบันพระปกเกล้า. **สารานุกรมการปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๔๗.

(๓) วิทยานิพนธ์

จรัส ปัตตานัง. “การศึกษาการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.)ในเขตอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑.

ชาญวิทย์ โพธิ์เจริญ. “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดำนานาาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิติ์”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิติ์, ๒๕๕๐.

ชัยงค์ ไชยศรี. “แนวทางการพัฒนาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

ชัยวิทย์ มาลัย. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. **การค้นคว้าอิสระ.** บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

ทรงพล ตุ่มทอง. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะ
กรณี: เทศบาลตำบลศรีราชา จังหวัดชลบุรี”. **ปริญญานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๑.

นงเยาว์ หลีพันธุ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กใน
จังหวัดจันทบุรี”. **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัย
มหิดล, ๒๕๔๗.

บุรชัย จงกลนี้. “การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารการศึกษาในจังหวัดขอนแก่น”.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๒๙.

พระมหาทวี พุทธวโร (หาญสุโพธิ์). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาโรงเรียนพระปริยัติ
ธรรมแผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง พิษณุโลก”. **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พิบูลย์พันธ์ สาทอง. “การศึกษาด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) ในเขต
อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๒.

พระมหาเสกสรร จรภาโส (จีแสง). “การศึกษาวเคราะห์หลักไตรสิกขาที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระบุญชู กัลยา. “การศึกษาวเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
๒๕๕๑.

พิชญ์รัชต์ บุญช่วย. “การศึกษากระบวนการสร้างภavana ๔ โดยใช้หลักไตรสิกขา”. **วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๐.

พรทิพย์ อังกุลดี. “การมีส่วนร่วมของสตรีผู้นำในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในจังหวัด
ราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๙.

ภัสพล เพ็ญโชติรส. “ปัญหาอุปสรรคด้านบุคลากรในการถ่ายโอนการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”. **ปริญญานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.

ยุวดี สิทธิพาที. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการ
เกษตรโครงการปฏิรูปที่ดินสาธารณประโยชน์ดงเทพรัตน์ ตำบลดงดอน อำเภอสรรคบุรี
จังหวัดชัยนาท, ๒๕๔๙.

วิทยา ประวะโซ. “การจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ ในอำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕.

วิรัตน์ มั่นทานนท์. “อิทธิพลของหลักไตรสิกขาที่มีต่อการสอนและการเรียนของเด็ก: กรณีศึกษาศูนย์
เด็กก่อนเกณฑ์วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต**, ไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.

สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล. “การสร้างประชาสังคมโดยรัฐ: การปรับตัวของประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์คณะ
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

สมใจ เข้มเจริญ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษากรณีตำบล
สะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่”. **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๕.

สมศักดิ์ น้อยนคร. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัด
อุดรดิตร”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุดรดิตร, ๒๕๕๐.

สกนธ์ จันทักษ์. “ปัจจัยบางประเภทที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชน
ตำบล จังหวัดตรัง”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘.

สุทัศน์ นันทสวาง. “การเตรียมการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์ท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต**. สาขาการบริหาร
การศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตร, ๒๕๔๕.

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

สำนักงานเทศบาลตำบลลาดยาว. “**แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๘)**”, ๒๕๕๖. (อัดสำเนา)

(๕) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ ประภาพรณ แรงเขตวิทย์, ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านดอนโม้, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ วิโรจน์ วิบูลรัตน์, นายกเทศมนตรีตำบลลาดยาว, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ ปราณี เข้มกิจ, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำหอม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ บุญนำ ศรีตะลหุทัย, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระแก้ว, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์ ไพบุลย์ เขียนประเสริฐ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศรีไกรลาส, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์ เดชา อินทร์ตัน, ผู้อำนวยการโรงเรียนไตรประชาสามัคคี, ๒๙ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์ นภาพร ปัญญา, ผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลตำบลศาลเจ้าไก่อต้อ, ๒๙ มกราคม
๒๕๕๗.

๒. ภาษาอังกฤษ

Cronbach, Lee J, Essentials of paschological testing, 4th ed., new York : Harper & Row 1971.

Cohen, John M.Uphoff, Noman T. “Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design Implementation and Evaluation”, Rural Development Monograph **No2.Rural Development Committee Center for Intemational Studies**, Comell University, January, 1977.

Delen, Corazan Alma G, **people Participation**, Philippine Encyclopedia of Social Works, 1977.

Kaufman, H.F.Participation Organized Activities in Selected Kentucky Localities, Agricultural Experiment Station Bulletin, 1949.

Kasperson, R.E.&Breitbat,M, **Partiicipation Decentrslization and Advocacy Planning Resource NO.25**, (Association of American Geographers, Washington D.C,1974).

William Ouchi. **Organization and Management**, Eaglewood Cliffs:PrenticeHill,1971.

Cohen, J.L. & Arato, A, **Civil Society and political theory**, M.I.T.Press, U.S.A,1997.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : นางแพรวพรรณ เกษศิลป์

เกิด : วันที่ ๑๔ เดือน พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๐๓
 ณ บ้านเลขที่ ๑๙/๔ หมู่ ๔ ตำบลสร้อยละคร อำเภอลาดยาว
 จังหวัดนครสวรรค์

การศึกษา : พุทธศักราช ๒๕๒๕ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
 ณ โรงเรียนผู้ใหญ่นครสวรรค์ อำเภอเมือง
 จังหวัดนครสวรรค์

พุทธศักราช ๒๕๒๘ จบการศึกษาประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง (ปกศ.สูง)
 จากวิทยาลัยครูนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

พุทธศักราช ๒๕๓๒ สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี
 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาการพัฒนชุมชน
 จากวิทยาลัยครูนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ที่อยู่ปัจจุบัน : บ้านเลขที่ ๓๙๗/๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์
 ๖๐๑๕๐

E-mail : prawphan_num@hotmail.com

โทร : ๐๘-๑๒๘๔-๖๙๙๖

ตำแหน่งหน้าที่ : ปัจจุบัน รับราชการตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายบริหารการศึกษา
 เทศบาลตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์